

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

AB Uzmanlık Tezi

**AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI KAPSAMINDA ORTAK
PİYASA DÜZENİ VE TÜRKİYE'NİN UYUMU**

U. BURCU ERMİŞ
AB Uzman Yardımcısı

Ankara
2008

Her hakkı saklıdır

ÖZET

AB Uzmanlık Tezi

AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI KAPSAMINDA ORTAK PİYASA DÜZENİ VE TÜRKİYE'NİN UYUMU

U. BURCU ERMİŞ

T.C.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

Başlangıçtan beri Ortak Balıkçılık Politikası'nın (OBP) entegre bir parçası olan balıkçılık ve su ürünlerine yönelik Ortak Piyasa Düzeni (OPD), avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinde istikrarlı bir fiyat oluşumunun elde edilmesi, arz-talep arasında en uygun dengenin sağlanması ve işleme sanayinin artan taleplerine zarar vermeyecek şekilde Avrupa Birliği (AB) kaynaklı üretime öncelik verilmesi amacıyla, genel hedefleri sürdürülebilir balıkçılığı garanti etmek ve balıkçılık sektörünün geleceğini güvence altına almak olan OBP'na katkıda bulunmaktadır.

Üretici ile tüketici çıkarlarını eşit şekilde ele alan ve birincil amacı piyasaya olumlu yönde katkı sağlamak olan OPD, bu açıdan belki de üzerinde durulması gereken en önemli başlıklardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, öncelikli olarak Avrupa Birliği'nde OBP'nin başlıca unsurlarından birisi olan OPD ve Türkiye'de buna karşılık gelen uygulamalar kapsamlı olarak incelenmiş, bu anlamda AB ve Türkiye arasındaki mevcut benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuş ve son olarak, AB'ye uyum sürecinde söz konusu alandaki mevzuatın uyumlaştırılması için ne gibi düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu konusu tartışılmıştır.

Bu çalışmanın, Türkiye'de balıkçılık alanında AB'dekine uygun bir pazarlama ve örgütlenme sistemi kurulması açısından yapılması gerekenleri belirlemek amacıyla, mevcut uygulamaları ortaya koyarak konu ile ilgisi bulunan sektör temsilcilerine ışık tutması hedeflenmiştir.

2008,142 sayfa

Anahtar Kelimeler: Ortak Piyasa Düzeni, balıkçılık, pazarlama, örgütlenme, arz, talep, fiyat

ABSTRACT

EU Expertise Thesis

IN THE FRAMEWORK OF THE EU COMMON FISHERIES POLICY,
THE COMMON MARKET ORGANISATION (CMO)
AND TURKEY'S ALIGNMENT TO CMO

U. BURCU ERMİŞ

MINISTRY OF AGRICULTURE AND RURAL AFFAIRS OF TURKEY
Foreign Affairs and EU Coordination Department

The Common Market Organisation (CMO) for fisheries and aquaculture products, which is an integrated part of the Common Fisheries Policy (CFP) since it was established, contributes towards the CFP having general objectives to guarantee sustainable fisheries and secure the future of the fisheries sector, with the aim of price stability, ensuring the most appropriate balance between supply and demand and being given a priority to EU production without damaging the growing demands of the processing industry.

The CMO undertakes producer's and consumer's interests in a balanced manner and aims to give a positive direction to the markets. Hence, it is one of the most important issues which is needed to be accentuated.

In this study, firstly, the CMO, which is one of the main components of the CFP, and implementations that correspond with CMO in Turkey, has been examined elaborately; secondly, differences and similarities between implementations concerned in Turkey and EU have been determined, and finally it is discussed on what arrangements should be made to harmonise Turkish legislation with EU legislation in this area, in the process of alignment to EU.

The study aims at shedding light on the relevant sector representatives by examining current implementations so as to determine the regulations to be done in terms of building a marketing and organizing system that is compatible with the EU.

2008,142 pages

Key Words: The Common Market Organisation, fisheries, marketing, organisation, supply, demand, price.

TEŐEKKÖR

Tez alıőmam süresince değerli katkı ve önerileriyle alıőmamı yönlendiren Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nde görevli Veteriner Hekim Sayın Derya TAYFUN ve Ziraat Mühendisi Sayın Dr. Alper ELEKON'a, tezin her aşamasında beni yalnız bırakmayan ve manevi desteklerini esirgemeyen ailem ve sevgili eşim Sıtkı ERMİŞ'e ve son olarak tez yazım aşamasında yanımdan hiç ayrılmayan küçük kızım Defne Ece ERMİŞ'e en derin duygularla teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
SİMGELER DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI VE ANA UNSURLARI.....	3
2.1. Balıkçılık Kaynaklarının Korunması ve Yönetimi	5
2.2. Yapısal Politika.....	6
2.3. Ortak Piyasa Düzeni.....	7
2.4. Uluslararası Balıkçılık İlişkileri.....	7
3. ORTAK PİYASA DÜZENİ	9
3.1. Tarihçe.....	9
3.2. OPD Reformu ve Yeni Temel Mevzuat - 104/2000 (EC).....	11
3.3. Ortak Pazarlama Standartları.....	15
3.3.1. Tazelik kategorileri.....	17
3.3.2. Boyut kategorileri.....	19
3.3.3. Üçüncü ülkelerden gelen ürünler.....	21
3.4. Tüketici Bilgisi.....	22
3.5. Üretici Örgütleri (ÜÖ).....	25
3.5.1. ÜÖ'nin tanınması ve tanınmanın geri çekilmesi.....	28
3.5.2. Kuralların üye olmayanlara yayımı.....	31
3.5.3. Üretim ve pazarlamanın planlanması.....	34
3.5.3.1. Avcılık sektöründeki ÜÖ'leri için pazarlama stratejisi ve av planı.....	36
3.5.3.2. Yetiştiricilik sektöründeki ÜÖ'leri için pazarlama stratejisi ve üretim planı.....	37
3.5.3.3. Masraflar için tazminat.....	39

3.5.3.4. Özel tanınma.....	40
3.5.4. ÜÖ'lerine yönelik mali yardımlar.....	42
3.6. Branşlararası Örgütler (Alt Sektörlerarası Örgütler).....	43
3.6.1. Branşlararası örgütlerin tanınması ve tanınmanın geri çekilmesi.....	43
3.6.2. Branşlararası örgütlerin anlaşma, karar ve ortak eylemlerine ilişkin koşullar.....	46
3.6.3. Anlaşmaların, kararların ve ortak eylemlerin üye olmayanlara yayımı..	46
3.7. Fiyat ve Müdahale Mekanizması.....	48
3.7.1. Fiyat mekanizması.....	48
3.7.1.1. Rehber fiyat.....	48
3.7.1.2. Topluluk geri çekme fiyatı.....	49
3.7.1.3. Topluluk satış fiyatı.....	50
3.7.2. Müdahale mekanizması.....	50
3.7.2.1. Geri çekilen ürünler için mali tazminat.....	50
3.7.2.2. Erteleme yardımı	53
3.7.2.3. ÜÖ'leri tarafından gerçekleştirilen bağımsız geri çekme ve erteleme faaliyetleri.....	56
3.7.2.4. Özel depolama yardımı.....	58
3.7.3. Ton balığına yönelik özel müdahale mekanizması (İşlemeye yönelik ton balığı yardımı).....	60
3.8. Üçüncü Ülkelerle Ticaret.....	62
3.8.1. Gümrük düzenlemeleri.....	62
3.8.2. Referans fiyatlar.....	64
3.8.3. Korunma önlemleri.....	64
4. TÜRKİYE'DE SU ÜRÜNLERİNİN PAZARLANMASI VE ÖRGÜTLENME.....	65
4.1. Türkiye Balıkçılığına Genel Bakış.....	65
4.2. Kurumsal Yapı.....	67
4.3. Yasal Çerçeve ve İlgili Mevzuat.....	69
4.4. Türkiye'de Su Ürünlerinin Pazarlanması.....	72
4.4.1. Su ürünleri tüketimi.....	78

4.4.2. Su ürünleri dağıtım sistemi.....	80
4.4.3. Su ürünlerinin işlenmesi.....	81
4.4.4. Fiyatlar.....	86
4.4.5. İthalat ve ihracat.....	87
4.5. Su Ürünleri Sektörü'nde Örgütlenme ve Destekleme.....	88
4.5.1. Su ürünleri üretici birlikleri.....	90
4.5.2. Su ürünleri kooperatifleri.....	91
4.5.3. Destekleme.....	93
4.6. Türk Su Ürünleri Sektörünün Pazarlama ve Örgütlenme Açısından AB ile Karşılaştırılması.....	94
4.6.1. Pazarlama açısından karşılaştırma.....	94
4.6.2. Örgütlenme açısından karşılaştırma.....	98
4.7. AB'ye Uyum Süreci.....	101
4.7.1. Şimdiye kadar yapılan çalışmalar.....	101
4.7.2. AB'ye uyum sürecinde yapılacaklar.....	106
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	107
KAYNAKLAR.....	111
EKLER.....	118
ÖZGEÇMİŞ.....	142

SİMGELER DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AT	Avrupa Topluluğu
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EC	Avrupa Topluluğu
ECU	Avrupa Para Birimi
EEZ	Münhasır Ekonomik Bölge
EFF	Avrupa Balıkçılık Fonu
€	Euro
FIFG	Balıkçılığın Yönlendirilmesi Mali Aracı
GIS	Gemi İzleme Sistemi
Gr	Gram
kg	Kilogram
KKGM	Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğu
MAGP	Çok Yıllık Yönlendirme Programı
OBP	Ortak Balıkçılık Politikası
OPD	Ortak Piyasa Düzeni
RFO	Bölgesel Balıkçılık Örgütü
SUBİS	Su Ürünleri Bilgi Sistemi
TAC	Toplam İzin Verilebilir Miktar
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEDGEM	Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğu
TKB	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TÜGEM	Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğu
UNCLOS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
ÜÖ	Üretici Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Tazelik kategorileri açısından değerlendirilen balıklar.....	17
Şekil 3.2. Perakende satışta etiketleme yöntemiyle tüketicinin bilgilendirilmesi...	25
Şekil 4.1. Türkiye balıkçılık üretiminin oransal olarak dağılımı.....	66
Şekil 4.2. Deniz balıkları avcılığının bölgelere göre dağılımı.....	66
Şekil 4.3. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Su Ürünleri Teşkilat Yapısı.....	68
Şekil 4.4. Küçük tekneler ve troller için pazarlama zinciri.....	82
Şekil 4.5. Gırgırlar için pazarlama zinciri.....	83

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3. 1. Ortak piyasa düzeninin kapsadığı ürünler.....	16
Çizelge 3.2. Morinada boyut kategorisine göre sınıflandırma.....	19
Çizelge 3.3. Sardalyada boyut kategorisine göre sınıflandırma.....	20
Çizelge 3.4. İşaretleme veya etiketlemeye tabi ürünler.....	23
Çizelge 3.5. Balıkçılık ve su ürünleri sektöründe tanınmış ÜÖ'leri.....	32
Çizelge 3.6. EK V ve VI'daki türler için telafi yardımının hesaplanması.....	40
Çizelge 3.7. EK VII'deki türler için telafi yardımının hesaplanması.....	40
Çizelge 3.8. Balıkçılık ve su ürünleri sektöründe tanınmış branşlararası örgütler..	45
Çizelge 3.9. Müdahale mekanizmaları.....	63
Çizelge 4.1. Deniz ürünlerinin bölgelere göre pazarlama şekilleri ve pazarlanan ürün miktarları.....	75
Çizelge 4.2. Ülkemizdeki başlıca su ürünleri halleri.....	77
Çizelge 4.3. 1996-2006 yılları arasında kişi başına yıllık su ürünleri tüketim miktarları.....	79
Çizelge 4.4. Avcılıkla elde edilen bazı su ürünlerinin satış fiyatları.....	87
Çizelge 4.5. 2002-2006 yılları arasındaki su ürünleri ithalatı ve ihracatı.....	88
Çizelge 4.6. Türkiye'nin ülkelere göre su ürünleri ithalatı ve ihracatı.....	89
Çizelge 4.7. Su ürünleri kooperatiflerinin sayısı ve dikey örgütlenme.....	92
Çizelge 4.8. Su ürünleri sektörüne verilen destekler.....	93

1. GİRİŞ

Avcılık ve yetiştiricilik, Avrupa Birliği'ndeki (AB) önemli ekonomik faaliyetler arasında yer almaktadır. Balıkçılık sektörünün üye ülkelerin gayri safi milli hâsıllarına genel olarak katkısı %1'den az olurken, genellikle az alternatifin bulunduğu alanlarda bir istihdam kaynağı olarak etkisi oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra, balıkçılık sektörü dünyanın en büyük pazarlarından biri olan AB pazarının balık ürünleri ihtiyacını karşılama konusunda yardımcı olmaktadır.

AB, 2005 yılında avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinde yaklaşık 7 milyon tonun üzerindeki balık üretimi ile Çin'den sonra dünyanın ikinci büyük av gücüne sahip olmuştur. 2006 yılında 2 milyon ton balıkçılık ürünü ihraç edilirken, AB'nin kendi ihtiyacını karşılamak için 6 milyon tonun üzerinde bir ithalat söz konusu olmuştur. İthalat ve ihracat arasındaki bu dengesizlik, aynı yıl 13 milyar €'nin üzerinde bir bütçe açığına sebebiyet vermiştir. 2005 yılında AB'de yaklaşık olarak 1.3 milyon ton balık ve kabuklu su ürünleri yetiştiriciliği yapılmıştır.

AB filosu büyüklük, av kapasitesi veya potansiyel av gücü açısından büyük değişkenlik gösteren 88.000'den fazla gemiden oluşmaktadır. Filo kapasitesi, mevcut balıkçılık olanakları açısından çok büyük olması ve ekonomik olmamasından dolayı son birkaç yıldır azalmıştır. AB, bu anlamda güvenlik, çalışma koşulları, ürün kalitesi ve seçici avcılığı sağlamak açısından balıkçı gemilerinin modernizasyonu yönündeki çalışmalarına devam etmektedir.

AB'deki balıkçı sayısında yıllar itibariyle bir düşüş gözlenmiştir. Tam ve yarım gün işler olmak üzere, 190.000 kişi doğrudan balıkçılık alanında istihdam edilmektedir ve üretim alanında genellikle işleme, paketlenme, nakliye ve pazarlama, hizmet alanında ise tersane, av araçları üretimi ve satışı ile bakım-onarım işleri gerçekleştirilmektedir (http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fisheries_sector_en.htm).

AB Ortak Balıkçılık Politikası (OBP), yaklaşık otuz yıldır AB'nin hem kendi sularındaki, hem de uluslararası ve üçüncü ülke sularındaki balıkçılık faaliyetleri için

düzenleyici kurallar getirmektedir. Bu politikanın temel unsurlarından bir tanesi olan balıkçılık ve su ürünleri alanındaki ortak piyasa düzeni uygulamaları ise, bir yandan OBP'nin balıkçılığın sürdürülebilirliğini sağlamak ve sektörün geleceğini güvence altına almak yönündeki genel hedeflerine katkıda bulunurken, diğer yandan fiyat istikrarı, arz ve talep arasında en uygun dengenin sağlanması ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesine yönelik endüstrinin giderek artan ihtiyaçlarını sektöre uğratmadan AB ürünlerinin tercih edilmesini hedeflemektedir.

Balıkçılık, üç tarafı denizlerle çevrili olan ve gerek su ürünleri çeşitliliği ve ihracat potansiyeli, gerekse bu alanda çalışan nüfus açısından önemli bir konumda bulunan Türkiye'de ihmal edilmemesi gereken bir sektördür. Bu nedendir ki, AB müktesebatına uyum sürecinde yapılacak düzenlemeler sadece AB'ye uyum açısından uyulması gereken kurallar bütünü olarak değil, aynı zamanda sektörün geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması açısından bir olanak olarak algılanmalıdır.

Bu çalışma ile, AB Ortak Balıkçılık Politikası'nın en önemli ve hatta kilit unsurlarından birisi olan Ortak Piyasa Düzeni (OPD) ele alınmaya çalışılarak, sektörde pazarlama ve örgütlenme açısından önem arz eden yükümlülüklerin ortaya konması ve Türkiye balıkçılığının söz konusu yükümlülükler bakımından AB balıkçılık müktesebatına yasal ve kurumsal uyumunun incelenmesi amaçlanmıştır.

Öncelikle Ortak Balıkçılık Politikası ve unsurlarına kısaca değinildikten sonra, Ortak Piyasa Düzeni ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI VE ANA UNSURLARI

Ortak Balıkçılık Politikası (OBP), balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin yönetimi için AB'nin oluşturduğu bir araçtır ve hem balıkçılık endüstrisini hem de Avrupa'nın bütünleşme sürecini etkileyen bir dizi hukuksal, siyasal, ekonomik, toplumsal ve çevresel etkeni bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar arasında belki de en önemli olanı; azalmakta olan, son derece hareketli, ulusal sınırları tanımayan ve aşırı tüketilen bir kaynağı paylaşmanın güçlüğüdür.

Sektör, uluslararası düzeyde bile ancak kuralları çiğneyenlere gerçek anlamda baskı uygulanmasının mümkün olacağı, yaptırım gücüne sahip ortak kurallara bağlandığı takdirde yaşama şansına sahip olabilecektir. Bu nedenle, AB'de bir ortak balıkçılık politikası oluşturulmuştur. Ortak balıkçılık politikası, genel anlamda türleri tüketilmekten korumayı, balıkçıların yaşamlarını sürdürebilmelerini garanti etmeyi ve tüketiciler ile balık ürünleri işleme endüstrisinin makul fiyatlardan, düzenli olarak balık bulabilmesini amaçlamaktadır (Anonymous 1998).

OBP, Avrupa Topluluğunun kuruluşunu sağlayan ve balıkçılığı ulusal olmaktan ziyade Topluluk düzeyinde ele alınması gereken bir konu olarak tanımlayan Roma Anlaşması'na dayanılarak oluşturulmuştur. Bu anlaşmanın 32-38.¹ maddeleri AB ortak tarım ve balıkçılık politikalarının temellerini ortaya koymaktadır (Anonim 2002, http://www.europarl.europa.eu/facts/4_3_1_en.htm).

Geçmiş 1970'li yıllara dayanan ilk ortak önlemler, balıkçılık sahalarına girişin, pazarlar ve yapılarla ilgili kuralların düzenlenmesi amacıyla oluşturulmuş ve prensip olarak

¹ Mad. 32: Ortak pazarın, tarım ve tarım ürünleri ticaretini de kapsayacak şekilde genişletileceğini belirtmekte, tarım ürünlerinin, toprak mahsulleri, hayvansal ürünler ve balıkçılık ürünleri ile bunların birinci el işlenmiş biçimlerini kapsadığını vurgulamaktadır.

Mad. 33: Genel amaçları belirlemektedir: verimliliği artırmak, sektörde çalışanların iyi bir yaşam standardına sahip olmasını sağlamak, piyasaları istikrara kavuşturmak, ürün arzının sürekliliğini ve ürünlerin tüketicilere uygun fiyatlarla ulaşmasını sağlamak.

Mad. 34: 33. maddedeki hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için ortak piyasa düzeninin oluşturulması gerektiğinden bahsetmektedir.

Mad. 35: Mesleki eğitim, tarımsal bilginin araştırılması ve yayılması konusunda eşgüdümün sağlanması ve belirli ürünlerin tüketimini teşvik için alınacak ortak önlemlere değinmektedir.

Mad. 36: Rekabet kurallarının belirlenmesi ile ilgilidir.

Mad. 37 ve Mad. 38: Ortak piyasa düzeni ile ilgili kuralların belirlenmesine ilişkindir.

Topluluk balıkçılarının üye ülke sularına eşit haklarla girebilmelerine karar verilmiştir. Bununla birlikte, küçük teknelerin kendi limanlarına yakın yerlerde avlanmaya devam etmesi amacıyla, bu alanlarda geleneksel olarak avlanan yerel balıkçılara bir sahil bandı ayrılmıştır. Bunun yanı sıra, su ürünleri için ortak bir pazar oluşturulması için ilk önlemler kabul edilmiş ve balıkçı teknelerinin ve kıyı tesislerinin modernizasyonunun düzenlenmesi amacıyla yapısal bir politika benimsenmiştir. Bu tedbirlerin tümü, üye devletlerin uluslararası hareketi takip ettikleri ve kendi kıyılarındaki denizel kaynaklara ait haklarını 12 milden 200 mile çıkarmaya karar verdikleri 1976 yılında daha da önemli bir duruma gelmiştir. Üye devletler ayrıca, balıkçılığı kendi yetkileri altındaki sularda idare etmek ve çıkarlarını uluslararası müzakerelerde savunmak için Topluluğun uygun konumda olduğuna karar vermişlerdir. Zorlu müzakere yıllarından sonra, Ortak Balıkçılık Politikası 1983 yılında kabul edilmiştir (Anonymous 2002a).

Böylece, Roma Anlaşması ile başlangıçta balıkçılık ürünlerinin toprak mahsulleri ve hayvansal ürünlerle aynı sepete koyulması sonucu Ortak Tarım Politikası'nın bir parçası olan balıkçılık politikası, kendi başına ortak bir politika haline gelmiştir (Moussis 2006).

Gemi sayısının kullanılabilir kaynakların çok üzerinde olması halinde, teknik önlemler ve kontrolün aşırı avlanmayı engelleyemeyeceğini, avlanmanın miktarının da ayrıca düzenlenmesi gerektiğini ortaya koyan 1992 ve öncekilerle aynı temel hedefleri taşıyan, ancak hedeflere ulaşmak açısından çok yıllık yaklaşım, katılımcılık ve çevresel bütünleştirme ilkeleriyle diğerlerinden ayrılan ve OBP'nin, başlangıçta denizel ekosistem ve tüketici ihtiyacı arasındaki ince dengeyi korumak ve balıkçılar için istikrarlı bir gelir garanti etmek olan amaçlarına canlı kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan dengeli bir bakış açısını ekleyen 2002 reformu olmak üzere iki kez revizyondan geçen OBP'nin dört ana unsuru bulunmaktadır

(Anonymous 2002a; Symes 2005; http://www.europarl.europa.eu/facts/4_3_1_en.htm).

2.1. Balıkçılık Kaynaklarının Korunması ve Yönetimi

OBP'nin önemli unsurlarından bir tanesini oluşturan ve amacı balıkçılık ve su ürünleri kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını geliştirmek ve bu kaynakları üye devletler arasında paylaşım olan koruma politikası, av baskısının stokların üzerinde olmasını engellemek amacıyla bir takım önlemler almayı gerektirmektedir.

Bu önlemler; belirli bir zamanda belirli bir stoktan yakalanabilecek maksimum balık miktarının sabitleştirilmesini ifade eden “toplam izin verilebilir miktarın” (TAC) düzenlenmesi ile av miktarının sınırlanmasını, bir teknenin av kapasitesinin denizde geçirilen gün sayısı ile çarpımı olarak ifade edilen av çabasının sınırlanmasını, önceden belirlenecek stok büyüklüğüne uygun olarak, stokun devamlılığını tehlikeye düşürmeyecek sayıda tekneye avlama izninin verilmesi esasına dayanan av gücünün sınırlanmasını ve teknik önlemleri (av araçları, av sahası, avlanma zamanları ve minimum karaya çıkarma büyüklüklerine ilişkin düzenlemeler) içermektedir (Anonymous 2002a).

Toplam kabul edilebilir avlanma, OBP koruma önlemlerinden ilkinin oluşturmaktadır. Topluluk, avlanma imkanını üye ülkeler arasındaki kotalarla paylaşım yoluna gitmiştir. Bu formül, ülkelerin geçmişteki avlanma sicillerini de içeren bir dizi faktöre göre, Topluluk tarafından toplam kabul edilebilir avlanmanın paylaşılması şeklinde tasarlanmıştır. “Nisbi denge” olarak adlandırılan ilke üzerine kurulan, üye ülkelerin ticari türlerde avlanma imkanlarının paylaşımının sabitleştirilmesini sağlayan bu formül halen uygulanmaktadır. TAC, yıllık olarak sabitlenmektedir. Aralık ayının sonunda toplanan Bakanlar Konseyi, gelecek yılın avlanma sınırlarına karar vermektedir. Burada “toplantı”, bir çok ülke ve organizasyonu içeren uzun bir süreç anlamına gelmektedir. Her üye ülke kota seviyesini sürekli olarak izlemek ve kota seviyesi dolunca avcılığı durdurmakla ve üye ülkeler izlemenin Topluluk düzeyinde de yapılabilmesi için kota kullanımlarını düzenli biçimde Komisyon'a bildirmekle yükümlüdür (Anonymous 2002a).

2.2. Yapısal Politika

AB'nin yapısal politikası, balıkçılık sektörünün bugünün ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesine yardımcı olmaktadır.

Amaç, balıkçılık sektöründe “yapı”nın (üretim sürecinin organizasyonu ve malların üretimi için gerekli sistem ve teçhizat-tekne, balıkçı barınakları, işleme tesisleri gibi) gelişmesini yönetmek ve uyumunu sağlamaktır. Bunun gerçekleştirilmesi için öncelikleri, AB balıkçılık filosunun kapasitesini kullanılabilir deniz canlı kaynakları ile uyumlaştırmak suretiyle sektörün uzun vadeli geleceği için aşırı avcılık sorunuyla başa çıkmak ve sektörün yenilenmesi ve filonun yeniden yapılandırılması ile ortaya çıkan sonuçlarla ilgilenmektir (Anonymous 1999a).

Bütün bunları gerçekleştirmek için, 2000-2006 yıllarını kapsayan mali dönemde çok yıllık programlar (MAGP-Multiannual Guidance Programmes) çerçevesinde yönlendirilen ve Balıkçılığın Yönlendirilmesi Mali Aracı (FIFG-Financial Instrument for Fisheries Guidance) adı verilen mali araç kullanılmıştır. FIFG'ye 2000-2006 döneminde 3.7 milyar €'luk bütçe tahsis edilmiştir. Bunun 2.6 milyar €'luk miktarı Amaç 1 kapsamındaki alanlara, 1.1 milyar €'luk mktarı ise, diğer alanlara ayrılmıştır (Anonymous 2003).

2006 yılı sonunda kabul edilerek yürürlüğe giren “Avrupa Balıkçılık Fonu (EFF-European Fisheries Fund) Oluşturulmasına Yönelik Konsey Tüzüğü” (EC 1198/2006) ile FIFG'nin yerini alan EFF, balıkçılık sektöründeki gelişmeleri ve AB'nin son genişleme sürecini göz önünde tutarak, sürdürülebilir balıkçılığın sağlanmasını ve balıkçılık alanındaki ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yardımcı olunmasını hedeflemiştir. (www.europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l66004.htm).

2007-2013 yılları arasında 7 yıllık bir süre için geçerli olacak olan EFF'nin toplam bütçesi 3.849 milyar € (2004 fiyatları ile) civarındadır. Fon temini, tüm endüstriyel sektörler deniz ve iç su balıkçılığı, yetiştiricilik faaliyetleri, üretici örgütleri, işleme,

pazarlama- ve balıkçılık alanları için sağlanacaktır. Fonun farklı öncelikler arasında nasıl tahsis edileceği ise, üye devletlerin yetisinde olacaktır (Anonymous 2006a).

2.3. Ortak Piyasa Düzeni

1970 yılından beri OBP'nin entegre bir parçası olan balıkçılık ve su ürünlerine yönelik ortak piyasa düzeni, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinde istikrarlı bir fiyat oluşumunun elde edilmesi, arz-talep arasında en uygun dengenin sağlanması ve işleme sanayinin artan taleplerine zarar vermeyecek şekilde AB kaynaklı üretime öncelik verilmesi amacıyla, genel hedefleri sürdürülebilir balıkçılığı garanti etmek ve balıkçılık sektörünün geleceğini güvence altına almak olan OBP'ye katkıda bulunmaktadır.(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy_en.htm).

Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgiler Bölüm 3'te verilecektir.

2.4. Uluslararası Balıkçılık İlişkileri

Avrupa balıkçılık filosunun büyük bir bölümü, ya uluslararası sularda veya Topluluğun yaptığı balıkçılık anlaşmaları ile üçüncü ülkelerin yargı yetkileri dâhilindeki sularda avlanmaktadır.

“Birçok üye olmayan devletin ilan ettiği münhasır ekonomik bölgelerin (EEZs) veya münhasır avcılık alanlarının kurulmasını müteakiben balıkçılık anlaşmalarının sonuçlandırılması” ve “açık denizler gibi münhasır ekonomik bölgelerin dışındaki stokların rasyonel olarak kullanılmasını amaçlayan çeitli uluslararası konvansiyonlara AB'nin üye ya da gözlemci olarak katılımı” olmak üzere iki ana özelliği olan uluslararası balıkçılık ilişkileri konusu, iç kaynakları hızla tükenmekte olan AB için gittikçe önem kazanmaktadır (http://www.europarl.europa.eu/factsheets/4_2_4_en.htm).

AB, balıkçılık için kendi münhasır yetkisinden dolayı üçüncü ülkelerle veya diğer uluslararası organizasyonlarla uluslararası balıkçılık yükümlülüklerini yürürlüğe koymak üzere yetkilendirilmiştir. Dolayısıyla Avrupa Komisyonu, Birlik adına üçüncü

lkelerle ikili anlaşmalar yapmakta veya muhtelif Bölgesel Balıkçılık rgtleri'ne (RFO) katılmaktadır.

kili balıkçılık anlaşmaları, AB ve üçüncü ülkeler arasında, Topluluk filosunun üçüncü ülke sularına ulaşmasında genel bir ereve ortaya koymaktadır. Uluslararası anlaşmalarla oluşturulan bölgesel balıkçılık örgütleri ise, açık denizlerde bulunan ve ayrıık stokları oluşturan balık kaynaklarını yönetmenin yolları konusunda hkmet temsilcilerinin üzerinde anlaştıkları bir ereve oluşturur. Balıkçılık kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımını garanti etmek için bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu rgtler, yönetim ve koruma önlemleri konusundaki mevcut bilimsel tavsiyeler ışığında tavsiye kararları yayınlarlar. Bu kararlar daha sonra söz konusu örgütün yeleri tarafından uygulanmak zorundadır.

Topluluk aynı zamanda, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) gibi uluslararası anlaşmaların geliştirilmesi konusunda aktif bir role sahiptir. Bu tür anlaşmalar, denizler ve okyanuslar için bir hukuk düzeni oluşturmayı ve denizler ile okyanusların barışçıl amaçlar için kullanmını, kaynaklarının eşit ve etkin kullanımını, canlı kaynaklarının korunmasını ve denizel çevrenin korunması ve muhafaza edilmesini teşvik etmeyi hedeflemektedir.

(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/external_relations_en.html).

3. ORTAK PİYASA DÜZENİ

3.1. Tarihçe

Ortak Balıkçılık Politikası'nın ilk ögesini oluşturan ve balıkçılık ve su ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesi olarak da geçen ortak piyasa düzeninin (OPD) yasal dayanağını Ortak Tarım Politikası'ndaki ortak piyasa düzeninde olduğu gibi, Roma Anlaşması'nın 37. maddesi oluşturmaktadır. OPD, 1970 yılında Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilen "Balıkçılık ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 20 Ekim 1970 tarih ve 2142/70 (EEC) sayılı Konsey Tüzüğü" ile yürürlüğe konulmuştur. (Anonymous 2006b).

OBP'nin diğer bileşenlerinde olduğu gibi, OPD de oluşturulduğu 1970 yılından itibaren büyük değişiklikler geçirmek zorunda kalmıştır. Her ne kadar artık hemen hemen hiç benzer noktası kalmamış olsa da mevcut piyasa düzeninin kapsamı, ilk ortak piyasa düzeninden yol çıkılarak özelleştirilmiştir. Arz; kalite, kantite ve uygunluk açısından çoğu kez piyasanın ihtiyaçlarına cevap verememiştir. Bu durum, bir parça da olsa balık stoklarının korunmasındaki yetersizlikten kaynaklanmıştır. Uluslararası taşımacılıktaki gelişmelerle birlikte, balık ithalatında bir artış yaşanmış ve bununla beraber pazar yapısında da büyük değişiklikler olmuştur. Düzenli arz beklentisi içinde olan ve ihtiyaçlarını karşılamada ağırlıklı olarak ithal ürünlere bel bağlayan süpermarket zincirleri günümüzde balık ve diğer su ürünlerinin başlıca alıcısı haline gelmiştir. Sonuçta, AB'de şu an itibariyle toplam tüketimin yaklaşık %60'ını oluşturan ithal balıkçılık ürünlerine artan bir şekilde bağımlılık söz konusu olmuştur. Ayrıca, taze balığın hakim olduğu pazardan tüketicilerin çoğunlukla işlenmiş balıkçılık ürünleri ve özellikle hazır yiyeceklere yöneldiği pazara doğru bir dönüşüm yaşanmıştır. Tüketiciler, gıda ürünlerinde sadece tercih konusunda değil, aynı zamanda besinsel ve hijyenik özellikler bakımından da daha seçici olmuşlardır. Daha fazla uluslararası rekabet, AB balıkçılık endüstrisinin özellikle taze balık sektöründeki gücünü kullanarak daha rekabetçi bir konuma gelmesi ile mümkün olabilecektir. Bunun aşırı avcılık sebebiyle azaltılan balıkçılık olanaklarının eşlik ettiği kapasite fazlasının olduğu durumda gerçekleştirilmesi ise, oldukça zordur.

(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/common_org_markets_en.htm).

Başlangıçta söz konusu anlaşmanın 33. maddesinde belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi ile özellikle piyasaya istikrar kazandırmak ve balıkçılara adil bir gelir sağlanmayı amaçlayan ve sadece altı ülkeden oluşan Avrupa Ekonomik Topluluğu için hazırlanan piyasa düzeni tedbirleri, zamanla dağıtım zincirlerinin, tüketici alışkanlıklarının ve fiyatların birbirlerine oranla ciddi farklılıklar sergilediği Baltık Denizi'nden Endülüs'e, Girit'ten İskoçya'ya kadar yaygın bir alanda geçerliliğe sahip olmuştur. Buna ek olarak doğal balıkçılık kaynaklarının git gide tükenmesi sebebiyle israfı engellemek ve arz ile talep arasında en uygun dengeyi sağlamak üzere ortak piyasa düzeninin gerekli tedbirleri alarak duruma müdahale etmesi gerekmektedir (Anonymous 2002b).

Bu konuda ilk olarak yürürlüğe konulan 2142/70 (EEC) sayılı tüzük, zaman içinde yerini başka düzenlemelere bırakmıştır²³⁴⁵⁶.

Bunlardan ilki, 1976 yılında kabul edilen 100/76 (EEC) sayılı Konsey tüzüğüdür. Daha sonraki değişiklik ise, 1981 yılında gelmiştir. 3796/81 (EEC) sayılı Konsey tüzüğü ile, üye ülkelerin OBP kapsamında 1976 yılında aldıkları “kendi kıyılarındaki denize ait haklarını 12 milden 200 mile çıkarma kararı” sonucu ortaya çıkan yetersizlikleri gidermek amaçlanmıştır. Topluluğun 1985 yılında 2.5 milyar ECU olan balıkçılık ticareti açığının 1989 yılında 4.9 milyar ECU'ya yükselmesi sonucu dış ticarete bir dengesizlik ortaya çıkmıştır. Toplulukta balıkçılık ve su ürünleri pazarının dış kaynaklara bağımlı olması ve talebin büyük bir kısmının üçüncü ülkelerdeki ihracatçılar tarafından karşılanması sebebiyle, Topluluk tedarikçilerinin dış tedarikçilerle olan rekabetine karşı korunması konusu gündeme gelmiştir (Kılıç 1991).

² Balıkçılık ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 19 Ocak 1976 tarih ve (EEC) 100/76 sayılı Konsey Tüzüğü.

³ Balıkçılık ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 29 Aralık 1981 tarih ve (EEC) 3796/81 sayılı Konsey Tüzüğü.

⁴ Balıkçılık ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 28 Kasım 1991 tarih ve (EEC) 3687/91 sayılı Konsey Tüzüğü.

⁵ Balıkçılık ve su ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 17 Aralık 1992 tarih ve (EEC) 3759/92 sayılı Konsey Tüzüğü.

⁶ Balıkçılık ve su ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 17 Aralık 1999 tarih ve (EC) 104/2000 sayılı Konsey Tüzüğü.

Sunulan mali tazminat miktarı azaltılarak balıkçılık ürünlerinin piyasadan tamamen çekilmesi olanağı daha az cazip bir seçenek haline getirilmiş, aynı zamanda erteleme yardımı ilkesi kabul edilmiştir. Bu girişim, üreticilerin ellerindeki malları hemen telef etmek yerine geçici bir süre için saklamalarını ve koşullar elverişli hale geldiğinde bu ürünleri yeniden piyasaya sunmalarını teşvik etmiş ve üretici örgütlerine önemli bir rol kazandırarak mali sorumluluklarını artırmıştır. 1980’li yıllarda, büyük ölçüde AB’nin genişlemesi nedeniyle bir takım yeni ürünler, özellikle de bölgesel anlamda büyük öneme sahip türler, OPD kapsamındaki fiyat destekleme mekanizmasına dâhil edilmiştir. O zamandan bu zamana, ortak pazar organizasyonunun müdahale mekanizmalarından faydalanmak isteyen üreticiler için resmi olarak tanınmış bir organizasyona üye olmak, bir zorunluluk halini almıştır (Anonymous 2002b).

Daha sonra sırasıyla, 3687/91 (EEC) ve 3759/92 (EEC) sayılı Konsey tüzükleri ile gerçekleşen değişikliklerden sonra son olarak, 1 Ocak 2001 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve OPD’nin kapsamlı olarak reforma tabi tutulduğu “Balıkçılık ve su ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 17 Aralık 1999 tarih ve 104/2000 (EC) sayılı Konsey tüzüğü” kabul edilmiştir.

Bu tüzük ile gerçekleştirilen reforma ihtiyaç duyulmasının başlıca sebepleri arasında azalan balık stokları, tüketici alışkanlıklarındaki değişimler, piyasaların küreselleşmesi ve AB pazarının taze ürünler ile işleme endüstrisinde kullanılan ham maddelerin ithalatına şiddetli bir şekilde bağımlılığı sayılabilir (Anonymous 1999b).

3.2. OPD Reformu ve Yeni Temel Mevzuat - 104/2000 (EC)

1970 yılından bu yana her defasında değişikliği zorunlu kılan etkenler dikkate alınarak gözden geçirilen OPD’de reforma gidilmesinde, 1997 yılının sonlarına doğru üye ülkelerde doğrudan doğruya endüstri ve diğer ilgili tarafların da katılımıyla tartışmaya açılan ve Komisyon’un Konsey ve Parlamento’ya sunduğu tebliğin⁷ büyük ölçüde rolü bulunmaktadır. Amaç, AB balıkçılık pazarının geleceği üzerine geniş bir tartışma alanı

⁷ The future for the market in fisheries products in the European Union: responsibility, partnership and competitiveness, Communication from the Commission to the Council and to the European Parliament.

yaratmak olmuştur. Komisyon, üreticiler, perakendeciler ve işleme endüstrisinde çalışanların konuya yaklaşım tarzlarının değiştirilmesinin gerekliliği üzerinde durmuş ve farklı branşlarda geleneksel farklılıkları ortadan kaldırabilmek amacıyla çarenin, yeni işbirliklerinde olduğunu gündeme getirmiştir. Ayrıca, metin üzerinde yapılacak tartışmaların yeni binyılın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde politikaların belirlenmesi ile sonuçlanması gerektiği vurgulanmıştır

(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/common_org_markets_en.htm).

104/2000 (EC) sayılı Konsey tüzüğüne ilişkin Komisyon tasarısının hazırlanmasında temel alınan bu belgede, özellikle aşağıdaki konulara dikkat çekilmiştir (Anonymous 1997):

- a. Dünya pazarlarında olduğu gibi Topluluk balıkçılık pazarında da stokları koruma ihtiyacından doğan yeni değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır
- b. 1993 ve 1994 krizleri nedeniyle ortaya çıkan kargaşanın bir sonucu olarak, Topluluk balıkçılık endüstrisinin geleceği için, piyasalar ve kaynak yönetimi arasındaki artan bağlılık çerçevesinde yeni bir işbirliğinin yapılması ihtiyacı temel faktör olarak karşımıza çıkmaktadır
- c. Tüketim modelindeki büyük değişimler taze ve işlenmiş ürünler olmak üzere iki ayrı piyasanın oluşmasına neden olmaktadır
- d. Balıkçılık ürünlerinde perakende ticaretin artan payı perakendeci kitesinin oluşmasına sebebiyet vermiştir
- e. Arz ve talep arasında geniş ve gittikçe de genişleyen bir boşluk bulunmaktadır
- f. Tüketiciler beslenme, sağlık ve hijyene daha çok dikkat etmeye başladıkları için ürünlerin de taleplerine bu yönde cevap vermesini istemektedirler
- g. Topluluğun bu yöndeki politikasının başlıca hedefleri; sorumlu balıkçılık ve ticaret, piyasaların yönetilmesinde paydaşların daha etkin katılımı, üreticiler arasındaki rekabetin teşvik edilmesi, piyasalarda şeffaflığın özendirilmesi ve endüstrinin farklı kolları arasındaki işbirliği yoluyla entegrasyonun sağlanması, adil rekabet kapsamında piyasaların uluslararası ticarete açık tutulması ve ürünlerde kalitenin teşvik edilmesi şeklinde tanımlanabilir

- h. Topluluk pazarındaki değişimler sebebiyle OPD'nin işleyebilmesi için yeni yollara ve endüstrinin her kademesinde yenilikçi müdahale düzenlemelerine ihtiyacı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda gerçekleştirilecek reformda baz alınacak 4 ana hedef belirlenmiştir. Bunlar (Anonymous 2000):

- Balıkçıları neyi satıp neyi satamayacakları konusunda yönlendirerek balıkçılıkta israfın önüne geçilmesi,
- Üretici örgütlerinin (ÜÖ) güçlendirilerek pazarlama zincirindeki diğer paydaşları ile daha güçlü bir bağlantı içinde olması ve pazarda daha aktif bir konuma gelmesinin sağlanması,
- Üreticilerin satın aldıkları ürünler konusunda bilgilendirilerek korunması,
- Taze ve işlenmek üzere dondurulan ürünlerde arz-talep dengesinin düzenlenmesidir.

Ortak piyasa düzeninde gerçekleştirilen reformda 5 temel değişiklik göze çarpmaktadır (Anonymous 2000):

1. Üretici örgütlerine (ÜÖ) bir balıkçılık yılındaki av sezonu boyunca kotalarını nasıl değerlendireceklerini ve pazarda alışlagelmiş zorluklarla nasıl başa çıkacaklarını gösteren bir “**işleyiş programı**” hazırlamaları konusunda yeni yükümlülükler getirilmiştir. Bu tedbir, ÜÖ'nin özellikle koruma politikası açısından kendi adlarına gerekli gayreti göstermeleri ve avladıkları ürünler için en iyi fiyatın belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.
2. Balıkçılıkta daha entegre bir pazarın gelişmesine yardımcı olmak için **uluslararası ÜÖ** 'lerinin ve **alt sektörler arası örgütlerin** tanınması kavramı getirilmiştir.
3. Zaten kıt olan kaynakların bir anlamda israfına neden olan satılmayan balıkların, geri çekilmesinde sağlanan finansal desteğin önemli ölçüde azaltılması ve bunun yerine bu balıkların **bir süreliğine saklanması (erteleme yardımı)** ve daha elverişli koşullarda pazarlanması ile müdahale mekanizmasının düzenlenmesi öngörülmüştür.

4. **Tüketicilerin** satın aldıkları ürünlerin türleri, nasıl ve nerede üretildikleri hakkında **bilgilendirilmeleri** için satış esnasında uygulanacak yeni düzenlemeler getirilmiştir.
5. **İşleme endüstrisinde kullanılacak hammadde teminin kolaylaştırılması** için ithal edilen en önemli ürünlerdeki tarifelerin bir süreliğine askıya alınması gündeme getirilmiştir.

OPD'nin mevcut hedeflerini gerçekleştirmek için kullandığı temel araçları ise şu şekilde sıralamak mümkündür (http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy_en.htm) :

- a) Balıkçılık ürünleri için ortak pazarlama standartlarının uygulanması,
- b) Üretici örgütlerinin kurulması,
- c) Müdahale mekanizmasına dayanan bir fiyat destek sisteminin oluşturulması,
- d) Üçüncü ülkelerle ticareti düzenleyen bir rejimin ortaya konulması.

Özetle, OPD'nin günümüzde uygulanan düzenlemeleri içeren son hali olması sebebiyle önem taşıyan “Balıkçılık ve su ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 17 Aralık 1999 tarih ve 104/2000 (EC) sayılı Konsey tüzüğü” ile AB balıkçılık pazarında kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Tüzüğün 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan tüketicilerin bilgilendirilmesine ilişkin hükümleri dışında kalan hükümleri ve uygulayıcı tüzükleri, 1 Ocak 2001 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. 2003 yılında AB'ye yeni üyelerin katılımıyla kabul edilen Katılım Anlaşması ile birlikte, çaça ve lambuka da OPD kapsamına dahil edilmiş ve Baltık ringası için yeni ek pazarlama boyları belirlenmiştir.

Günümüzde 104/2000 (EC) sayılı tüzüğe 1759/2006⁸ (EC) sayılı tüzük ile değişiklik getirilmiş olsa da, OPD için temel mevzuat olması sebebiyle tez içerisinde 104/2000 (EC) olarak geçecek, getirilen değişikliklere daha sonraki bölümlerde değinilecektir.

⁸ Balıkçılık ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 104/2000 (EC) sayılı Konsey Tüzüğünü değiştiren 28 Kasım 2006 tarih ve 1759/2006 (EC) sayılı Konsey Tüzüğü

3.3. Ortak Pazarlama Standartları

Ortak piyasa düzenlemesini uygulamanın yollarından biri, söz konusu ürüne ortak pazarlama standartları getirmektir. Burada pazarlamadan kasıt, ürünlerin Topluluk alanında satışı ve/veya ilk satışı için ilk tekliftir. Bu standartların uygulanması, tatmin edici kalitede olmayan ürünleri piyasa dışında tutmaya ve adil rekabete dayalı ticareti kolaylaştırmaya yönelik olmalıdır. Bu kapsamda, ortak pazarlama standartları ürün kalitesini iyileştirmeyi, üretici ve tüketiciler için pazarlamayı kolaylaştırmayı ve haksız rekabeti önlemeyi amaçlamaktadır.

Detayları, “Belli balıkçılık ürünlerinin ortak pazarlama standartlarını ifade eden 26 Kasım 1996 tarih ve 2406/96 (EC) sayılı Konsey Tüzüğü” ile düzenlenen ortak pazarlama standartları, esas itibariyle Çizelge 3.1’de gösterilen ürünler için saptanabilir. Ürünlere ait tür bazında detaylı bilgiler ise, EK I’de gösterilmiştir.

Bu standartlar özellikle kalite, ebat ya da ağırlık, paketlenme, sunum ve etiketlemeye göre sınıflandırmayı kapsar. Pazarlama standartlarının saptandığı yerlerde, bu standartların uygulanacağı ürünlerin standartlara uymadıkları sürece, üçüncü ülkelerle ticaret amacıyla benimsenmiş olabilecek özel kurallara tabi olmak kaydıyla, satış amacıyla sergilenmesi, satışa sunulması, satılması ya da başka bir biçimde pazarlanması yasaktır. Ancak, kıyı bölgelerinde balıkçılar tarafından doğrudan perakendecilere veya tüketicilere sunulan küçük miktarlardaki ürünler bu uygulamanın dışında tutulmaktadır (2406/96 EC ve 104/2000 EC).

Bu standartların uygulanması beraberinde ürün denetimini getirmektedir. Pazarlama standartlarının uygulandığı ürünler, tüm pazarlama aşamalarında ve ulaşım sırasında olmak üzere, Üye devletlerin incelemesine tabi tutulmaktadır (Şekil 3.1). Bu kapsamda yapılacak her türlü ihlali cezalandırmak için gerekli tüm uygun önlemleri almakla yükümlü olan Üye devletler, her pazarlama standardının yürürlüğe girmesini takiben bir ayı geçmemek kaydıyla, diğer Üye devletlere ve Komisyon’a standardı benimsenmiş her ürün ya da ürün grubunun incelemesiyle görevlendirilen organların isim ve adreslerini bildirmekle görevlidir (EC 104/2000).

Çizelge 3. 1. Ortak piyasa düzeninin kapsadığı ürünler

CN kodu	Ürünlerin tanımları
(a) 0301	Canlı balık
0302	Balık filetoları ve 0 304 sayılı başlık altındaki diğer balık etleri hariç olmak üzere taze ya da soğutulmuş balık
0303	Balık filetoları ve 0 304 sayılı başlık altındaki diğer balık etleri hariç olmak üzere dondurulmuş balık
0304	Taze, soğutulmuş ya da dondurulmuş balık filetoları ve diğer balık etleri (kıyılmış olsun ya da olmasın)
(b) 0305	İnsan tüketimi için uygun olan, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamura balık; füme etme süreci sırasında pişirilmiş olsun ya da olmasın füme balık; insan tüketimine uygun balık unları, yemler ve balık peletleri.
(c) 0306	Canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış, kabuğuyla olsun ya da olmasın kabuklu deniz ürünleri; soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış olsun ya da olmasın buğulanarak ya da kaynatılarak pişirilmiş kabuğunda olan kabuklu deniz ürünleri, insan tüketimine uygun balık unları, yemler ve balık peletleri.
0307	Kabuğu içinde olsun ya da olmasın canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış yumuşakçalar; canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış kabuklu deniz ürünleri ya da yumuşakçalar dışındaki omurgasızlar; insan tüketimine uygun kabuklular dışındaki omurgasızların balık peletleri balık unları, yemler.
(d)	İnsan tüketimine uygun olmayan, başka yerlerde belirtilmemiş ya da başka yerlere dahil edilmemiş olan hayvan ürünleri, Bölüm 1 ve 3 te belirtilen ölü hayvanlar --- Diğer; --- Su ürünleri ya da kabuklu deniz ürünleri; yumuşakçalar ya da diğer omurgasızlar; Bölüm 3'te belirtilen ölü hayvanlar --- Balık atıkları --- Diğerleri
(e) 1604	Hazır ya da konserve balık; balık yumurtasından yapılan havyar ve havyar yan ürünleri
(f) 1605	Hazır ya da konserve kabuklu deniz ürünleri, yumuşakçalar ve diğer omurgasızlar
(g)	Piştirilmiş ya da doldurulmuş (etle ya da başka bir maddeyle) olsun ya da olmasın ya da spagetti, makaroni, nodles, lazanya, niyoççi, raviyoli, kanneloni, kuskus gibi hazırlanmış olsun ya da olmasın, hazır olsun ya da olmasın hamur işleri: --- İçi doldurulmamış ya da hazırlanmamış pişmemiş hamur işi: --- Piştirilmiş olsun ya da olmasın ya da hazır olsun ya da olmasın içi doldurulmuş hamur işi: --- Ağırlık olarak %20 sinden fazlası su ürünleri, kabuklu deniz ürünleri, yumuşakçalar ve diğer omurgasız deniz canlılarından oluşan hamur işleri
(h)	İnsan tüketimi için uygun olmayan et ve et atıklarının, balık ve kabuklu hayvanların, yumuşakça ve omurgasızların balık unları, yemler ve peletler, graveler ---balık ya da kabuklu hayvan, yumuşakça ve diğer omurgasızlardan yapılan unlar, yemler ve peletler.

3.3.1. Tazelik kategorileri

İşlenmeden, taze veya soğutulmuş olarak pazarlanan balıkçılık ürünlerinin kalitesi, genel olarak tazeliklerine bağlıdır. Bu nedenle tazelik, kalite açısından en belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ürünlerin tazeliklerinin belirlenmesinde yapılan değerlendirmede ise, organoleptik (duyusal) incelemeye dayalı objektif kriterlerden faydalanılmaktadır. Farklı ürün gruplarına göre değişen bu kriterler, EK II' de gösterilmiştir. Tazelik kategorileri, söz konusu organoleptik muayene bulgularına göre değerlendirilen; yani derisine, gözlerine, solungaçlarına ve kokusuna bakılan su ürünlerinden;

- balık, kıkırdaklı balıklar (selachii), kafadan bacaklılar ve Norveç istakozu için **Ekstra, A veya B,**
- karides için **Ekstra** veya **A.**
- canlı Norveç istakozu için **E**

şeklinde tanımlanmaktadır. İnsan tüketimine uygun olmayan balıklara ilişkin kriterler ise, “**Kabul Edilemez**”⁹ kategorisinde sınıflandırılmaktadır.

Şekil 3.1. Tazelik kategorileri açısından değerlendirilen balıklar

⁹ 91/493 (EEC) sayılı Konsey direktifi dâhilinde, insan tüketimine uygun olmayan balıklarla ilgili kriterleri içeren bir Komisyon kararı kabul edilene kadar geçerlidir.

Yengeç, deniz tarağı ve deniz salyangozu özel tazelik standartlarına göre sınıflandırılmamakta, sadece bütün haldeki yengeçler (yumurtalı dişiler ve yumuşak kabuklu yengeçler hariç) pazarlanabilmektedir.

Her parti¹⁰, aynı tazelik derecesindeki ürünleri içermelidir. Küçük partilerde ise böyle bir şart aranmamaktadır. Yani, küçük partilerin aynı düzeyde taze olması gerekmez. Aynı tazelik derecesine sahip olmayan küçük partiler, en düşük tazelik kategorisi altında sınıflandırılmaktadır. Eğer bir ürün partisi genel olarak taze ise, bu partinin aynı tür ürünlerden oluşması ve aynı avlanma sahası ile aynı gemiden gelmiş olması gerekmektedir.

Tazelik kategorileri, partiye eklenen etiketlerin üzerine açıkça ve silinemeyecek şekilde **en az 5 cm yüksekliğindeki** karakterlerle işaretlenmelidir.

B kategorisine yerleştirilen balık, kıkırdaklı balıklar (selachii), kafadan bacaklılar ve Norveç ıstakozu, 104/2000 (EC) sayılı tüzüğün 12., 12 (a), 14. ve 15. maddeleri uyarınca, ürünlerin piyasadan geri çekilmesi durumunda sağlanan mali yardımdan¹¹ faydalanamamaktadır.

Bu ürünlerin tazelik kategorilerinden Ekstra sınıfında yer alabilmeleri için, sıkıştırma/baskı izleri, yaralar, lekeler ve renk bozuklukları olmamalıdır. A kategorisinde yer alabilmeleri için ise, lekeler ve renk bozukluklarının olmaması yeterlidir. Çok küçük bir kısmında görülen hafif baskı izleri ve yüzeysel yaralanmalar ise tolere edilebilmektedir.

Bu türlerin yine çok küçük bir kısmında, fakat daha ciddi düzeyde hafif baskı izleri ve yüzeysel yaralanmalar var ise, söz konusu türler yine lekeler ve renk bozuklukları olmamak kaydıyla B kategorisinde değerlendirilebilmektedirler (2406/96 EC).

¹⁰ Parti, balıkçılık ürünlerinden aynı işleme tabi olan ve aynı avlanma sahası ile aynı gemiden gelen türlerde miktarı ifade etmektedir.

¹¹ Bu konuyla ilgili detaylı bilgilere daha sonraki bölümlerde değinilecektir.

3.3.2. Boyut kategorileri

AB’de su ürünlerinin pazarlanmasında kullanılan ortak pazarlama standartlarının amaçlarından bir tanesi de, Topluluk pazarındaki ürünler arasındaki haksız rekabeti önlemek ve fiyat düzenlemelerinin tüm ürünlerde aynı biçimde uygulanmasını sağlamak için, söz konusu ürünlerin ortak ticari karakteristiklere göre tanımlanmasıdır. Bunun için ürünler (EK I), boyut kategorileri adı altında, ağırlık veya bazı durumlarda boyutlarına göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.

Söz konusu ürünler bu kapsamda **ağırlıkları veya kilogram başına düşen balık sayısı** esas alınmak suretiyle sınıflandırılırlar. Bununla birlikte karides, yengeç, deniz tarağı ve deniz salyangozlarında boyut kategorilerine göre yapılan sınıflandırmada, kabuk genişliği dikkate alınmaktadır.

AB’de boyut kategorisine göre sınıflandırmanın nasıl yapıldığına bir örnek vermek gerekirse; büyük bir tuzlu su balığı olan morinada 0,3-1 kg’a kadar ağırlığa sahip olan balıklar 5nolu, 2-4 kg’a kadar olan balıklar 3 nolu, 7 kg ve üzerinde ağırlığa sahip balıklar ise 1 nolu boyut kategorisine girmektedir (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.2. Morinada boyut kategorisine göre sınıflandırma (2406/96 EC)

Boyut	kg/balık
1	7 ve üzeri
2	4-7
3	2-4
4	1-2
5	0.3-1

Küçük balıklarda sınıflandırmayı ağırlığa göre yapmak genelde zor olduğundan bu balıklar için kilogram başına düşen balık sayısı esas alınmaktadır. Örneğin her biri en az 67 gr ve üzerinde olan ve en fazla 15 tanesi 1 kg gelen sardalyalar 1 nolu boyut

kategorisine dahil olurken, her birinin ağırlığı 42-67 gr arasında olan ve 16-24 tanesi 1 kg gelen sardalyalar ise, 2 nolu boyut kategorisinde sınıflandırılmaktadır (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.3. Sardalyada boyut kategorisine göre sınıflandırma (2406/96 EC)

Boyut	kg/balık	Balık sayısı/kg
1	0.067 ve üzeri	15 ve altı
2	0.042-0.067	16-24
3	0.028-0.042	25-35
4	0.015-0.028	36-67

Pazarlama standartlarının kapsadığı türler, AB’de yetkili merciler tarafından yapılan kontrollerde EK III’ de belirtilen minimum biyolojik boyutlara uygun olmalıdır.

2406/96 (EC) sayılı tüzükle belirlenen minimum boyutlar, EK III’deki ölçülere uygun olarak, 1866/86 (EEC)¹², 3094/86 (EEC)¹³ ve 1626/94 (EEC)¹⁴ sayılı tüzüklerin minimum boyutlara ilişkin hükümleri saklı kalmak koşuluyla uygulanır.

Tazelik kategorilerinde olduğu gibi, boyut kategorilerine göre yapılan sınıflandırmada da her partide aynı boyutta ürünler yer almalıdır. Küçük partilerde ürünlerin aynı boyutta olması gibi bir zorunluluk olmamakla birlikte, böyle partiler en düşük boyut kategorisine dahil edilmektedir.

Boyut kategorileri, partiye eklenen etiketlerin üzerine açıkça ve silinemeyecek şekilde **en az 5 cm yüksekliğindeki** karakterlerle işaretlenmelidir.

¹² 88/98 (EC) sayılı tüzük ile yürürlükten kaldırılan Baltık Denizi, Belts ve the Sound bölgelerinde balıkçılık kaynaklarının korunmasına ilişkin belirli teknik önlemleri belirleyen 12 Haziran 1986 tarih ve 1866/86 sayılı Konsey Tüzüğü

¹³ 894/97 (EC) sayılı tüzük ile yürürlükten kaldırılan Balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik belli teknik önlemleri belirleyen 7 Ekim 1986 tarihli 3094/86 (EEC) sayılı Konsey Tüzüğü

¹⁴ 1967/2006 sayılı tüzük ile yürürlükten kaldırılan Akdeniz’ de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik belli teknik önlemleri ifade eden 27 Haziran 1994 tarihli 1626/94 (EEC) sayılı Konsey Tüzüğü

Pelajik türler, örnekleme sistemine dayanarak farklı tazelik ve boyut kategorilerinde sınıflandırılmaktadır. Bu sistem, bir partideki ürünlerin tazelik ve boyut açısından mümkün olduğunca aynı olmasını sağlamalıdır.

Belirli kıyı bölgelerindeki yerel veya bölgesel karides ve yengeç arzını sağlamak amacıyla, bu ürünler için EK III'de belirtilen minimum boyutlardan istisnalar kabul edilebilmektedir (2406/96 EC).

3.3.3. Üçüncü ülkelerden gelen ürünler

AB'nin kendi ihtiyacını karşılayabilmesi açısından üçüncü ülkelerden gelen ürünlerin AB pazarında büyük bir önemi vardır ve Topluluk orijinli olmayan bu ürünlerin de ortak pazarlama standartlarına uyması gerekmektedir. Bu da, ürünün ambalajı üzerinde ek bilgilerin yer alması gerektiği anlamını taşımaktadır. Buna göre, üçüncü ülkelerden gelen EK I kapsamındaki ürünler, ancak aşağıdaki bilgilerin açık ve okunaklı bir şekilde işaretlendiği ambalajlarda sunuldukları takdirde pazarlanabilmektedirler (2406/96 EC):

- en az 20 mm yüksekliğinde Latin harfleri ile basılmış menşei ülke adı,
- ürünün bilimsel ve ticari adı,
- sunum,
- tazelik ve boyut kategorileri,
- ambalaj içerisindeki ürünün kg cinsinden net ağırlığı,
- derecelendirme ve gönderme tarihleri,
- ürünü gönderen kişinin adı ve adresi.

Bununla birlikte, söz konusu ürünler eğer Topluluk limanlarından birine avlanma sahasından direkt olarak pazarlanmak amacıyla üçüncü ülke bayrağını taşıyan bir gemi ile Topluluk avları ile aynı koşullar altında getiriliyorsa, 1093/94 (EC)¹⁵ sayılı tüzüğün hükümleri saklı kalmak koşuluyla Topluluk ürünleri ile aynı hükümlere tabi olmakta, dolayısıyla ek bilgilere ihtiyaç duyulmamaktadır.

¹⁵ Üçüncü bir ülkenin balıkçı teknelerinin doğrudan karaya çıkarıp avlarını Topluluk limanlarında pazarlamalarına ilişkin koşulları belirleyen 6 Mayıs 1994 tarih ve 1093/94 (EC) sayılı Konsey Tüzüğü

3.4. Tüketici Bilgisi

Bilindiği üzere, OPD reformu ile birlikte 2000 yılında yürürlüğe giren ve balıkçılık ve su ürünlerinin pazarlanmasında temel mevzuat olarak nitelediğimiz 104/2000 (EC) sayılı tüzük ile birlikte, pazarlamaya ilişkin birçok değişiklik ve yenilik gündeme gelmiştir. Bunlardan bir tanesi de, tüketicinin satın aldığı ürünler hakkında bilgilendirilmesinin sağlanmasıdır.

Tüzüğe göre, özellikle taze ve soğutulmuş su ürünlerinin arzında çeşitliliğin artması, tüketicilere ürünlerin ana özellikleri konusunda asgari bir bilgi verilmesini gerekli kılmaktadır (104/2000 EC).

Buna göre, perakende satışı yapılan balıkçılık ürünlerinde pazarlamanın her aşamasında etiketleme, ambalajlama veya fatura gibi bir ticari belge ile son tüketiciye satın aldığı ürün hakkında bilgi verilmesi zorunluluğu getirilmiş ve bu uygulamanın detayları 2002 yılında yürürlüğe giren 2065/2001 (EC)¹⁶ sayılı tüzük ile belirlenmiştir (http://ec.europa.eu/fisheries/faq/markets_en.htm).

Bu kapsamda, Çizelge 3.4’de yer alan ürünler uygun işaretleme veya etiketleme ile;

- **türün ticari ismi,**
- **üretim yöntemi** (denizde veya iç sularda avlanmış veya yetiştirilmiş) ve
- **avlanma bölgesi**

belirtilmediği sürece, pazarlama yöntemine bağlı olmaksızın, nihai tüketiciye perakende satış için sunulamaz. Balıkçılar veya su ürünleri yetiştiricileri tarafından direkt olarak tüketiciye satılan az miktardaki ürünler için bu uygulama geçerli değildir (104/2000 EC).

¹⁶ Tüketicilerin avcılık ve yetiştiricilik ürünleri hakkında bilgilendirilmesine yönelik 104/2000 (EC) sayılı Konsey tüzüğüne ilişkin ayrıntılı hükümleri içeren 22 Ekim 2001 tarih ve 2065/2001 (EC) sayılı ve Komisyon tüzüğü

Az miktadaki ürünlerden kasıt, tüketiciye doğrudan satılan, ancak alım başına değeri 20 €'yu geçmeyen ürünlerdir.

Üye devletler tüketici bilgisi gerekliliğini yerine getirmek için kendi bölgelerinde söz konusu ürünlerin ticaretinde kullanılan kabul görmüş isimlerin bir listesini düzenleyerek Komisyon'a göndermekle yükümlüdürler. Söz konusu listede, her türün bilimsel adı, Üye devletin resmi dilindeki ya da dillerindeki adı ve yerel ya da bölgesel olarak benimsenmiş ya da izin verilmiş başka ismi ya da isimleri belirtilmelidir (104/2000 EC).

Türün ticari isminden ve avlanma alanından denizde yakalandığı açıkça anlaşılıyor ise, nihai tüketiciye ürünün üretim yöntemi hakkında bilgi verilmesi zorunlu değildir.

Çizelge 3.4. İşaretleme veya etiketlemeye tabi ürünler

1.	Canlı balık
2.	Fileto haricindeki taze veya soğutulmuş balık
3.	Fileto haricindeki dondurulmuş balık
4.	Taze, soğutulmuş ya da dondurulmuş balık filetoları ve diğer balık etleri (kıyılmış olsun ya da olmasın)
5.	İnsan tüketimi için uygun olan, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamura balık; füme etme süreci sırasında pişirilmiş olsun ya da olmasın füme balık; insan tüketimine uygun balık unları, yemler ve balık peletleri
6.	Canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış, kabuğuyla olsun ya da olmasın kabuklu deniz ürünleri; soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış olsun ya da olmasın buğulanarak ya da kaynatılarak pişirilmiş kabuğunda olan kabuklu deniz ürünleri, insan tüketimine uygun balık unları, yemler ve balık peletleri.
7.	Kabuğu içinde olsun ya da olmasın canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış yumuşakçalar; canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış ya da salamuraya yatırılmış kabuklu deniz ürünleri ya da yumuşakçalar dışındaki omurgasızlar; insan tüketimine uygun kabuklular dışındaki omurgasızların balık peletleri balık unları, yemler.

Avlanma alanı hakkında bilgi verilirken, denizde avlanan ürünler için EK IV'de belirtilen bölgelerden herhangi birisinin adı, tatlı suda avlanan ürünler için ürün menşei olarak üye Devletin ya da üye olmayan ilgili ülkenin adı kullanılmalıdır. Yetiştiricilik sonucu elde edilen ürünler için ise, ürünün son gelişim aşamasının gerçekleştiği Üye devletin ya da üye olmayan ilgili ülkenin adı yer almalıdır.

Ürün birden fazla Üye devlette ya da üye olmayan ülkede yetiştirilmişse, ürünün nihai tüketiciye ulaştığı Üye devlet, yetiştiriciliğin gerçekleştiği diğer Üye devletler ile üye olmayan ülke adlarının satışta belirtilip belirtilmeyeceğine karar vermeye yetkilidir.

Farklı türlerin bir arada satışa sunulması durumunda, her bir tür için ayrı ayrı etiketleme yapılması gerekmektedir. Farklı üretim yöntemleriyle elde edilen aynı türün satışa sunulması halinde ise, üretim yöntemlerinin ayrı ayrı belirtilmesi gerekmektedir (Şekil 3.2).

Aynı türün değişik av bölgelerinden ya da yetiştirici ülkelerden elde edilerek satışa sunulması halinde, ürünlerin farklı üretim ya da yetiştiricilik bölgelerinden geldiği de ayrıca ifade edilmek kaydıyla, en azından partinin üretim bölgesini miktar olarak en iyi temsil eden bölgenin adı belirtilir. Diğer bir ifadeyle, en fazla sayıda ürünün avlandığı ya da yetiştirildiği bölgenin ismi belirtilir.

Bir Üye devlet tarafından kabul edilen ticari tanımlamalar kapsamına girmeyen türler, yani üye devletin listesinde olmayan türler, Üye Devletin yetkili mercii tarafından belirlenen geçici bir ticari tanımlama altında pazarlanabilmektedir. Geçici ismin verilmesini takip eden 5 ay içerisinde, ilgili türe ait açıklayıcı ticari bir ismin belirlenerek listeye eklenmesi ve listede yapılan bu değişikliğin Komisyon'a bildirilmesi gerekmektedir.

Pazarlama sürecinin tüm aşamalarında türün ticari isminin, üretim yöntemi ve avlanma alanının belirtilmesi gerekmektedir. Bu bilgilerin yanı sıra, türün bilimsel ismi de etiketleme veya işaretleme yöntemi ile ya da ürünler ile birlikte verilen ve faturayı da içeren belgede belirtilir.

Şekil 3.2. Perakende satışta etiketleme yöntemiyle tüketicinin bilgilendirilmesi

Ürünün paketlenmesi ve etiketlenmesi sırasında ilgili türün bilimsel adıyla birlikte bu bilgilere yer verilir ya da bu bilgiler, ürünler ile birlikte verilen ve faturayı da içeren belgede belirtilir. Bu uygulamanın yerine getirilip getirilmediğinin denetimi ise Üye devletin sorumluluğu altındadır (2065/2001 EC).

Perakende satışlarda tüketicilere yönelik ürün bilgisi verilmesi zorunluluğunun getirilmesinde en başta talebin artırılması amaçlanmıştır. Bu önlem sayesinde, tüketicilerin bir anlamda mevcut kaynakları zarara uğratabilecek şekilde üretilen ya da pazarlanan (örneğin minimum karaya çıkarma boyutunun altında olan deniz balıkları gibi) ürünleri satın almasının önüne geçilmiştir. Ayrıca, denetçilere balıkların menşeleri hakkındaki detaylar ile teknelerdeki ürünler veya karaya çıkarılan ürünler hakkında toplanan bilgilerin çapraz kontrolünün gerçekleştirilmesi imkânı sağlanmıştır (http://ec.europa.eu/fisheries/publications/information_notes/archives/reform_organisation_markets_1999_en.htm).

3.5. Üretici Örgütleri (ÜÖ)

Üretici örgütleri (ÜÖ), ürünlerine en iyi pazarlama koşullarını yaratmak için balık avcıları veya yetiştiricileri tarafından gönüllü olarak kurulmaktadır ve sektör bu örgütler aracılığıyla piyasanın düzenlenmesine ve istikrarın korunmasına katkıda

bulunmaya çalıştığından, su ürünlerine yönelik piyasa düzeninde önemli bir yere sahiptirler (Anonymous 2002b).

OPD'nin belkemiğini oluşturan ÜÖ'lerinin en önemli faydası, üreticilerin üretimlerini piyasanın taleplerine uydurmalarına imkân tanınmasıdır. OPD kapsamındaki önemli görevleri nedeniyle, avcılığın dengeli bir çizgide yürütülmesi ve üyelerin ürünlerini uygun şartlarda satmasını sağlamak için bir takım uygulayıcı önlemler alabilmektedirler (http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/producer_organisations_en.htm).

Bu önlemler, üretim planlamasını ve üretimin talebe göre ayarlanmasını özellikle avlanma planları uygulayarak teşvik etmek, arz yoğunluğunu artırmak, fiyatları stabilize etmek ve sürdürülebilir avlanmayı destekleyecek avlanma yöntemlerini teşvik etmek yönündedir (104/2000 EC).

ÜÖ'lerine kaynakların yönetiminde öz düzenleme yapmak konusunda böylesine büyük bir sorumluluk verilmesi, pazarın ihtiyaçlarının daha iyi karşılanması ve stoklar üzerindeki av baskısının azaltılmasının sağlanması açısından oldukça önemlidir (http://ec.europa.eu/fisheries/publications/information_notes/archives/reform_organisation_markets_1999_en.htm).

Üretici örgütleri (ÜÖ), 1970 yılından beri, OPD'nin her gözden geçiriliş aşamasında yeniliğe tabi tutulmuş, her fırsatta kuralları değiştirilmiş, rolleri güçlendirilmiş ve piyasaya istikrar kazandırmak ve düzenlemek için çok çeşitli araçların sağlandığı bir yapılanma olmuştur. Özellikle OPD'de gerçekleştirilen son reformla birlikte, ÜÖ'lerinin mevcut görevlerine yenileri eklenmiştir. Örneğin ÜÖ'lerine yıllık olarak avlanmanın/üretimin pazarın ihtiyaçları doğrultusunda yapılmasını sağlamaya yönelik olarak önlemler içeren işleyiş programı hazırlama ve uygulama zorunluluğu getirilmiştir. ÜÖ'leri üyeleri ile mutabık olarak kendisine üye teknelerin avcılık aktivitelerini zamana yayabilmekte, böylece kota için yarış önlenmekte, üreticilere karaya çıkışlarını yıl içine yayma imkânı verilmekte ve pazara daha düzenli bir arz sağlayarak fiyatlardaki şiddetli düşüşlerin önüne geçilmektedir. Görevlerini gerektiği

şekilde yerine getirmeyen ÜÖ'leri kendilerine verilen mali destekten yoksun bırakılmaktadır. Bu yeniliklere tez içerisinde sırası geldikçe değinilecektir.

Kuruluş tüzükleri gereğince, ÜÖ üyelerinin bazı temel kurallara uyması gerekmektedir (104/2000 EC). Bunlar;

- ÜÖ tarafından belirlenen avlanma, üretim ve pazarlama kurallarına uymak,
- ilgili Üye devletin avlanma kotalarının ve/veya av çabası ile ilgili önlemlerin uygulanmasının ÜÖ tarafından yönetilmesine karar verdiği durumlarda, örgütün bu amaçla benimsediği önlemleri uygulamak,
- herhangi bir belirli ürün ya da ürün grubu için bir teknenin yalnız ve yalnız tek bir üretici örgütüne dahil olmasını sağlamak;
- üye olmalarına vesile olan ürünün toplam çıktısını ÜÖ vasıtasıyla elden çıkarmak¹⁷,
- alınması gereken önlemleri saptamak ya da istatistiksel amaçlar için ÜÖ tarafından istenen bilgileri sağlamak veya yasal yükümlülükleri yerine getirmek,
- müdahale fonunun kurulması ya da yenilenmesi amacıyla kuruluş tüzüğünde öngörülen mali katkıyı ödemek ve
- Örgütün tanınmasını takiben en az üç yıl süreyle örgütün üyesi olarak kalmak ve ayrılmak istendiğinde en az bir yıl önceden örgüte haber vermektir.

ÜÖ'lerinin kuruluş tüzüğünde ayrıca şunlar öngörülmektedir (104/2000 EC):

- a) ÜÖ tarafından belirlenen kuralların saptanması, benimsenmesi ve değiştirilmesi işlemleri,
- b) üyeler arasında özellikle de milliyet ve yerleşim yeri temelinde yapılan her türlü ayrımcılığın önlenmesi,
- c) ÜÖ'nün finansmanı için gereken ve üyelerden gelecek mali katkıların belirlenmesi,
- d) üyelerin örgütlerini ve örgütün kararlarını demokratik bir biçimde incelemelerini sağlayacak kurallar,

¹⁷ Eğer ürünler örgütün önceden koyduğu ortak kurallar uyarınca elden çıkarılıyorsa, örgüt bu şarttan feragatte bulunmaya karar verebilir.

- e) kuruluş tüzüğü kapsamındaki yükümlülüklerin, özellikle de mali katkının ödenmemesinin, ve üretici örgütü tarafından konulan kuralların ihlalinde uygulanacak cezalar,
- f) yeni üyelerin kabulüne ilişkin kurallar,
- g) örgütün işleyişi için gerekli muhasebe ve bütçe kuralları.

ÜÖ'leri üreticilerin inisiyatifıyla kurulan gönüllü kuruluşlar olduklarından, uygulamada üretici örgütlerinin kurulması ve çalıştırılmasında duyarlı ve aktif üreticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Çeşitli ülkelerden elde edilen bilgiler, ÜÖ'lerinin sınırlı düzeyde anlaşılabilirliklerini göstermektedir (Anonim 2002).

3.5.1. ÜÖ'nin tanınması ve tanınmanın geri çekilmesi

ÜÖ'lerinin tanınması üye devletteki yetkili otorite tarafından yapılır. Üye devletlerin merkezi kendi bölgelerinde olan ve bölgelerinde ekonomik açıdan yeterince aktif olan, tanınma isteği ile başvurmuş bir ÜÖ'nü tanınması için;

- minimum sayıda üyeleri olduğuna veya minimum pazarlanabilir üretim hacmi içerdiklerine dair yeterli kanıtlarının olması,
- etkinliklerini hem zaman açısından hem de verimlilik açısından gereğince yürüttüklerine dair yeterli kanıtlarının olması ve
- ulusal mevzuat açısından gereken yasal statüye sahip olmaları gerekmektedir (104/2000).

Avcılık sektöründe faaliyet gösteren bir ÜÖ'nün ancak şu durumlarda "ekonomik açıdan yeterince aktif" olduğu kabul edilebilir (2318/2001 EC):

- (a) Örgütün büyüklüğünün ve bünyesinde faaliyet gösteren balıkçı teknelerinin toplam kapasitesi ile karaya çıkarmaların sıklığı ve boyutunun, tanınma amacıyla başvuru yapılan bölgede yeterince önem arzettiğinin Üye devlet tarafından kabul edilmesi,

(b) Aşağıdaki şartların herhangi birinin karşılanması:¹⁸

(i) ÜÖ'nün üyeleri tarafından işletilen tekne sayısının söz konusu bölgede düzenli olarak faaliyet gösteren teknelerin toplam sayısının en az %20'si kadar olması,

(ii) tanınma istenen tür veya tür grubu için, ÜÖ'nün

- toplam üretimin ağırlık itibarıyla en az %15'ini¹⁹ kendi bölgesinde veya

- toplam üretimin ağırlık itibarıyla en az %30'unu²⁰ kendi bölgesindeki önemli²¹

bir liman veya pazarda kullanması.

Yetiştiricilik sektöründe faaliyet gösteren bir ÜÖ'nün ekonomik açıdan yeterince aktif olarak kabul edilebilmesi için ise, ÜÖ'nün ilgili Üye devletin belirlediği kriterler temelinde yeterince büyük olarak kabul edilen bir bölgede, başvurunun kapsadığı tür veya tür grubundaki toplam üretimin en az %25'ini²² kullanıyor olması gerekmektedir.

Bu oranlar, belli sınırlar dâhilinde Üye devletler arasında farklı şekillerde uygulanabilmektedir. Örneğin İsveç'te avcılık için tanınma kriteri olarak bir ÜÖ'nün kendi bölgesindeki toplam üretimin %15'ini, yetiştiricilik için ise kendi bölgesindeki toplam üretimin %50'sini karşılıyor olması gerekmektedir (Anonim 2007c).

Bir pazarın yapısının değiştirilmesi durumunda, Üye devletler şartlarda değişiklik yapmaya karar verebilirler. Üye devletler bu durumu Komisyon'a ve ilgili taraflara gecikmeksizin bildirmek durumundadır.

Bazen örgüt üyelerinin birden fazla bölgede faaliyet gösteriyor olması söz konusu olabilmektedir. Bu gibi durumlarda, ekonomik açıdan yeterince aktif olma şartı, farklı bir şekilde tanımlanmaktadır. Bir ÜÖ üyelerinin en az %30'unun²³ normalde bağlı oldukları ana limanın bağlı olduğu bölgeden farklı bir veya birden fazla bölgede faaliyet göstermesi halinde, tanınma istenen tür veya tür grubu için ulusal üretimin ağırlık

¹⁸ Bu şartlardan hangisinin kendi ülkelerinde uygulanacağına Üye devletler kendileri karar verirler.

¹⁹ Daha etkin bir yönetim için Üye devlet tarafından %15 ile %30 arasında belirlenebilir.

²⁰ Daha etkin bir yönetim için Üye devlet tarafından %30 ile %50 arasında belirlenebilir.

²¹ "Önemli" ifadesinin tanımlanması üye devletin inisiyatifine bırakılmıştır.

²² Bölgesel üretimin belirli özelliklerini dikkate almak amacıyla Üye devlet tarafından %25 ile %50 arasında belirlenebilir.

²³ Daha etkin bir yönetim için Üye devlet tarafından %30 ile %50 arasında belirlenebilir.

itibariyle en az %4'ünün söz konusu örgüt tarafından karşılanması gerekmektedir (2318/2001 EC).

Üye devletler bir üretici örgütünü yalnızca belirli bir avlanma alanı için tek örgüt olarak tanıyabilirler²⁴ (104/2000EC).

Bir Üye devletteki tanınmış ÜÖ'leri bir araya gelerek “**Üretici Örgütleri Birliği**”ni kurabilmektedirler. Bunun için ise, söz konusu birliğin belirli bir alanda ilgili Üye devletçe tanınan toplam üretici örgütü sayısının asgari bir kısmından oluşması ve ulusal üretimin en az %20'sini elinde bulundurması gerekmektedir²⁵.

Bir Üye devlet, farklı Üye devletlerdeki tanınmış ÜÖ Birliklerini aşağıdaki koşulları yerine getirmek koşuluyla tanıyabilmektedir²⁶ (2318/2001 EC):

- birliğin merkezinin kendi bölgesinde olması,
- birlik tarafından pazarlanan üretim değerinin, söz konusu bölgede belli bir balıkçılık ürünündeki üretimin minimum bir oranını temsil etmesi,
- birliği oluşturan ÜÖ'lerinin ortaklaşa kullanılan balıkçılık kaynaklarının avcılık, üretim ve pazarlamasıyla iştigal etmesi,
- birliğin görevlerini, OBP'nın kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik tüzüğünün²⁷ balıkçılık olanaklarının Üye devletler arasında dağıtılması ile ilgili hükümlerini ihlal etmeksizin yerine getirmesi.

Tanınmak amacıyla ilgili Üye devletteki yetkili otoritelere başvuran ÜÖ'lerinin beraberlerinde şu bilgi ve belgeleri sağlamaları gerekmektedir (2318/2001 EC):

- Örgütün kuruluş tüzüğü,
- Örgütün kural ve düzenlemeleri,

²⁴ Söz konusu tanınma, 104/2000 (EC) sayılı tüzüğün Madde 7(1)'de verilen kriterlerine uygun olarak ÜÖ'nün temsil kapasitesine haiz bulunması durumunda geçerlidir.

²⁵ 104/2000 (EC) sayılı tüzüğün 9. ve 10. maddeleri ÜÖ Birliklerine uygulanmaz.

²⁶ Bu konuya ilişkin detaylı bilgiye 2318/2001 (EC) sayılı Komisyon tüzüğünden ulaşılabilir.

²⁷ Balıkçılık Kaynaklarının Ortak balıkçılık politikası dahilinde korunması ve sürdürülebilir kullanımına ilişkin 20 Aralık 2002 tarih ve 2371/2002 (EC) sayılı Konsey Tüzüğü- Mad. 20.

- Üretici örgütü adına ve namına hareket etmeye yetkili kişilerin adları,
- Tanınma için yapılan başvurunun dayandığı faaliyetlerine ilişkin bilgiler,
- Ekonomik olarak yeterince aktif olma ile ilgili şartların karşılandığını gösteren kanıtlar.

Üye devletin tanınma için başvuran bir ÜÖ'nün başvurusunu teslim aldıktan sonraki 3 ay içinde karar vermesi ve kararını söz konusu örgüte yazılı olarak bildirmesi gerekmektedir. Kararın olumsuz olması durumunda ise, ret gerekçelerinin de yine örgüte bildirilmesi gerekmektedir (2318/2001 EC).

Üye devletler ÜÖ'lerinin tanınma şartlarına uyup uymadıklarını en az yılda bir kez denetlerler. Söz konusu koşulların artık karşılanmadığı veya tanınmanın kabulünün yanlış bilgiler baz alınarak verildiği durumlarda ÜÖ'ne ilişkin **tanınma kararı geri çekilebilir**. Üye devlet bu niyetini üretici örgütüne, geri çekme gerekçeleri ile birlikte bildirir. Örgütün hileli yollarla tanınma durumundan yarar sağladığı tespit edildiği takdirde ise, tanınma kararı derhal ve geriye dönük olarak geri çekilmekte ve verilen her türlü yardım Üye devletçe geri alınmaktadır.

Bir üye devlet, daha önce bahsedilen “üretici örgütü olma” koşullarını yerine getirmek şartıyla, merkezi kendi bölgesinde olup, üyelerinin bazılarının diğer üye devletlerden birinin veya daha fazlasının vatandaşı olduğu bir ÜÖ'nü tanıyabilir. Vatandaşları başka bir Üye devletin bölgesinde kurulmuş bir ÜÖ'nün üyesi olan Üye devletler, diğer Üye devlet ile birlikte söz konusu örgütün etkinliklerinin kontrolü için gereken idari işbirliğini sağlamakla yükümlüdürler (104/2000 EC).

2008 yılı itibariyle AB'de toplam 211 adet tanınmış ÜÖ bulunmaktadır. Bunların Üye devletler itibariyle sayıları Çizelge 3.5'te verilmiştir (Anonymous 2008).

3.5.2. Kuralların üye olmayanlara yayımı

ÜÖ'lerine üyelik gönüllülük esasına dayandığından, söz konusu örgütlerin uyguladığı piyasa düzenleme tedbirlerinin üye olmayan balıkçılar tarafından daima göz ardı edilme

riski bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı, bir ÜÖ'nün bir Üye devletin bir veya birden fazla karaya çıkarma noktasında üretim ve pazarlamayı temsil ettiğini düşünerek ulusal yetkililere başvuruda bulunması durumunda, ilgili Üye devlet, örgütün üyesi olmayan ve üretici örgütün temsil ettiği alan içerisinde OPD'ye tabi ürünlerden herhangi birini pazarlayan üreticilerden, bazı kurallara uymalarını isteyebilir. Asıl amaç, ÜÖ'lerinin etkinliklerini desteklemek ve piyasa istikrarının artırılmasına yardımcı olmaktır.

Çizelge 3.5. Balıkçılık ve su ürünleri sektöründe tanınmış ÜÖ'leri

Üye devletler	Tanınmış ÜÖ sayısı
İspanya	44
Fransa	35
İtalya	34
Almanya	21
İngiltere	20
Portekiz	14
Hollanda	11
Polonya	6
İsveç	6
İrlanda	5
Danimarka	4
Yunanistan	3
Estonya	3
Letonya	2
Litvanya	2
Belçika	1
Toplam	211

Bu kurallar; ÜÖ tarafından konulan üretim ve pazarlama kuralları ile ortak piyasa düzeninin kapsadığı taze ve soğutulmuş ürünlerin²⁸ pazardan çekilmesi ve transferi konusunda örgüt tarafından benimsenmiş kurallardır ve ilgili tüzüğe göre bölgesel olarak sınırlandırılmış bir alanda, 12 ayı geçmeyecek bir süre boyunca, ürünlerin pazarda birinci-aşama satışında uygulanmaktadır (104/2000 EC).

Bir ÜÖ'nün ulusal yetkililerden böyle bir talepte bulunabilmesi için, bulunduğu bölgede çok ciddi bir örgüt (yeterince temsil edici nitelikte) olması gerekmektedir. Bu kapsamda:

- avcılık sektöründe faaliyet gösteren ÜÖ'leri için;

- kuralların uygulandığı türlerde ÜÖ veya örgütün üyeleri tarafından pazarlanan miktarın pazarlanan toplam miktarın²⁹ %65'inden fazla olması ve
- ÜÖ üyelerinin işlettiği gemilerde çalışan balıkçı sayısının, kapsamı genişletilen kuralların uygulanacağı alanda yer alan balıkçıların toplam sayısının %50'sinden daha fazla olması,

- yetiştiricilik sektöründe faaliyet gösteren ÜÖ'leri için ise;

- kuralların uygulandığı türlerde ÜÖ veya örgütün üyeleri tarafından üretilen miktarın, üretilen toplam miktarın²⁸ %40'ını geçmesi gerekmektedir (1886/2000 EC).

Üye devlet yetkililerinin ÜÖ üyesi olmayan üreticilerden uymasını istediği üretim ve pazarlama kuralları ise şu unsurları içermektedir (1886/2000 EC):

²⁸ Çizelge 3.1'in (a) ve (c) kalemleri için geçerlidir. 104/2000 (EC) sayılı tüzüğün Ek I'inde sıralanan ürünlerde bu kurallar üye olmayanlara yalnızca üretici örgüt tarafından uygulanan fiyatın geri çekme fiyatı ya da Topluluk satış fiyatı olması halinde ve Madde 21(1)(a) öngörülen toleransa tabi olmak kaydıyla yayılabilir.

²⁹ Bir önceki pazarlama yılında pazarlanan miktarlar dikkate alınır.

- a. satıŖa sunulan ürünlerin miktarı, boyutu veya ağırlığı ve sunumu;
- b. örnekleme, satıŖta kullanılan kutular, paketleme, etiketleme ve buz kullanımı;
- c. piyasada istikrar sağlamak için üretimin makul miktarda satıŖa sunulmasına iliŖkin kurallar da dahil olmak üzere ürünü ilk kez piyasaya sürme koŖulları.

Üye devletler, zorunlu kılmaya karar verdikleri söz konusu kuralları Komisyon'a derhal bildirmek durumundadır. Bu bildirimde ise; ilgili üretici örgütünün adı ve adresi, örgütün temsil edebilir nitelikte olduğunu göstermek için gerekli olan tüm bilgiler, söz konusu kurallar, bu kurallara dair uygun verilerle desteklenen gerekçeler, kuralların zorunlu hale getirilmesi amaçlanan coğrafî alan, kuralların geçerlilik süresi ve yürürlüğe girme tarihi yer almalıdır. Komisyon, söz konusu Üye devletten bildirim alınmasını takiben bir ay içerisinde, kararın uygulanmasının tümünden ya da kısmen askıya alınmasını isteyebilir (1886/2000 EC).

Üye Devletler, söz konusu kurallara uyulmasını sağlamak için gereken tüm önlemleri almakla ve bu önlemlerden Komisyon'u derhal haberdar etmekle yükümlüdür. Üye devlet, üye olmayanların üye üreticiler tarafından örgüte ödenen aidatın tümüne ya da bir kısmına eşdeğer bir ödemeye yükümlü olduğuna karar verebilmektedir (104/2000 EC).

Bu uygulama AB'de çok yaygın olmamakla birlikte genelde Fransa, Belçika, İspanya ve İtalya gibi ülkeler tarafından yapılmaktadır (Anonim 2007c).

3.5.3. Üretim ve pazarlamanın planlanması

OPD'de gerçekleştirilen son reformunun av kapasitesi ve mevcut kaynaklar arasında sağlam ve sürekli bir dengenin kurulması hedefini uygulamanın yollarından bir tanesi de yine, endüstriyel örgütlerin ve özellikle de ÜÖ'nin güçlendirilmesi suretiyle rekabetin artırılması olmuştur. Üreticiler, pazar ihtiyaçlarını sadece miktar olarak değil, aynı zamanda kalite ve arzın sıklığı açısından tahmin etmek ve önceden hazırlıklı olmak durumundadır.

Bunun gerçekleştirilmesi için de son reform ile birlikte, ÜÖ'lerine her avlanma döneminin başlangıcında üyelerinin ne kadar ürün teslim edeceğini planlayarak **“işleyiş programları”** sunması zorunluluğu getirilmiştir. Burada amaçlanan, avcılık faaliyetlerinin planlanması ile, talebin çok az olduğu veya hiç olmadığı türlerin avlanmasının önüne geçilmesidir (Anonymous 1999b, Anonymous 2002b).

Bu kapsamda, her ÜÖ avlanma yılının başında EK V, VI, VII'de yer alan türler için;

- arz miktarı ve kalitesini piyasa şartları ile eşleştirmek için ÜÖ tarafından izlenecek pazarlama stratejisi,
- - EK V ve VI'daki türler ve özellikle av kotasının kapsadığı türler üyelerinin karaya çıkardıkları miktarın önemli bir payını temsil ediyorsa, bir avlanma planı;
- EK VII'deki türler için bir üretim planı,
- Avlanma yılı boyunca, sürekli olarak pazarlama güçlüğü sergileyen türlerin tedarikini ayarlamak için özel önlemler ve
- bu planları uygulamak üzere alınan kararları ihlal eden üyelere uygulanacak cezalardan³⁰ oluşan bir işleyiş programı hazırlamak ve bunu Üye devletin yetkili otoritelerine göndermekle yükümlüdür (104/2000 EC).

Pazarlama stratejisi, temel olarak ÜÖ'ne ve gerçekleştirdiği faaliyetlere genel bir bakış sağlamalıdır. Amacı, mevcut durumu değerlendirmek ve pazarlanan ürünlerden maksimum kar elde etmek üzere ürünün karaya çıkarılmasından sonra takip edilmesi gereken politikaları geliştirmenin yollarını araştırmak olan bu strateji, bir ÜÖ'den diğerine göre farklılık sergileyecek seçeneklere sahip bir alet kutusu olarak düşünülebilir ve nasıl gelişme kaydedebileceğine dair yol gösteren bir iç analiz sürecinin başlatılmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır. Ürünlerin farklı pazar olanaklarına yönlendirilmesi, kalitesinin yükseltilmesi, gönüllü etiketleme girişimlerinin başlatılması ya da başka tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi uygulamalar bu kapsama girebilir. Deniz ürünlerinin fiyatların yükseldiği zamanlara saklanması da, hem pazarlama stratejisi hem de balık avlama/yetiştirme planı kapsamında ele alınabilecek bir seçenektir. Bu sebepten dolayı strateji, mevcut piyasa durumu ile yakalanan

³⁰ Söz konusu cezalara ait liste tüm üyelere uygulanmak üzere ÜÖ tarafından oluşturulur (2508/2000 EC).

ürünlerin değerini maksimuma çıkarmaya yönelik özel tedbirlerin bir birleşimi olarak düşünülmelidir (Anonymous 2002b).

Avlanma ve üretim planı, bir avlanma döneminde ürünlerin nasıl avlanacağını veya çiftlikten nasıl toplanacağını belirlemektedir. Kotasını tüm yıla eşit bir şekilde dağıtmayı bilen bir üretici örgütü, mevcut stoklar için üyelerinin yıkıcı bir rekabet yarışına girmesini engellemekte, fiyatların düşme riskini azaltmakta ve bu sayede piyasaya daha düzenli bir arz sağlayabilmektedir. Daha önceki deneyimlere göre, avlanma planının oluşturulmasında karaya çıkarılan ürün türlerinin miktar ve avlanma tarihleri göz önünde bulundurulmalıdır. Üretici örgütü, belli balık türlerine çok az veya hemen hemen hiç talebin bulunmadığı dönemlerde, söz konusu türlerin avlanmasını engellemeli ve avlanma planı ile pazarlama stratejisini bu şekilde birbiriyle bağlantılı hale getirmelidir. Dolayısıyla avlanma planında, avlanma süreleri ve sahaları ayrıntılı bir şekilde belirtilmeli ve hatta yılın belli zamanlarında avlanma yasağı uygulanmasının sağlanması gerekmektedir. Bir Üye devlette başka bir düzeyde benzer bir plan hazırlandığı takdirde, ÜÖ'nün bunu başvuru kaynağı olarak kullanması yararına olacaktır (Anonymous 2002b).

3.5.3.1. Avcılık sektöründeki ÜÖ'leri için pazarlama stratejisi ve av planı

Avcılık sektöründe faaliyet gösteren ÜÖ'lerinin EK V ve VI'da yer alan türler için hazırlaması gereken işleyiş programında pazarlama stratejisinin, avlanma yılının ilk gününde ÜÖ'ne kayıtlı olan üye sayısı ile ÜÖ'ne bağlı teknelerin sayısı ve tipini, bir önceki avlanma yılında türlere göre gerçekleştirilen üretim hacmi ve müdahale işlemlerini, ÜÖ'nün bir önceki avlanma yılındaki cirosunu, ÜÖ'ne tür bazında tahsis edilen kotayı, bir önceki avlanma yılında mezat veya diğer yöntemlerle yapılan satışın yüzdesini, ÜÖ veya üyelerinin ürünlerin kalitesini geliştirmeye veya muhafaza etmeye yönelik stratejisini, gönüllü olarak yapılan ürün etiketlemeleri ve diğer promosyon faaliyetlerini ve önerilen yeni satış yerleri ile diğer ticari fırsatları içermesi gerekmektedir.

Hazırlanacak olan avlanma planında ise, avlanma yılı boyunca pazardaki mevsimsel eğilimlere (fiyat, üretim, talep) dayanarak oluşturulmuş bir “arz tablosu” yer almalıdır. Piyasada herhangi bir zorluk olmadığı durumda, özellikle geri çekmelerin söz konusu olmaması halinde avlanma planı basitleştirilebilmektedir. Üye devletlerde ÜÖ için farklı düzeylerde hazırlanmış av planları olması halinde, ÜÖ’leri bu planları referans alabilmektedir. Bununla birlikte, farklı planların var olması, ÜÖ’lerinin üyelerinin ürün arzını düzenlemek için ek önlemler almaktan muaf olmaları anlamına gelmemektedir (2508/2000 EC).

3.5.3.2. Yetiştiricilik sektöründeki ÜÖ’leri için pazarlama stratejisi ve üretim planı

Yetiştiricilik sektöründe faaliyet gösteren ÜÖ’lerinin EK VII’de yer alan türler için hazırlaması gereken işleyiş programında pazarlama stratejisi kapsamında avcılık sektöründeki ÜÖ’lerinin pazarlama stratejilerindeki ortak unsurların yanı sıra, hasat edilen türlerin hacmi, bir önceki yılın ortalama satış fiyatları, yetiştirme metodları ile üretim ve satışın zirveye ulaştığı dönemler gibi bazı farklı bilgiler sunulmaktadır.

Avlanma planlarında olduğu gibi üretim planlarında da yine mevsimsel üretim faktörleri ve piyasa için öngörülen eğilimlere dayanarak oluşturulmuş bir arz tablosunun yer alması gerekmektedir (2508/2000 EC).

104/2000 (EC)’in işleyiş programları ile ilgili detaylı kurallarını düzenleyen 2508/2000 (EC) sayılı tüzük, avlanma yılının 1 Ocak’ta başlamasını ve 12 ay boyunca sürdürülmesini öngörmektedir. Ancak, buna alternatif bir başlama tarihi veya süreç de Üye devletin yetkili otoriteleri ile anlaşıldığı takdirde kabul edilebilmektedir. Bunun dışında, ÜÖ’leri avlanma yılının başındaki ilk 7 hafta içerisinde işleyiş programlarını sunmalı ve derhal uygulamaya geçmelidirler. Üye devlet ise söz konusu programı yine avlanma yılının başında 12 hafta içerisinde onaylamak veya reddetmek durumundadır. Eğer Üye devlet programda önemli değişiklikler yapmak istiyorsa, bu süre 2 hafta daha uzatılabilmektedir (2508/2000 EC).

İşleyiş programlarında ayrıca son avlanma yıllarında pazarda karşılaşılan herhangi bir güçlüğe ilişkin sebepler ve arzın düzenlenmesi için alınacak önlemlerin yer alması gerekmektedir. Pazar koşullarının değiştiği durumlarda içinde bulunulan durumu düzeltmek ÜÖ'lerine düşmektedir. Bu doğrultuda alınacak tüm önlemler ÜÖ tarafından ilgili ulusal otoritelere bildirilmelidir. Söz konusu otoriteler tarafından gerekli görülmedikçe alınan ek önlemler nedeniyle işleyiş programında değişiklik yapma zorunluluğu yoktur (2508/2000 EC).

Yeni tanınmış bir ÜÖ, tanınmasını izleyen ilk yıl içerisinde bir işleyiş programı hazırlamakla yükümlü değildir.

Üye devletler her üretici örgütünün işleyiş programlarına ilişkin olarak öngörülen yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini sorgulamak için uygun denetimler yapmakta ve bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde birtakım cezalar uygulamaktadır. Üye devletler uygulanan bu cezaları derhal Komisyon'a bildirmek durumundadır. Bu cezaları şu şekilde sıralamak mümkündür (104/2000 EC):

- a. Bir ÜÖ, ilgili avlanma yılı için işleyiş programı hazırlamamışsa, ilişkin avlanma yılı için ÜÖ'ne müdahale sistemi kapsamında verilen mali yardımı alamayacaktır;
- b. Bir üretici örgütü işleyiş programında öngörülen önlemleri uygulamamışsa, söz konusu avlanma yılı için,
 - ilk uygulamama olayında müdahale sistemi³¹ kapsamında verilen mali yardımın yalnızca %75'i verilebilmektedir.
 - ikinci olay için söz konusu mali yardımın yalnızca %50'si verilebilmektedir.
 - daha sonraki olaylar için ise, mali yardım verilmemektedir.

ÜÖ'leri, faaliyetlerine ilişkin bir rapor hazırlamakta ve bunu avlanma yılının sonundaki 7 hafta içerisinde Üye devletin yetkili otoritelerine göndermektedir. Raporla, yıl boyunca işleyiş programında yer alan türlere ilişkin olarak karşılaşılan pazarlama güçlükleri, bu güçlüklerle karşı alınan önlemler, uygulanan cezalar ve eğer ÜÖ bu güçlüklerle başa çıkamadıysa bunun nedenlerini içeren bir Pazar raporu, ÜÖ'nün işleyiş

³¹ Ayrıntılı bilgiler "Fiyatlar ve Müdahale" başlığı altında verilecektir.

programını uyguladığı ilk avlanma yılındaki kurallarının bir kopyası ve eğer varsa bunlara ilişkin değişiklikler ve ÜÖ'ne işleyiş programından kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde Üye devlet tarafından uygulanan cezaların bir listesi yer almalıdır (2508/2000 EC).

3.5.3.3. Masraflar için tazminat

Üye devletler 2001 yılında ÜÖ'ne işleyiş programlarından kaynaklanan yükümlülüklerinden doğan masrafları karşılamaları için 5 yıllık bir “**telafi yardımı**” vermeye başlamıştır. Bu yardımın hesaplanmasında birtakım kriterler bulunmaktadır (Çizelge 3.6 ve 3.7). Yardımın miktarı ürün türlerine göre değişebildiği gibi, hesaplamada aynı zamanda avlanma yılının ilk gününde ÜÖ'ne üye teknelerin toplam sayısı ve ÜÖ'lerinin temsil düzeyi de dikkate alınmaktadır. Şöyle ki (104/2000 EC):

- ❖ EK V ve VI'daki türler için üye teknelerin sayısı oranında gittikçe azalacak biçimde ve ayrıca toplam 10 türe kadar tür başına 500 € olacak şekilde iki farklı yardım ve
- ❖ EK VII'deki türler için ÜÖ'nün temsil düzeyi ile orantılı olarak, yani yeterince büyük görülen bir üretim alanında ÜÖ vasıtasıyla elden çıkarılan üretimin yüzdesine göre³² hesaplanacak şekilde yardım verilmektedir.

Örneğin, 30 adet üye tekneye sahip bir ÜÖ, ilk üç yıl için tekne başına 600 € olmak üzere toplam 18 000 €, geriye kalan iki yıl için ise tekne başına 300 € olmak üzere toplam 9 000 €'luk bir telafi yardımı alabilmektedir.

İşleyiş programının Üye devlet tarafından onaylanmasının ardından ve avlanma yılının başlamasından en geç 4 ay sonrasına kadar, ÜÖ'lerine verilen telafi yardımının %50'si

³² ÜÖ'nün temsil düzeyi, işleyiş programının oluşturulduğu yıldan bir önceki yıla ait avlanma verileri esas alınarak belirlenmektedir.

ÜÖ'lerine ödenebilmektedir. Ancak bunun için, ÜÖ'lerinin avans miktarının en az %105'ini teminat olarak vermesi gerekmektedir (2508/2000 EC).

Çizelge 3.6. EK V ve VI'daki türler için telafi yardımının hesaplanması

Üye tekneler	Yıllık miktar*	Yıllık miktar*
	İlk 3 yıl (1-3)	4 ve 5. yıl
1-50	600	300
51-100	200	100
101-500	100	50
501-	0	0

*: Tekne başına € olarak.

Çizelge 3.7. EK VII'deki türler için telafi yardımının hesaplanması

Üretim yüzdesi	Yıllık miktar*	Yıllık miktar*
	İlk 3 yıl (1-3)	4 ve 5. yıl
(%)		
-50	20 000	15 000
50-75	25 000	20 000
75-	30 000	25 000

*:ÜÖ başına € olarak.

3.5.3.4. Özel tanıma

Üye devletler, ortak pazarlama standartları kapsamındaki ürünleri ya da yetiştiricilik ürünlerini pazarlayan üretici örgütlerine, bu ürünlerin kalitesini geliştirmek üzere hazırladıkları bir plan sunmaları ve bu planın ulusal yetkili makamlarca onaylanması halinde, özel tanıma statüsü verebilirler. Bu statüyü elde eden ÜÖ'leri sundukları planın hayata geçirilmesini kolaylaştırmak amacıyla Avrupa Balıkçılık Fonu'ndan (EFF)

sağlanan **özel yardımlardan** faydalanabilmektedir. Söz konusu planlar, üretim ve pazarlamanın tüm aşamalarını içermelidir. Planda yer alması gereken başlıca unsurlar şunlardır (104/2000 EC):

- teknede tutulurken veya çiftlikte yetiştirilirken ürünlerin kalitesinde belirgin bir iyileşmenin sağlanması,
- ürün kalitesinin avlama, boşaltma, ekstraksiyon, işleme, taşıma ve pazarlama sırasında en uygun şekilde muhafaza edilmesi,
- bu amaçlara ulaşmak için uygun teknik ve becerilerin uygulanması,
- hazırlık çalışmaları eğitim ve yatırımlar dahil planlanan bütün önlemlerin tanımlanması.

Özel tanınma için başvuruda bulunacak olan ÜÖ'lerinin örgüt tarafından belirlenmiş ortak kurallara uygun olarak, kendileri veya üyeleri tarafından pazarlanan iyileştirme planına tabi ürünlerin bir listesini ve bu ürünlerin kalitesini geliştirmek üzere yapılacak planın ayrıntılarını (planın hedefleri, üretim ve pazarlamanın her aşamasında uygulanacak önlemlerin tanımı, söz konusu ürünlerin mevcut kalite standartlarını, standartların eksikliklerini, bu eksiklikleri gidermek üzere önerilen yöntemleri ortaya koyan bir ön rapor özeti) yetkili makamlara bildirmesi gerekmektedir. Ayrıca, planın arzu edilen hedeflere ulaşmasını sağlamak için kalıcı bir değerlendirme ve izleme sistemi ile planı 3 yıl süreyle uygulamak için öngörülen bütçe hakkında da bilgi verilmelidir (1924/2000 EC).

AB kapsamında kaliteyi artırmak üzere kullanılan yöntemlere; denizde avlanma sürelerinin daha kısa tutulması, kasalara daha az sayıda balık yerleştirilmesi, buzlu paketleme yönteminden daha çok faydalanılması ve üretim zincirinde ürünlere daha az temas edilmesi gibi hususlar örnek gösterilebilir.

ÜÖ tarafından özel tanınma isteği ile Üye devlete sunulan planın bir nüshası 30 gün içinde Komisyon'a gönderilir. Komisyon'un 60 gün içerisinde planı reddetmesi durumunda, Üye devlet tarafından söz konusu örgüte özel tanınma statüsü verilemez. Eğer Komisyon planda bazı değişiklikler yapılmasını öngörürse, Üye devlet planı

onaylayarak gerekli değişikliklerin yapılması şartıyla örgüte özel tanınma statüsü verebilir. Daha sonra Üye devlet 60 günlük sürenin sona ermesini takip eden 30 günü geçirmemek kaydıyla kararı örgüte yazılı olarak bildirmek durumundadır. Kararın reddedilmesi durumunda ise red gerekçelerinin de örgüte bildirilmesi gerekmektedir (1924/2000 EC).

Üye devletler, özel tanınma statüsü verdikleri ÜÖ'lerinden, ÜÖ'nün faaliyetlerinin izlenmesi için gerekli bilgileri Üye devlete bildirmemesi veya özel tanınma ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmemesi gibi bir durum söz konusu olduğu takdirde bu statüyü geri alma yetkisine de sahiptirler. Böyle bir durumda, Üye devletin alınan kararı nedenleri ile birlikte 2 hafta önceden örgüte ve 2 ay içinde de (60 gün) Komisyon'a bildirmesi gerekmektedir. Ayrıca, kendisine özel tanınma statüsü verilmiş bir örgütün, bunu hileli bir şekilde kullanması veya ondan gerektiği şekilde yararlanmaması durumunda özel tanınma yine geçmişe dönük olarak geri alınmaktadır (1924/2000 EC).

3.5.4. ÜÖ'lerine yönelik mali yardımlar

Üye devletler ÜÖ'lerine işleyiş programları çerçevesinde örgütü ve balık pazarlamasının işleyişini geliştirmeleri ve bunun yanı sıra daha dengeli bir arz ve talep oluşturmak üzere önlem alabilmeleri için, ek yardım verebilmektedir(104/2000 EC).

Bu kapsamda, ÜÖ'lerinin kurulması, pazarın ihtiyaçlarına uygun bir şekilde etkinliklerinin artırılması için yeniden yapılandırılması ve özel olarak tanınmış ÜÖ'lerinin kalitenin artırılmasına yönelik planlarını uygulayabilmesi amacıyla Avrupa Balıkçılık Fonu'ndan (EFF) mali destek sağlanabilmektedir. Söz konusu destek, Üye devletin ÜÖ'nü tanıdığı tarihi, özel olarak tanıdığı tarihi veya ÜÖ'nün yeniden yapılandırılması kararının alındığı tarihi takiben, en fazla 3 yıl boyunca, yardım miktarı giderek azalacak şekilde verilebilmektedir (1198/2006 EC, 498/2007 EC).

3.6. Branşlararası Örgütler (Alt Sektörlerarası Örgütler)

Balıkçılık sektörünün farklı kolları arasındaki bölünmeler, geçmişte balıkçılık endüstrisinin zayıflamasına neden olmuş, ancak günümüzde bu durum değişmeye başlamıştır. Diğer sektörlerde olduğu gibi, balıkçılık sektöründe de tanınmış branşlararası örgütlerin kurulması bir ihtiyaç haline gelmiştir. Amaç, ortak çıkarlara yönelik projelerde işbirliğinin geliştirilmesinin teşvik edilmesidir. Bunun için de, AB rekabet kurallarına bir istisna getirilerek balıkçılık sektöründeki tanınmış branşlararası örgütlerin, belli koşullara bağlı olmak kaydıyla, anlaşmalar yapmasına, kararlar almasına ve ortak uygulamaya girmesine izin verilmektedir. Örneğin; farklı bölgelerin avlanma, perakendecilik ve ürün işleme temsilcileri sektörün tamamını olumlu yönde etkileyecek tedbirleri uygulamak üzere işbirliğine girebilirler. Söz konusu işbirliği faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğu, yapısal fonlardan maddi destek almaya uygun niteliktedir

(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/producer_organisations_en.htm).

3.6.1. Branşlararası örgütlerin tanınması ve tanınmanın geri çekilmesi

Avcılık ve yetiştiricilik sektöründe üretim, ticaret ve işleme konularında faaliyet gösteren temsilcilerden oluşan tüzel kişiliklerin “branşlararası örgüt” olarak tanınabilmeleri için, söz konusu örgütün bünyesindeki örgüt veya birliklerin tamamı veya bir kısmının girişimi sonucunda kurulmuş olması ve ilgili bölgedeki üretim, ticaret ve işleme faaliyetlerinin önemli bir kısmını temsil etmesi gerekmektedir.

Buradaki “temsil etmek” ifadesinden, bu örgütlerin üretim, işleme ve pazarlamayla iştigal etmediği anlaşılmalıdır. Diğer bir deyişle, branşlararası örgüte üye örgütlerin kendileri bu konularda faaliyet gösterebilir, ancak branşlararası örgütün kendisi bu tür faaliyetler gösteremez (Anonim 2007c).

“Önemli bir kısmını temsil etme” ifadesinden ise, söz konusu örgütün temsil ettiği branşların üyeleri tarafından yürütülen faaliyetlerin ilgili bölgede üretilen, işlenen ve pazarlanan ürünlerin en az 1/3’ünü karşılaması gerektiği anlaşılmalıdır. Bir branşlararası

örgütün birden fazla bölgede faaliyet gösteriyor olması durumunda ise, söz konusu bölgelerin her birinde üretilen, işlenen ve pazarlanan ürünlerin miktar olarak %20'sini karşılaması gerekmektedir (1813/2001 EC).

Bu örgütlerin aynı zamanda, özellikle rekabetle ilgili Topluluk kurallarını çiğnememek, tüketicilerin çıkarlarını dikkate almak ve piyasa düzeninin işleyişine engel olmamak şartıyla aşağıdaki önlemlerden iki ya da daha fazlasını yerine getirmeleri gerekmektedir (104/2000 EC):

- Üretim ve pazarlama süreçlerine yönelik bilinç yaratmak ve şeffaflık oluşturmak,
- Özellikle pazar araştırmaları ve anketler aracılığıyla su ürünlerinin pazarlanmasına yönelik daha üstün bir eşgüdüm yakalamak,
- Bilgi ve iletişim teknolojileri dahil olmak üzere, piyasanın en iyi şekilde işlenmesini sağlamak için çalışmalar yapmak ve teknikler geliştirmek,
- AB kurallarına uyumlu standart anlaşmaları hazırlamak,
- Üretimin; özellikle kalite ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması konularında, pazar gereksinimlerine ve tüketici tercih ve beklentilerine daha iyi hitap edebilmesini sağlayacak bilgiler ve araştırmalar sunmak,
- Ürün kalitesini artıracak yöntemler ve araçlar geliştirmek ve eğitim programları düzenlemek,
- Menşei isimleri, kalite damgaları ve coğrafi işaretler ile ilgili potansiyellerden yararlanmak ve bunları korumak,
- Topluluk kuralları ve ulusal düzenlemeler kapsamında, mevcut durumda uygulananlardan daha katı üretim ve pazarlama kuralları geliştirmek,
- Su ürünlerinin potansiyelinden daha etkin bir şekilde yararlanmak,
- Su ürünlerini geliştirmek.

Tanınma isteği ile Üye devlete başvuran örgütlerin, beraberlerinde temsil etme şartları ile uyumunu, branşlararası örgütü kuran örgüt veya birliklerin kurallarını, kurulacak branşlararası örgütün kuruluşunu düzenleyen kuralları, söz konusu örgütün üyeleri tarafından yürütülen faaliyetlere ilişkin detayları ve faaliyet göstereceği coğrafi alanı içeren bilgileri bulundurmaları gerekmektedir (1813/2001 EC).

Üye devletler, başvuruda bulunan branşlararası örgüte tanınma imtiyazını vermeden önce, değerlendirme için ihtiyaç duyulan bilgilerle birlikte, bunların temsil gücü ve değişik faaliyetleri hakkında branşlararası örgütler Komisyonu'nu bilgilendirecektir. Komisyon, söz konusu bildirim yapıldığından sonraki 2 hafta içerisinde tanınmaya itiraz edebilmektedir (104/2000 EC).

Üye devletler, ilgili bütün destekleyici belgelerle birlikte yapılan başvurunun yapılmasından sonraki üç ay içerisinde imtiyazın tanınıp tanınmayacağına karar verecek ve branşlararası örgütlerin tanınma koşul ve yükümlülüklerine uyup uymadığını belirlemek için en az yılda bir kez olmak üzere, düzenli aralıklarla kontrollerde bulunacaktır. Tanınma için belirlenen koşul ve yükümlülüklerin artık karşılanmaması veya ulusal yasalara uygunluk taşınmaması, piyasa düzeninin kusursuz işleyişine zarar verilmesi ya da bu örgütler için ortaya konulan yasaklamalardan³³ herhangi birini ihlal etmesi durumunda tanınma geri çekilecek ve tanınma, red ya da tanımayı geri alma yönündeki herhangi bir karar iki ay içinde Komisyon'a bildirilecektir (104/2000EC).

2007 yılı itibariyle AB'de toplam 4 adet tanınmış branşlararası örgüt bulunmaktadır. Bunların Üye devletler itibariyle sayıları Çizelge 3.8'de verilmiştir (Anonymous 2007a).

Çizelge 3.8. Balıkçılık ve su ürünleri sektöründe tanınmış branşlararası örgütler

Üye devletler	Tanınmış branşlararası örgüt sayısı
İspanya	2
Fransa	1
İtalya	1
Toplam	4

³³ Bir sonraki alt başlıkta değinilmiştir.

3.6.2. Branşlararası örgütlerin anlaşma, karar ve ortak eylemlerine ilişkin koşullar

AT Anlaşması'nın rekabetle ilgili kuralları kapsamındaki 81. maddesi uyarınca, Üye devletler arasında ticareti etkileyici ve ortak pazar içerisinde rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı ve bozucu nitelikte olmak üzere, teşebbüsler arasındaki her türlü anlaşma, teşebbüs birliklerine ait kararlar ve ortak eylemler ortak pazarın gereklilikleri ile uyuşmaması nedeniyle yasaklanmıştır. Bununla birlikte, malların üretiminin ve dağıtımının iyileştirilmesine katkıda bulunan, teknik ve ekonomik ilerlemeyi teşvik eden anlaşma ve kararlara izin verilmektedir (Anonymous 1957).

Bu kapsamda, branşlararası örgütlerin belirli koşullara uymaları şartıyla yaptıkları anlaşmalar, aldıkları kararlar ve gerçekleştirdikleri uyumlu eylemler, söz konusu yasaklama dışında tutulmaktadır. Bu şartlara göre söz konusu anlaşma, karar ve eylemlerin aşağıdaki yasakları çiğnememesi gerekmektedir(104/2000EC):

- Sabit bir fiyat uygulamasını gerekli kılmak,
- Topluluk içerisinde herhangi bir şekilde piyasaların bölünmesine neden olmak,
- Diğer ticari ortaklara yapılan benzer muamelelerde farklı koşullar uygulayarak onları rekabet açısından dezavantajlı bir duruma sokmak,
- İlgili ürünlerin önemli bir kısmında rekabeti ortadan kaldırmak,
- Branşlararası faaliyetlerce izlenen OBP hedeflerini gerçekleştirmek için, gerekli olmamakla birlikte rekabeti sınırlayıcı faaliyetlerde bulunmak.

3.6.3. Anlaşmaların, kararların ve ortak eylemlerin üye olmayanlara yayımı

ÜÖ'lerinde olduğu gibi, branşlararası örgütlerde de anlaşma, karar ve eylemlerin bazılarının branşlararası örgütün talebi üzerine, bir süreliğine örgüt üyesi olmayanları da bağlayacak şekilde yayımı söz konusudur.

Öncelikle branşlararası örgütün yeterli temsil gücüne sahip olması ve bu konuda bir talepte bulunması gerekmektedir. Söz konusu örgütün yeterli temsil gücüne sahip olabilmesi için ise, ilgili Üye devletin belli bir bölgesinde veya bölgelerinde üretim,

ticaret veya işleme ile ilgili faaliyetlerin 2/3'ünü elinde bulunduruyor olması gerekmektedir. Kuralların diğer işletmeleri de kapsayacak şekilde yayımını talep eden branşlararası örgütün birden fazla bölgede faaliyet gösteriyor olması durumunda, söz konusu örgütün bu bölgelerin her birinde temsil gücünü her branş için kanıtlaması gerekmektedir.

Örgüt dışındaki işletmeleri de kapsamı istenen kuralların ya üretim ve pazarlama hakkında bilgilendirici olması, ya Topluluk kuralları veya ulusal kurallardan daha katı üretim kurallarına sahip olması veya Topluluk kurallarına uygun standart sözleşmeler hazırlaması ve pazarlamaya ilişkin kurallar olması gerekmektedir. Bu kurallar ayrıca, en az 1 yıl yürürlükte kalmış olması, en fazla 3 pazarlama yılı boyunca bağlayıcı olması ve ilgili Üye devletin diğer bölgelerinde veya diğer Üye devletlerde kurulmuş işletmelere herhangi bir şekilde zarar vermemesi gerekmektedir.

Üye devlet bu kurallar hakkında Komisyon'u derhal bilgilendirecektir. Komisyon, söz konusu yayımın serbest ticareti tehlikeye atacağını, anlaşma, karar ya da ortak eylemlerin, Anlaşmanın 81. Maddesinin 1. fıkrasının hükümleriyle çeliştiğini veya kuralların yayımına ilişkin hükümlere uygun olmadığını düşünmesi durumunda kuralları yaymak üzere Üye devlete yetki vermemektedir. Kurallar, Komisyonun bildirim almasından sonra iki ay geçinceye kadar ya da bu süre içinde Komisyonun söz konusu kurallara bir itirazının olmadığını gösterinceye kadar zorunlu hale getirilmeyecektir.

Branşlararası örgütlere ait kuralların örgüt haricindeki işletmeleri de kapsayacak şekilde genişletildiği durumlarda, söz konusu örgütün faaliyetleri eğer genel ekonomik çıkarlara hizmet ediyorsa, ilgili Üye devlet örgüte üye olmayan ancak bu faaliyetlerden faydalanan birey ya da gruplardan örgüt üyelerinin ödediği miktarda veya bunun bir kısmı kadar mali katkıda bulunmalarını isteyebilmektedir (104/2000 EC).

3.7. Fiyat ve Müdahale Mekanizması

AB, Topluluk balıkçılık ürünlerinin optimum bir şekilde pazarlanmasını sağlamak ve kaynakların önceden tahmin edilemeyen doğası ile başa çıkmak için;

- arz-talep dengesizliğinden kaynaklanan olumsuzlukların düzeltilmesi;
- balıkçılara asgari bir gelir düzeyi sağlamak için fiyatlara istikrar kazandırılması;
- Topluluk balıkçılık filosunun dünya piyasalarıyla rekabet edebilecek hale getirilmesi.

hizmetlerine öncelik eden ve mali müdahale sisteminine dayanan özel bir fiyat sistemini hayata geçirmiştir (<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l66002.htm>).

3.7.1. Fiyat mekanizması

3.7.1.1. Rehber fiyat

AB Konseyi, su ürünleri için pazarlama yılının başında belirli taze ve soğutulmuş ürünler için (EK V ve EK VIII) rehber fiyatlar belirlemektedir. Tüm Topluluk için geçerli olan bu fiyatlar, her avlanma yılı belirlenebileceği gibi, avlanma yılının bölüdüğü periyotlar için de geçerli olabilmektedir. Bunun için, toptan satış yerlerinde veya temsilci bir limanda son 3 pazarlama yılı boyunca önemli bir oran için kaydedilen ortalama fiyatlar ile üretim ve talep eğilimleri dikkate alınmaktadır. Bunu yaparken, piyasa fiyatlarını istikrara kavuşturmak, Toplulukta fazlalık oluşturmaktan kaçınmak, üreticilerin gelirlerinin desteklenmesine yardımcı olmak ve tüketici çıkarları ön planda tutmak gerekmektedir. Üye devletler, rehber fiyatın uygulandığı süre boyunca söz konusu ürünler için toptan satış yerleri veya limanlarda kaydedilen fiyatları Komisyon'a bildirmekle yükümlüdür (104/2000 EC).

Rehber fiyat, bir taban ya da tavan fiyatı değildir; AB'nin piyasadan geri çekme fiyatını belirlemede kullandığı bir araç özelliği taşımaktadır (Anonim 2007c).

Rehber fiyatın belirlenmesindeki asıl amaç, Topluluk pazarında rahatsızlığa neden olabilecek fiyatlara yol açması olasılığı olan ve üreticilerin gelirleri için özel önem arz eden piyasa koşullarıyla başa çıkabilmek ve piyasaya müdahale edebilmek için Topluluk içerisindeki üretim alanlarını temsil edebilecek fiyat düzeylerinin saptanmasıdır. Bu bağlamda, rehber fiyat, piyasa gerçeklerini yansıtacak ve bir avlanma yılından diğerine aşırı fiyat değişimi oluşmasını engelleyecek biçimde belirlenmelidir (104/2000 EC).

1 Ocak-31 Aralık 2008 tarihleri arasındaki avlanma yılında geçerli olan rehber fiyatlar EK IX'da verilmektedir (1447/2007 EC).

3.7.1.2. Topluluk geri çekme fiyatı

Topluluk geri çekme fiyatı, Konsey tarafından belirlenen rehber fiyatlara, bir dönüşüm faktörü uygulanarak, tazelik, boyut veya ağırlık ile sunumları göz önünde bulundurulmak suretiyle Komisyon tarafından belirlenmektedir. Bu fiyat, hiçbir şekilde rehber fiyatın %90'ını aşmamalıdır.

Üreticiler, fiyatlar topluluk geri çekme fiyatının altına düştüğünde müdahale mekanizması kapsamında ürünlerini piyasadan geri çekebilmekte, bunun için ise ÜÖ'den belli koşullar altında³⁴ tazminat alabilmektedirler. ÜÖ'leri ise Üye devletten tazminat almaktadır.

Ayrıca, ÜÖ'leri üyeleri tarafından sağlanan ürünlerin daha aşağı bir fiyata satılmasını engellemek için kendi geri çekme fiyatlarını belirlerler³⁵.

Topluluğun başlıca tüketim merkezlerine çok uzak olan karaya çıkarma bölgelerindeki üreticilerin, pazarlara yeterli koşullarda girebilmesini sağlamak için, bir ayarlama faktörü kullanılarak her bir bölge için geri çekme fiyatlarına ağırlık kazandırılabilir (104/2000 EC).

³⁴ Bu koşullara "müdahale mekanizması" kısmında değinilmiştir.

³⁵ Bu konuya "müdahale mekanizması" kısmında "geri çekilen ürünler için mali tazminat" başlığı altında değinilmiştir.

3.7.1.3. Topluluk satış fiyatı

Topluluk satış fiyatı, Ek V, Bölüm C’de listelenen ürünlerin her biri için Komisyon tarafından, müdahale mekanizması kapsamında sağlanan mali yardımların³⁶ belirlenmesi amacıyla geri çekme fiyatlarının tespitinde referans olarak kullanılmak üzere belirlenmektedir (104/2000 EC).

3.7.2. Müdahale mekanizması

3.7.2.1. Geri çekilen ürünler için mali tazminat

Üye devletler, ÜÖ’lerine piyasadan geri çektikleri belirli ürünler için (EK V, Bölüm A ve B) aşağıdaki koşulları sağlamak şartıyla mali tazminat öder (104/2000 EC):

- ÜÖ’leri tarafından uygulanan geri çekme fiyatı, Komisyon tarafından belirlenen Topluluk geri çekme fiyatı kadar olmalıdır; ancak piyasa fiyatlarındaki mevsimsel değişimleri hesaba katarak Topluluk geri çekme fiyatının %10 altında ve %10 üzerinde bir tolerans marjına izin verilmektedir.
- Geri çekilen ürünler, ortak pazarlama standartlarını karşılamalı ve yeterli kalitede olmalıdır (geri çekilen ürünlerden sadece “Ekstra” ve “A” kalitede olanlara mali tazminat ödenir ve bunun için verilen yardım miktarı ürün kategorileri temel alınarak hesaplanır-2509/2000 EC).
- ÜÖ’leri tarafından uygulanan geri çekme fiyatı, avlanma yılı boyunca uygulanmaktadır.

Pazardan çekilen ürünlerin mali tazminata uygun olarak sayılması için, bir ÜÖ’nün üyeleri tarafından avlanması, ÜÖ’lerince belirlenen ilgili kurallar doğrultusunda satışa sunulması, geri çekme öncesi bölgesel, yöresel yollar veya gümrükler vasıtasıyla ilgili bütün tarafların ulaşabileceği şekilde satışa sunulmuş ve geri çekme fiyatından alıcı

³⁶ Bu konuya “müdahale mekanizması” kısmında değinilmiştir.

bulamamış olması, erteleme yardımını³⁷ gerektirmemiş ve böyle bir yardımdan yararlanmamış olması gerekmektedir (2509/2000 EC).

Mali tazminat sadece, piyasadan çekilen ürünlerin insan tüketimi dışındaki amaçlar için kullanılması veya diğer ürünlerin normal pazarlanma koşullarını etkilemeyecek şekilde kullanılması durumunda ödenmektedir.

Söz konusu tazminat, ilgili ürünün karaya çıkarılan ve her yıl satışa sunulan yıllık miktarının %4'ünü aşmayan geri alım miktarı için, ÜÖ'leri tarafından uygulanan geri çekme fiyatının %85'ine karşılık gelmelidir.

Geri çekilen ürün miktarının her yıl satışa sunulan ürün miktarının %4'ü ile %8'i (pelajik türler için %10'u) arasında kaldığı durumda, belirli bir tazminat ödenmekte, ancak bu tazminatın miktarı %4'ü aşmayan geri alımlar için öngörülen %85'lik eşikten daha düşük olmaktadır.

ÜÖ tarafından satışa sunulan miktarların pelajik türler için yüzde 10'unu aşan, diğer türler için yüzde 8'ini aşan geri çekme miktarlarına herhangi bir mali tazmin yoluna gidilmemektedir (104/2000 EC).

Özetle, piyasadan çekilen ürün miktarı arttıkça, mali tazminat azalmaktadır. Bu nedenle, ÜÖ'lerinin piyasadan büyük miktarda ürün çekmenin beraberinde getireceği maddi sıkıntıları göz önünde bulundurması ve balıkçılık faaliyetlerini piyasayı gözlemlemek suretiyle planlaması gerekmektedir.

Örnek vermek gerekirse, karaya çıkarılan ürün miktarının 1000 kg, piyasadan geri çekilen miktarın 200 kg ve piyasadan geri çekme fiyatının 1 €/kg olduğu bir durumda, piyasadan çekilen ilk 40 kg için ödenecek tazminat 0.85 €/kg olacaktır. 80 kg'ın üzerindeki miktarlar için ise, herhangi bir tazminat ödenmeyecektir.

Piyasadan geri çekilen ürünlerin insan tüketimi dışında kullanılması veya normal piyasa koşullarını etkilemeyecek şekilde insan tüketimi amacıyla kullanılması, belirli bir gelir

³⁷ Bir sonraki alt başlıkta değinilmiştir.

elde edilmesine sebep olacağından, böyle bir durumda avlanma yılı başında belirlenen standart değerlerin mali tazminattan düşülmesi gerekmektedir (104/2000 EC).

ÜÖ'lerinin piyasadan ürün çekmeleri durumunda, kendi üyelerine ödedikleri tazminat miktarı, en az kendilerine ödenen mali tazminat ile örgüt tarafından uygulanan geri çekme fiyatının %10'unun toplamına eşit olmalıdır. Ancak, ÜÖ'leri aradaki farkı sonraki müdahale işlemlerinde kullanmak üzere rezerv fonuna aktarmak şartıyla, uyguladıkları dâhili ceza sistemi uyarınca üyelerine ödedikleri tazminat miktarını azaltabilmektedirler (104/2000 EC).

Mali tazminat ÜÖ'lerine her avlanma yılının sonunda ödenmektedir. ÜÖ'leri tarafından mali tazminat için üye devletin yetkili otoritesine yapılan başvurular, en geç ilgili avlanma yılının bitiminden 4 ay sonrasına kadar yapılmalıdır. Üye devletlerdeki ulusal otoriteler ise, ilgili avlanma yılının sona ermesini takiben en geç 8 ay içerisinde mali tazminatı ödemekle yükümlüdürler. Ancak, ÜÖ'lerinin talebi üzerine, her ay bir avans ödemesi yapılmasına izin verilebilmektedir. Bunun için ise, ÜÖ'ünün avans miktarının %105'i kadar teminat vermesi gerekmektedir (2509/2000 EC).

ÜÖ'leri, mali tazminattan yararlanmak için başvuruda bulunurken, satışa sundukları ve geri çektikleri ürün miktarı hakkında bilgi vermekle ve Üye devletler de geliştirdikleri bir denetim sistemi ile söz konusu bilgileri doğrulamak için denetim yapmakla yükümlüdürler (2509/2000 EC).

Piyasanın stabilitesi açısından alınacak önlemlerin etkili olmasını sağlamak için, ÜÖ'lerince pazardan geri çekilen ürünlerin, diğer ürünlerin pazarlanmasına engel olmayacak şekilde elden çıkarılması gerekmektedir; söz konusu mali tazminat ancak bu şartı sağlamak koşuluyla verilmektedir. Buna göre, pazardan geri çekilen ve erteleme yardımı için uygun olmayan ürünler aşağıdaki şekillerde değerlendirilmektedir (2493/2001 EC):

- Üye devletlerin sorumluluğu altındaki hayır kurumlarına veya Üye devletin ulusal mevzuatı uyarınca sosyal yardım konusunda yetkili kişilere tüketim amacıyla ücretsiz olarak verme,
- Taze veya muhafaza edilmiş şekilde hayvan yemi olarak kullanma,
- İşlenmiş şekilde hayvan yemi olarak kullanma,
- Gıda üretimi dışındaki amaçlar için kullanma

3.7.2.2. Erteleme yardımı

Piyasadan geri çekme faaliyetleri kapsamında olan ve satışa sunulduklarında Topluluk satış fiyatından alıcı bulamayan ürünlerin (EK V, Bölüm A, B ve C) insanlar tarafından tüketilmek üzere işlenmesi veya daha sonra kullanılmak üzere saklanması mümkün olabilmektedir³⁸.

Bu ürünlerin söz konusu yardım kapsamına girebilmeleri için aşağıdaki koşulları sağlaması gerekmektedir (104/2000 EC):

- ÜÖ'ne üye bir üretici tarafından temin edilmiş olmak,
- Belirli kalite, boyut ve sunum gerekliliklerine sahip olmak (sadece “Ekstra”, “E” ve “A” kalitede olanlar erteleme yardımından faydalanabilir. Ayrıca, “ortak pazarlama standartları” kısmında yer alan boyut kategorileri de sağlanmalıdır),
- Stabilize edilmek amacıyla işlenmiş, depolanmış veya belli bir süreliğine uygun koşullarda depolanmış olmak.

Ürünlerin erteleme yardımından yararlanabilmesi için, pazardan çekildikten sonraki 48 saat içinde aşağıdaki yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak ilgili ÜÖ veya ÜÖ'lerinin ürünlerini gönderdikleri bir işletme tarafından işlenmiş olması gerekir (2814/2000 EC, 104/2000 EC):

³⁸ Piyasa fiyatlarındaki dalgalanmaları hesaba katmaya izin verecek şekilde, bu fiyatların %10 altında ve %10 üzerindeki tolerans marjlarına izin verilebilmektedir.

- a) - Dondurma,
 - Tuzlama,
 - Kurutma,
 - Marinasyon,
 - Gerekirse kaynatma ve pastörizasyon,
- b) Filetolama veya doğrama, uygun olduğu takdirde kafanın alınması (bu sırada yukarıdaki işlemler kullanılabilir).

Ürünler işlenmeden önce, başlangıçtaki tazelik kategorilerinin korunmasını garanti altına almak için uygun şekilde depolanmış olmalıdır.

Ayrıca, erteleme yardımından faydalanacak olan ürünlerin belli şartlar altında işlenmiş olması zorunluluğu vardır. Buna göre kullanılan farklı işleme yöntemleri aşağıdaki minimum şartları sağlamalıdır (2814/2000 EC):

- i. Dondurma işlemi, ürünün merkezindeki ısının hızla -18°C 'ye düşmesini sağlayacak nitelikte bir donanımda gerçekleştirilmelidir.
- ii. Tuzlama işlemi, nihai ürünlerdeki tuz içeriğinin %16'da düşük olmayacağı şekilde yapılmalıdır.
- iii. Kurutma işlemi, işlenmiş ürünlerdeki su içeriğinin %50'yi geçmeyeceği şekilde yapılmalıdır.
- iv. Marinasyon, sirke veya gıda asiti, tuz ve aromatik baharatlar ile ürün pH'sı 4.8'in altında olacak şekilde ısı işlem uygulanmaksızın yapılmalıdır.
- v. Pastörizasyon, ürünün iç sıcaklığının en az 15 dakika boyunca en az 75°C olacak şekilde yapılmalıdır.

Canlı yenebilir yengeçler, sabit tank veya kafeslerde deniz suyu veya tuzlu su ile depolanarak korunduğu takdirde, erteleme yardımı kapsamına girebilmektedir.

Erteleme yardımının verilebilmesi için işlenen ürünlerin uygun depolama şartlarında muhafaza edilmesi ve piyasaya sunulması gerekmektedir. Bu kapsamda, dondurulmuş ürünlerde depolama süresi, işlemenin tamamlandığı tarihten itibaren 5 günden az

olmamalı, depolama sıcaklığı ise, -18°C 'nin üzerine çıkmamalıdır. Tuzlanarak, marine edilerek, kaynatılarak veya pastörize edilerek muhafaza edilen ürünlerde ise depolama süresi yine işlemenin tamamlandığı tarihten itibaren en az 5 gün olmalıdır. Kurutulan ürünlerde depolama süresi işlemenin tamamlandığı tarihten itibaren en az 5 gün olmalı, ancak depolama sıcaklığı uygun nem koşullarında 4°C 'yi geçmemelidir. Tanklarda veya kafeslerde depolanan ürünlerde ise, depolama süresi diğerlerinde olduğu gibi en az 5 gün olmalıdır.

Bu koşulları sağlayan tüm bu ürünler, Üye devletlerin insan tüketimine sunulacak ürünlerle ilgili yürürlükteki hükümlerine uygun olacak şekilde, tür bazında homojen partiler halinde tekrar piyasaya sürülebilir. Tank ve kafeslerde canlı olarak depolananan ürünlerin, bu ürünlerin normal olarak pazarlanmasına engel olmayacak şekilde piyasaya sürülmeleri gerekmektedir.

Satıştan bir kez geri dönen ürünün erteleme yardımıyla yararlanmak üzere bir kez daha depolanmasına müsaade edilmemektedir.

Erteleme yardımının miktarı, her avlanma yılı öncesinde, EK V'teki ürünlerin net miktarı için birim ağırlığa göre, bir önceki yıl ilgili ürünlerin Toplulukta kaydedilen zaruri işletme giderleri (enerji, depolama ve depodan çıkarmaya bağlı işgücü, ambalajlama malzemeleri, karaya çıkarma alanından işleme alanına transfer giderleri olmak üzere teknik giderler ve finansal giderler) dikkate alınarak sabitlenir (2814/2000 EC).

Söz konusu yardım, her yıl satışa sunulan ürün miktarının en fazla %18'inden, geri çekme tazminatı ödemesi yapılan miktarın çıkartılması suretiyle elde edilen miktar için yapılacaktır. Yardım miktarı, teknik ve finansal giderlerden daha yüksek olamaz (104/2000 EC).

Pazardan çekilen ürünlerin erteleme yardımına uygun olması için, geri çekme öncesi bölgesel, yöresel yollar veya gümrükler vasıtasıyla ilgili bütün tarafların ulaşabileceği şekilde satışa sunulmuş ve geri çekme fiyatından alıcı bulamamış olması gerekmektedir.

Üye devletler, yardımdan faydalanan ürünlerin kontrolü için bir denetleme sistemi geliştirecektir. ÜÖ'leri yardımdan faydalanan olan yararlanıcıların depolamaya girmiş her ürün kategorisi için stok kaydı tutmalarını sağlayacak ve her ay ilgili Üye devlete bu ürünler hakkında tarih, tür, kategori ve miktar kapsamında bilgi verecektir.

Üye devletin yetkili otoritesine yapılacak erteleme yardımı başvurusunun, ilgili ÜÖ tarafından söz konusu avlanma yılının sona ermesinden itibaren 4 ay içerisinde yapılması gerekmektedir. ÜÖ tarafından yapılan başvurunun alınmasını takip eden 3 ay içerisinde ise ulusal otoritelerce söz konusu ödemenin yapılması gerekmektedir. Yardım ve avans ödemeleri konularında geri çekme yardımı için öngörülen hususlar ve geri çekme yardımına ilişkin bazı hükümler erteleme yardımı için de geçerlidir³⁹ (2814/2000 EC).

3.7.2.3. ÜÖ'leri tarafından gerçekleştirilen bağımsız geri çekme ve erteleme faaliyetleri

Üretici gelirlerinin bölgesel ve yerel anlamda büyük bir kısmını oluşturan bazı su ürünleri, tek bir ulusal pazardaki veya farklı bölgeler arasındaki ciddi fiyat farklılıkları ve tüm AB göz önüne alındığında üretim hacimlerinin çok düşük olması sebebiyle AB'nin müdahale mekanizması kapsamına alınamamaktadır.

Önceleri, ÜÖ'leri bu ürünler için müdahale sübvansiyonları talep edemezken, günümüzde bu dezavantaj ortadan kalkmış ve daha fazla piyasa stabilitesi sağlamak amacıyla, ÜÖ'lerine piyasadan geri çekme ve erteleme faaliyetlerini bölgesel düzeyde bağımsız olarak gerçekleştirme imkânı tanınmıştır (Anonymous 2002b).

Buna göre, aşağıdaki şartları sağlamak koşuluyla, ürünlerini (EK VI) piyasadan geçici veya kalıcı süreyle çeken ÜÖ'lerine tek bir fiyat yardımı yapılmaktadır (104/2000EC, Anonymous 2002b):

³⁹ 2509/2000 EC sayılı tüzüğün Madde 2(1), (2) ve (3), Madde 3, Madde 4(1)(c) ve Madde 7'deki hükümleri üzerinde gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra erteleme yardımı için de uygulanacaktır.

- ❖ ÜÖ'leri, avlanma yılının başlamasından önce, "bağımsız geri çekme fiyatı" olarak adlandırılan bir geri çekme fiyatı belirleyecek ve bu fiyatı avlanma yılı boyunca kullanacaklardır. Bu fiyatın %10 altında ve üzerinde bir tolerans marjına izin verilmiştir, ancak söz konusu fiyat, ÜÖ'lerinin faaliyet bölgelerinde önceki 3 avlanma yılı boyunca, ürün kategorilerine göre kaydedilen ağırlıklı ortalama fiyatın %80'ini aşamaz.
- ❖ Geri çekilen ürünler ortak pazarlama standartlarına uygun ve yeterli kalitede olmalıdır (sadece "Ekstra", "E" ve "A" kalitede olanlar tek fiyat yardımıyla faydalanabilir).
- ❖ Piyasadan çekilen ürünler için üreticilere verilecek tazminat, üretici örgütleri tarafından uygulanan otonom geri çekme fiyatına eşit olacaktır.

Tek fiyat yardımı, uygun bir şekilde satışa sunulduktan sonra piyasadan geri çekilen ve normal satış koşullarını etkilemeyecek biçimde elden çıkarılan ürünler için verilmektedir. Yardım miktarı, içinde bulunulan avlanma yılında uygulanan bağımsız geri çekme fiyatının %75'i kadar olacak ve elden çıkarılan ürün miktarının standart bir değeri kadar azaltılacaktır. Söz konusu yardım, aynı zamanda piyasadan geri çekildikten sonra stabilize edilmek amacıyla işlenen ve depolanan veya belirli bir süreliğine uygun koşullarda korunan ürünler için de verilebilmektedir. Bu durumda ise, tek fiyat yardımının miktarı stabilize etme ve depolamaya bağlı olarak ortaya çıkan teknik ve finansal gider miktarını geçemez.

Tek fiyat yardımı için gerekli olan koşullardan bir tanesi de, yardımın verileceği ürün miktarıdır. Bu miktar, uygun bir şekilde satışa sunulduktan sonra piyasadan geri çekilen ve normal satış koşullarını etkilemeyecek şekilde elden çıkarılan ürünlerin yıllık olarak satışa sunulan miktarının %5'ini geçemez. Ancak buna piyasadan geri çekildikten sonra işlenen ve depolanan veya korunan ürünler de eklendiği durumda, yardım kapsamına girecek toplam ürün miktarının yıllık olarak satışa sunulan miktarın %10'unu geçmemesi gerekmektedir.

Tek yardım yapılan ürünlerin bu yardımlardan yararlanmak için gereken nitelikleri karşılayıp karşılayamadığının garanti altına alınması için, Üye devletlerin bir denetim

sistemi oluşturma ve bunun için de toptancı pazarında ya da limandaki ortalama ürün ve kategori fiyatlarını kaydederek, belirli aralıklarla Komisyon'a gönderme yükümlülüğü vardır (104/2000 EC).

Söz konusu yardımdan yararlanmak isteyen ÜÖ'leri, avlanma yılı başlamadan önce, ilgili Üye devletlerin yetkili otoritelerine ürün kategorilerine ait listeleri ve bağımsız geri çekme fiyatlarını göndermekle yükümlüdür. Ödeme için başvuru ise yine ÜÖ'leri tarafından avlanma yılının bitiminden itibaren 4 ay içinde Üye devletlerin yetkili otoritelerine yapılmalıdır. Yetkili otoriteler ise, ödemeyi avlanma yılının bitimini takip eden 8 ay içinde yapmakla yükümlüdür. Geri çekme ve erteleme yardımlarında olduğu gibi, ÜÖ'nün isteği üzerine avans miktarının en az %105'i oranında teminat verilmesi şartıyla, aylık avans ödemesi yapılabilmektedir. Ayrıca geri çekme yardımı için geçerli olan bazı hükümler tek yardım için de geçerlidir⁴⁰ (939/2001 EC).

3.7.2.4. Özel depolama yardımı

Bir ÜÖ üyesi tarafından avlanmış, gemide dondurulmuş ve Topluluk sınırları içinde karaya çıkarılmış ürünler (EK VIII), her avlanma yılı başında Komisyon tarafından belirlenen ve rehber fiyatın en az %70'ine eşit ve %90'ını aşmayacak şekilde sabitlenen Topluluk satış fiyatından alıcı bulamadıkları durumda, piyasadan çekilerek kısa bir süreliğine depolanır ve ÜÖ'lerince tekrardan piyasaya sunulurlar. Piyasada daha üstün bir istikrar düzeyi yakalamak amacıyla otomatik olarak devreye sokulan bu özel depolama mekanizması kapsamında, ÜÖ'lerine "özel depolama yardımı" verilmektedir (104/2000 EC).

Yardım kapsamına alınacak ürünlerin aşağıdaki şartlara uyması sağlanmalıdır (2813/2000 EC):

- Ürünler en az 15 gün boyunca depolanmalıdır,

⁴⁰ 2509/2000 EC sayılı tüzüğün Madde 1-4 ve Madde 7'deki hükümleri üzerinde gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra tek fiyat yardımı için de uygulanacaktır.

- Ürünler, kalitelerinde herhangi bir bozulma olmaması için uygun koşullarda muhafaza edilmelidir. Bunun için, depolama sıcaklığının -18°C 'yi geçmemesi gerekmektedir,
- Ürünler, en az 5 tonluk (*Penaeidae* familyasından karidesler için 1 ton) homojen partiler halinde depolanmalıdır,
- Ürünler, tür bazında homojen partiler halinde ve Üye devlette insan tüketimine yönelik ürünlerin pazarlanmasına ilişkin olarak yürürlükte olan hükümlere uygun şekilde yeniden pazara sunulmalıdır.

Söz konusu yardım, sadece AB balıkçıları tarafından yakalanan su ürünlerini kapsadığından, dondurulmuş ürünler endüstrisinde faaliyet gösterenler bu yardımdan faydalanamamaktadır (Anonymous 2002b).

Yardım miktarı, ÜÖ'lerince yıllık olarak satışa sunulan ürün miktarının %15'inden fazla olamaz. Bunun yanında, söz konusu miktarın en fazla 3 aylık bir süre için teknik giderlerin ve faiz giderlerinin toplamını aşmaması ve aydan aya azalacak şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Yardımın sağlanabilmesi için, ÜÖ'lerinin tanınma ile ilgili kurallara uyması ve yukarıda bahsi geçen Topluluk satış fiyatını mutlaka uygulaması ancak bu fiyattan satış yapamamış olması şartı aranmaktadır. Bu fiyatın uygulanmasında mevsimsel fiyat dalgalanmaları göz önünde bulundurularak %10 altında ve üzerinde bir tolerans marjına izin verilmektedir (104/2000 EC).

Depolama yardımından yararlanacak olan ürünlerin, bu yardımdan yararlanmak için uygun olup olmadığının denetlenmesi, müdahale sistemi kapsamındaki diğer yardımlarda olduğu gibi Üye devletin sorumluluğu altındadır. ÜÖ'leri ise, minimum depolama süresi için, depolamaya giren her ürün kategorisi hakkında üyelerinin stok kaydı tutmasını sağlamalı ve her ay ilgili Üye devlete bu ürünler hakkında tarih, tür, kategori ve miktar kapsamında bilgi vermelidir (2813/2000 EC).

Özel depolama yardımı için başvurular, ilgili ÜÖ tarafından Üye devletteki yetkili otoritelere avlanma yılının bitiminden itibaren 4 ay içerisinde yapılmalıdır. Yetkili otoriteler ise, ÜÖ'nce yapılan başvurunun ardından 3 ay içerisinde ödemeyi yapmakla

yükümlüdür. ÜÖ'nün isteği üzerine avans miktarının en az %105'i oranında teminat verilmesi şartıyla, aylık avans ödemesi yapılabilir. Ayrıca geri çekme yardımı için geçerli olan bazı hükümler özel depolama yardımı için de geçerlidir⁴¹ (2813/2000 EC).

3.7.3. Ton balığına yönelik özel müdahale mekanizması (İşlemeye yönelik ton balığı yardımı)

Ton balığı, işleme endüstrisinde çok fazla kullanılan bir balık olduğundan, konserve endüstrisinin ton balığı ihtiyacını karşılamak amacıyla sık sık üçüncü ülkelerden ithalat yapılmaktadır. Bu ithalatlara yönelik bir tarife koruma sisteminin bulunmadığı durumlarda, üçüncü ülkelerden yapılan düşük fiyatlı ithalatlar sonucunda ton balığının piyasadaki fiyatı etkilenmekte ve ton balığı avcıları zarara uğramaktadır. İşte bu zararı telafi etme için işlemeye yönelik olarak avlanan ton balığı için telafi edici yardım verilmektedir.

Bu yardımın verilebilmesi için, Komisyon'un teklifi üzerine nitelikli çoğunlukla harekete geçen Konsey, her yıl avlanma yılı başlamadan önce Ek X'da listesi verilen ürünlerin her biri için bir "**Topluluk üretici fiyatı**" belirler. Bu fiyatın belirlenmesinde; Topluluk işleme endüstrisi için arz koşulları, üretici gelirlerinin desteklenmesi ve üretim fazlasının önlenmesi gibi noktalar dikkate alınmalıdır. Bunun dışında, Üye devletler söz konusu ürünler için toptan satış yerlerinde veya Topluluk limanlarında kaydedilen ortalama satış fiyatlarını Komisyon'a bildirirler. EK X'da yer alan ürünler için Topluluk piyasasında kaydedilen ortalama satış fiyatları ve ithalat fiyatı, söz konusu ürünler için belirlenen Topluluk üretici fiyatının %87'sinin (tetikleyici eşik-triggering threshold) altına düştüğünde ton balığı için telafi edici yardım mekanizması devreye girmektedir. Buna göre, söz konusu ürünleri avladıktan sonra satarak Topluluk sınırları içerisinde faaliyet gösteren bir işleme tesisine teslim eden üreticilerin bağlı olduğu ÜÖ'lerine, mevcut takvimin çeyreklerinde verilmek üzere yardım sağlanmaktadır. Üye devletler, her avlanma yılı başlamadan önce işleme

⁴¹ 2509/2000 EC sayılı tüzüğün Madde 2(1), (2) ve (3) ile Madde 3'deki hükümleri üzerinde gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra özel depolama yardımı için de uygulanacaktır.

tesislerinin bir listesini hazırlamak/güncelleştirmek ve Komisyon'a bildirmekle yükümlüdür (104/2000 EC).

Topluluk piyasasında kaydedilen ortalama satış fiyatları, Üye devletler tarafından bildirilen aylık ortalama fiyatlara dayanarak ve satılarak işleme tesislerine gönderilen miktarlar dikkate alınarak Komisyon tarafından saptanmaktadır (2183/2001 EC).

İlgili tüzüğe göre ödenek miktarı, hiçbir durumda tetikleyici eşik ve söz konusu ürünlere ait ortalama satış fiyatı arasındaki farkı ve bu eşiğin %12'sine karşılık gelen bir miktarı aşamaz (yardım üst sınırı). Ayrıca, yardım kapsamına alınacak ürün miktarına da bir sınırlama getirilmiş ve yardımın verileceği en fazla miktarın "önceki üç yıl boyunca satılan ve işleme tesisine gönderilen ortalama ürün miktarı"⁴² kadar olması öngörülmüştür. Söz konusu sınırları aşmayan miktardaki ürünler için ÜÖ'lerine, yardım üst sınırına eşit miktarda ödeme yapılmaktadır. Bu sınırları aşan miktarlar için ise, yardım üst sınırının %50'si kadar ödeme yapılmaktadır. ÜÖ'lerinin üyelerine yaptıkları tahsisatlarda ise, üretilen, satılan ve işleme tesislerine gönderilen miktarları baz alınarak oransal bir dağıtım yapılmaktadır (104/2000 EC).

ÜÖ'lerinin Üye devletin yetkili otoritelerine yaptıkları başvurular sırasında aşağıdaki belgeleri de beraberlerinde bulundurmaları gerekmektedir (2183/2001 EC):

- Aşağıdaki bilgilerin yer aldığı ürün satışına ilişkin faturanın bir kopyası,
 - alıcı ve satıcının isimleri, adresleri
 - satılan ürün miktarı
 - satış fiyatı
 - teslimat tarihi
 - teslimat yeri
- Ürünlerin Topluluk menşeli olduğuna dair bir kanıt,
- Ürünlerin Topluluk sınırları içerisindeki bir işleme tesisine teslim edildiğine dair bir kanıt,
- Ödemenin faturada belirtilen satış fiyatından yapıldığına dair bir kanıt,

⁴² Ortalama alınırken, tüm ayların yerine yardımın yapıldığı çeyreğe denk gelen üç aylık dönemler dikkate alınmaktadır.

- İşleme tesisi yetkilisi tarafından, ürünlerin işlenmek amacıyla satın alındığına dair yapılan açıklama.

Üye devletler, bu belgeler ile birlikte kendilerine yapılan başvuruları kabul ettikleri tarihten itibaren 75 gün içerisinde ÜÖ'lerine ödemeyi yapmakla yükümlüdürler. Ödeneğin ÜÖ'lerinden örgüt üyelerine dağıtımını ise, söz konusu miktarın Üye devletten alımını takip eden 90 gün içerisinde yapılmalıdır. İşlemeye yönelik ton balığı yardımından yararlanacak olan ürünlerin, bu yardımdan yararlanmak için uygun olup olmadığının denetlenmesi, yine Üye devletin sorumluluğu altındadır (2183/2001 EC).

OPD'ye ilişkin farklı müdahale mekanizmaları Çizelge 3.9'da gösterilmektedir.

3.8. Üçüncü Ülkelerle Ticaret

OPD'nin oluşturulduğu yıllarda, balıkçılık piyasası için ortak kurallar oluşturmak dışında, Topluluk iç piyasasında üretici ve tüketicilerin yararı için üretim ile talebi denkleştirecek şekilde bir ortak pazar yaratma amacını gerçekleştirmenin yollarından bir diğeri de, balıkçılık ürünlerinin bir üye ülkeden diğerine geçişini önleyen gümrük vergileri veya benzeri diğer uygulamaların tamamen kaldırılması olmuştur.

Tek pazarın tamamlanmasından bu yana, Toplulukta tüm ürünler için malların serbest dolaşımı sağlanmıştır. Buna ek olarak, uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi çalışmaları, hâlihazırda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) içinde yer alan Ticaret ve Tarifeler Genel Anlaşması (GATT-General Agreement on Tariffs and Trade) altındaki anlaşmaların tamamlanması yoluyla sürdürülmektedir

(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/common_org_markets_en.htm).

3.8.1. Gümrük düzenlemeleri

İşleme endüstrisi tarafından kullanılan hammaddelerin Topluluk pazarına yeterli arzının sağlanması amacıyla, belli ürünlere yönelik gümrük vergilerinin tamamı veya bir kısmı belirsiz bir süre için askıya alınmaktadır. (104/2000 EC).

Çizelge 3.9. Müdahale mekanizmaları

Mekanizma	Amaç ve temel özellikler	Yardım miktarı	Ürünün kullanım alanları
Geri çekilen ürünler için mali tazminat	Her yıl piyasaya sunulan miktarın en çok %8'i karşılığında olmak üzere, geri çekme fiyatı ile aynı düzeye inmiş ürünlerin piyasadan çekilmesi (pelajik türler için %10 oranında verilir).	Piyasadan çekilen miktar %4'ten az ise geri çekme fiyatının %85'i; piyasadan çekilen miktar %4 ila %8 oranında ise %85'lik eşikten düşük olmak üzere belirli bir miktar	İmha etme, yan ürünler (yağ, hayvan yemi) veya hayır kuruluşlarına bağış
Erteleme yardımı	Maddi tazminat olarak geri ödenen miktarın % oranı çıkarılmak suretiyle her yıl piyasaya sunulan miktarın en çok %18'i karşılığında olmak üzere, geri çekme fiyatı ile aynı düzeye inmiş ürünlerin piyasadan çekilmesi.	Ürün işleme ve saklama ile ilgili teknik ve finansal maliyetler (her yıl belirlenir)	İşleme ve saklama, daha sonra piyasaya yeniden sunma
Bağımsız geri çekme ve erteleme faaliyetleri	%5'ten fazlasının tek fiyat tazminatına hak kazanmamış olması koşuluyla her yıl piyasaya sunulan miktarın en çok %10'u karşılığında olmak üzere bağımsız geri çekme fiyatı ile aynı düzeye inmiş, bölgesel veya yerel öneme sahip ürünlerin piyasadan çekilmesi.	Tek fiyat yardımı (=tek fiyat tazminatı veya tek fiyat primi) Tek fiyat tazminatı: bağımsız geri çekme fiyatının %75'i (Her yıl belirlenir)	Topluluktaki geri çekme ve erteleme faaliyetleri ile aynı
Özel depolama yardımı	Piyasaya sunulan miktarın en çok %15'i karşılığında olmak üzere, Topluluğun belirlediği satış fiyatı ile tüketiciye ulaştırılmaması koşuluyla, ilgili ürünlerin geçici olarak piyasadan çekilmesi.	Teknik ve finansal saklama maliyeti miktarı	Saklama, daha sonra piyasaya yeniden sunma
İşlemeye yönelik ton balığı yardımı	Piyasa fiyatlarının düşmesi durumunda, ürün işleme endüstrisine tedarik edilen orkinos üreticilerine doğrudan yapılan yardım.	Piyasa fiyatına bağlıdır - bir tavan fiyata tabi tutulur.	Topluluktaki ürün işleme endüstrisine tedarik edilen ham madde

3.8.2. Referans fiyatlar

Topluluk için geçerli olan referans fiyatlar, her yıl OPD'ye tabi ürünler için ürün kategorisine göre Komisyon tarafından tespit edilmektedir. Bu fiyatlar, üçüncü ülkelerden yapılacak düşük fiyatlı alımların Topluluk piyasasına zarar vermemesi amacıyla belirli ürünlerin ithalatında kullanılmaktadır. DTÖ içerisinde bağlayıcı bir tarife indirimine veya diğer düzenlemelere konu olan ürünler için de yine referans fiyatlar uygulanmaktadır (1572/2007 EC).

Üçüncü bir ülkeden ithal edilen bir ürünün gümrük değeri, söz konusu ürünün referans fiyatından düşük ise, bu durumda tarife (gümrük) indirimi uygulanmaktadır.

Referans fiyatlar;

- EK V Bölüm A ve B'deki ürünler için geri çekme fiyatına,
- EK V Bölüm C'deki ürünler için Topluluk satış fiyatına,
- EK VIII'deki ürünler için özel depolama yardımı kapsamında belirlenen Topluluk satış fiyatına eşit olmakta,
- diğer ürünler için ise, Üye devletlerin ithalat piyasalarında veya ithalat limanlarında kaydedilen gümrük değerlerinin son üç yıldaki ağırlıklı ortalamasına dayanılarak belirlenmektedir.

Üye devletler, pazarlarda ve limanlarda ithal edilen ürünlerin fiyatları ve miktarları hakkında Komisyon'u düzenli olarak bilgilendirmekle yükümlüdür (104/2000 EC).

3.8.3. Korunma önlemleri

İthalat ya da ihracat nedeniyle Topluluk pazarının ciddi olarak etkilendiği durumlarda, söz konusu olumsuzluklar giderilinceye kadar üçüncü ülkelerle ticarete yönelik olarak gerekli korunma önlemleri alınabilmektedir (104/2000 EC).

4. TÜRKİYE'DE SU ÜRÜNLERİNİN PAZARLANMASI VE ÖRGÜTLENME

Türkiye’de su ürünleri sektörü, gerek politika ve kurumsal yapı, gerekse yasal çerçeve ve işlerlik bakımından AB’deki yapıdan büyük farklılıklar göstermektedir. Bu kapsamda sektöre yönelik pazarlama ve örgütlenme konusu AB’nin OPD adı altında düzenlediği gibi tek bir politika alanı içerisinde ele alınamamakta, bu nedenle de prosedür ve uygulamada farklı yönler ortaya çıkmaktadır.

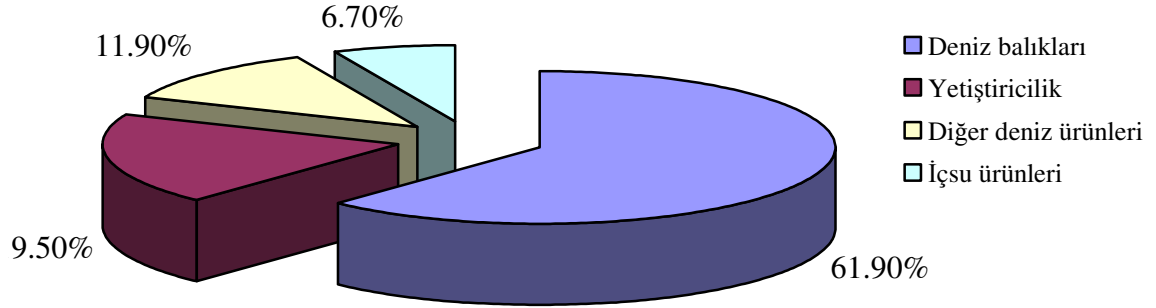
Bu bağlamda, genel olarak Türkiye’nin balıkçılık sektörü ile söz konusu başlıklar bakımından kurumsal yapısı ve yasal çerçevesi hakkında genel bilgiler verildikten sonra, sektöre ilişkin pazarlama ve örgütlenme konuları ayrı başlıklar altında ele alınacak, son olarak ise, AB ve Türkiye’nin bu alanlardaki uygulamaları hakkında bir karşılaştırma yapılacaktır.

4.1. Türkiye Balıkçılığına Genel Bakış

Göl, gölet, baraj gölü, akarsu kaynakları ve denizlerinin fiziki büyüklüğü itibariyle balıkçılığa uygun zengin su kaynaklarına sahip olan Türkiye’nin bu kaynaklara ait 25 milyon hektarlık yüzey alanı, ormanlık alanlarından fazla, tarım alanlarına ise hemen hemen eşit durumdadır. Farklı ekolojik özellikteki Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz’de 8333 km’lik kıyısı olan ülkemiz suları, çeşitli balık türlerinin avlanması ve yetiştirilmesi için uygun ekolojik özelliklere sahiptir. Karadeniz’ de 247, Marmara Denizi’nde 200, Ege Denizi’ nde 300 ve Akdeniz’ de 500 balık türü bulunmaktadır. Ancak, istatistiklerde yer alan ekonomik türlerin sayısı yaklaşık 100’ü geçmemektedir (Anonim 2001, Anonim 2007a).

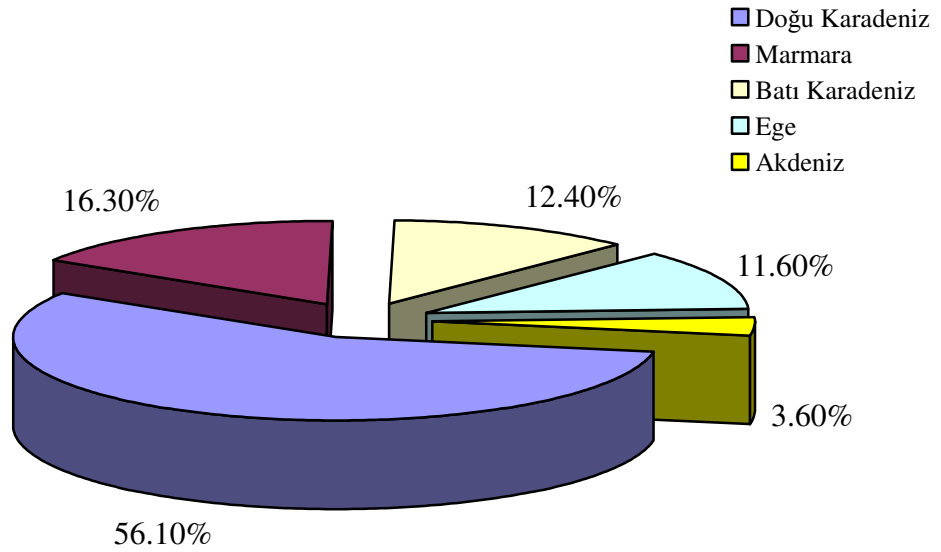
2006 yılı itibariyle gerçekleşen toplam balıkçılık üretimimiz 661.991 ton olup, bunun 44.082 tonu içsulardan, 488.966 tonu ise denizlerden avcılık yoluyla elde edilmiştir. Yetiştiricilik yoluyla elde edilen miktar ise, 56.694 tonu içsu ve 72.249 tonu denizlerden olmak üzere 128.943 tondur. Bu veriler ışığında Türkiye balıkçılık üretiminin oransal olarak dağılımı Şekil 4.1’de gösterilmektedir (Anonim 2006).

Deniz balıkları avcılığında 270.000 tonluk miktar ve yaklaşık %55'lik oran ile hamsi birinci sırayı almış ve bunu sırasıyla palamut, sardalya, istavrit ve mezgit izlemiştir. İç su balıklarından ise, sazan ve inci kefali avcılıkta ilk sıralara yerleşmişlerdir. Yetiştiricilikte ise, içsularda alabalık ve aynalı sazan, denizlerde ise, levrek ve çipura en çok yetiştirilen türlerin başında yer almıştır (Anonim 2006).

Şekil 4.1. Türkiye balıkçılık üretiminin oransal olarak dağılımı

Bölgeler bazında bakıldığında ise, Şekil 4.2'den de anlaşılacağı üzere, 2006 yılı verilerine göre deniz balıkları avcılığında Doğu Karadeniz ilk sırada yer almış (%56.1), bunu sırasıyla Marmara (%16.3), Batı Karadeniz (%12.4), Ege (%11.6), ve Akdeniz (%3.6) izlemiştir (Anonim 2006).

Şekil 4.2. Deniz balıkları avcılığının bölgelere göre dağılımı

Avcılık faaliyetinde bulunan toplam tekne sayısı 2006 yılında 17.823 olarak kaydedilmiştir. Teknelerin bölgelere göre dağılımında ise, çoğunluğu 10 metreden küçük teknelere sahip olan Ege Bölgesi birinci sırada yer almış, bunu diğer bölgelerimizden Doğu Karadeniz, Marmara, Batı Karadeniz ve Akdeniz izlemiştir. Teknelerin boy sınıflandırmalarına bakıldığında ise, filonun %85'ini 10 metreden küçük teknelerin oluşturduğu, 50 metre ve üzerindeki teknelerin ise sadece %0.08'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir (Anonim 2006).

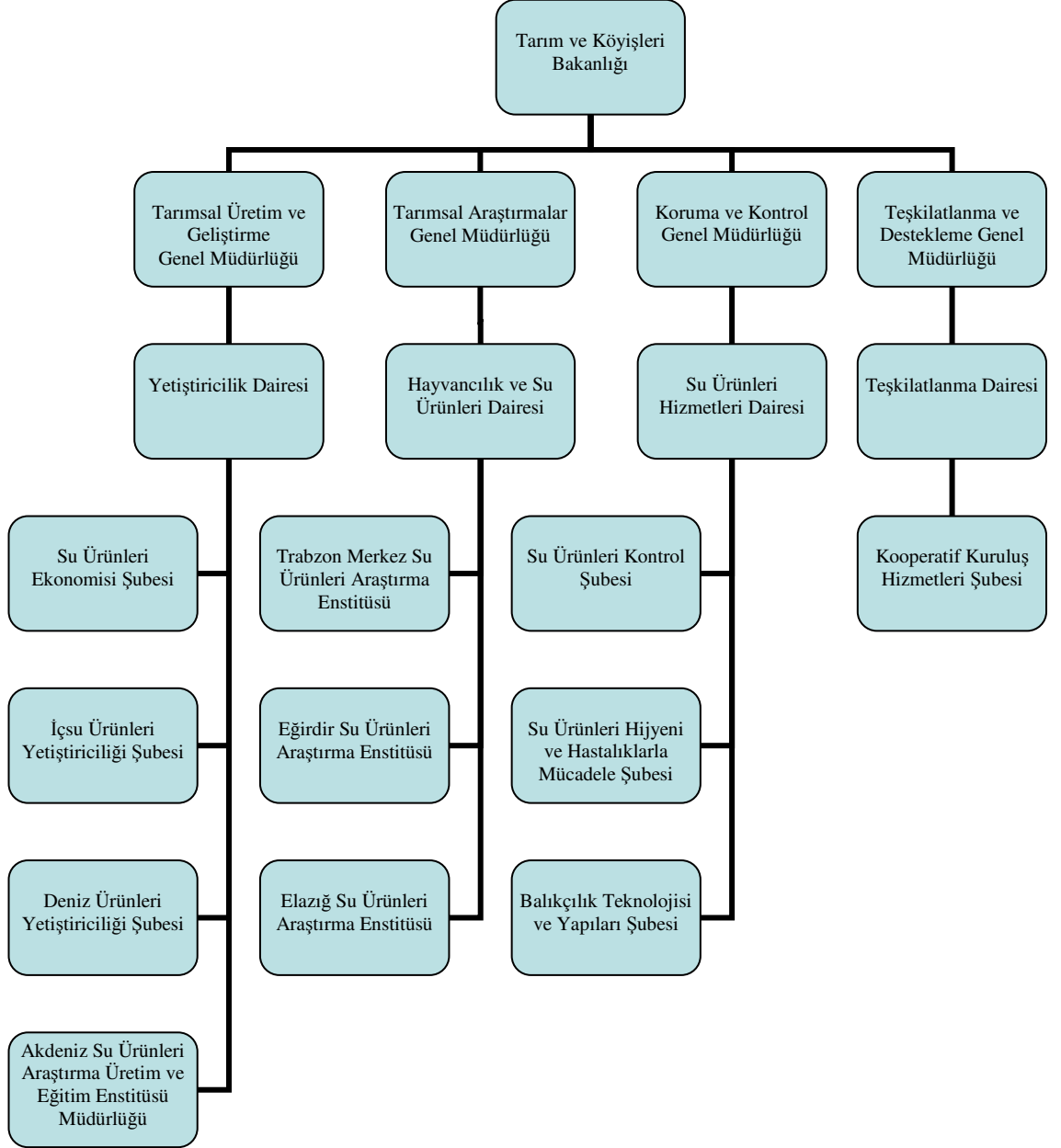
4.2. Kurumsal Yapı

Su ürünleri sektörüne yönelik hizmetler, 1965 yılına kadar Ekonomi Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Maliye ve Ekonomi Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı bünyesinde, söz konusu bakanlıkların ilgi alanına giren su ürünleri faaliyetleriyle ilgili birim veya şube müdürlükleri bünyesinde yürütülmüştür. 1965 yılında TKB'de "Su ürünleri Şube Müdürlüğü" kurularak, su ürünleri hizmetleri TKB bünyesine alınmıştır. 1971 yılında 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte, kamu örgütlenmesine ivme kazandırılmış ve önceleri şube müdürlüğü düzeyinde ele alınan yapı, sonraları daire başkanlığı ve 1972 yılında da genel müdürlüğe yükseltilmiş, seksenli yılların başında ise yeniden daire başkanlığına dönüştürülmüştür. 1984 yılındaki düzenleme ile tamamen ortadan kaldırılmış ve Su Ürünleri Kanunu ile sorumluluklar TKB'ye verilmiştir (Arpa 2003).

Bakanlık bünyesinde su ürünleri ile ilgili faaliyetleri yönetecek tek bir birim bulunmamakta olup, sektörle ilgili görev ve sorumluluklar farklı genel müdürlüklerde bulunan şube müdürlükleri tarafından yürütülmektedir (Şekil 4.3).

İç su ve deniz canlıları olmak üzere yetiştiricilik faaliyetleri ve balıkçılık istatistikleri ile ilgili hizmetler, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün (TÜGEM) ilgili dairesi tarafından gerçekleştirilirken, avcılık, altyapı, kalite kontrol, işleme ve değerlendirme ile **pazarlama** konusundaki hizmetler Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün (KKGEM) ilgili dairesince yürütülmektedir. Su ürünleri konusundaki araştırmalar Bakanlığın Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün (TAGEM) yetki

alanı içerisinde yer alırken, su ürünleri sektöründe **örgütlenme** konusu Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü'nün (TEDGEM) sorumluluk alanına girmektedir.

Şekil 4.3. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Su Ürünleri Teşkilat Yapısı (Anonim 2007b)

Ayrıca, Başbakanlık (DTM, DPT, TÜİK, Denizcilik Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı), Maliye Bakanlığı (Gelirler Genel Müdürlüğü), İçişleri Bakanlığı (Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (DSİ), Çevre ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü), Sağlık Bakanlığı (Halk Sağlığı Enstitüsü), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı su ürünleri ile ilgili politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında TKB'ye destek veren diğer kamu kurumlarıdır.

Bunların yanı sıra, sektörle ilgili çok sayıda Sivil Toplum Kuruluşları (STK) bulunmaktadır (Türkiye Su Ürünleri Federasyonu, Deniz Temiz ve Turmepa Derneği, Türk Deniz Araştırmaları Vakfı-TÜDAV, Türkiye İçsu ve Deniz Kültür Balıkçılığı Derneği).

Konu ile yakından ilgisi olması bakımından, su ürünleri kooperatifleri, su ürünleri kooperatif dernekleri, Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SURKOOP) ve Merkezi ve Bölgesel Su Ürünleri Danışma Komiteleri temsilci paydaş örgütleri olarak önemli bir yere sahiptir (Anonim 2007b).

4.3. Yasal Çerçeve ve İlgili Mevzuat

1971 yılında çıkarılan, 1986 tarih ve 3288 sayılı Kanun ve 2003 tarih ve 4950 sayılı Kanunla değişik "1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu", su ürünleri çerçeve kanunu olup, avcılık ve yetiştiricilik ile ilgili tüm faaliyetler bu kanun kapsamında yer almaktadır. Söz konusu kanun, Bakanın yetkisi altında çıkarılan su ürünlerini düzenlemeye yönelik yönetmelik ve sirkülerler için de dayanak oluşturmaktadır.

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'na dayanarak çıkarılan 3 adet yönetmelik bulunmaktadır:

- Su Ürünleri Yönetmeliği,
- Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği,
- Balıkçı Barınakları Yönetmeliği

Su ürünleri düzenlemeleri, istişareye dayalı olarak hazırlanan ve yılda 2 kez yayınlanan, alınacak teknik tedbirlerle ilgili kuralları ve genel ilkeleri ortaya koyan sirkülerlerde yer almaktadır.

Bunun yanı sıra, su ürünleri sektörüne ilişkin olarak, kooperatiflerin kuruluş ve yönetimi ile ilgili hususları düzenleyen 3476 sayılı kanunla değişik “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu” ve “5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu” bulunmaktadır. Ülkemizde su ürünleri sektörünün örgütlenmesindeki başlıca unsurlar olan su ürünleri kooperatifleri ve su ürünleri üretici birliklerinin kuruluş koşulları ile görev ve yetkileri bu kanunlara göre düzenlenmektedir.

Ayrıca, çevre koruma ve balık sağlığı ve hijyeni konularında sektörle ilgisi bulunan çok sayıda yasal düzenleme bulunmaktadır (Anonim 2007b).

Yukarıda bahsi geçen düzenlemelerden ülkemizde su ürünlerinin pazarlanması ve örgütlenmesi konuları kapsamına girenler şunlardır:

- 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu,
- Su Ürünleri Yönetmeliği,
- Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği,
- Denizlerde ve İç Sularda Ticarî Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Sirküler,
- 3476 sayılı kanunla değişik 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve
- 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu.

“1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu”, su ürünlerinin korunması, istihali ve kontrolüne dair hususları ihtiva eder. Genel hükümleri itibarıyla su ürünleri istihali, geliştirme (kooperatifleşme), teşvik, himaye, yasaklar ve zabıta hükümleri, bilgi-belge verme, ödenekler, teftiş ve murakebe gibi konuları içermekte, pazarlama konusunda ise, balıkhaneler ile ilgili genel hususları düzenlemektedir.

“Su Ürünleri Yönetmeliği” su ürünlerine ilişkin ruhsat tezkereleri, stokların korunması, avcılığın düzenlenmesi gibi konuların yanı sıra, pazarlama ile ilgili usul, esas, yasak,

sınırlama, yükümlülük, tedbir, kontrol ve denetime ait hususları (su ürünleri sağlığı, su ürünleri işleme tesislerinin teknik ve sağlık şartları, tüketilecek ve işlenecek su ürünlerinin özellikleri) kapsamaktadır.

2002 yılında yürürlüğe giren ve 2004 yılında revizyondan geçen “Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği”, su ürünlerinin hijyen, kalite ve standartlara uygun olarak, serbest rekabet şartları içerisinde hızlı, güvenilir biçimde tüketiciye sunulmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Belediyeler ve/veya gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan yada kurulacak olan su ürünleri toptan satış yerlerinde uyulması gereken asgari genel, teknik, hijyenik, fiziksel ve altyapı şartları ile bu yerlerin kurulma, çalışma, yönetim ve işleyişine, su ürünlerinin perakende satışına ve satış yerlerinde çalışanların sahip olması gereken şartlara ilişkin usul ve esasları, kontrol ve denetime ait hususları kapsamaktadır.

TKB tarafından iki yılda bir yayınlanan “Denizlerde ve İç Sularda Ticarî Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Sirküler” ile su ürünlerinin avlanabilir asgari boy ve ağırlıkları⁴³ düzenlenmektedir.

3476 sayılı kanunla değişik “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu” genel olarak, kooperatiflerin kuruluşu, ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi, ortakların hak ve ödevleri, kooperatif hesapları ve kooperatif organları, Kooperatif Birlikleri, Kooperatifler Merkez Birlikleri, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği ve Danışma Kurulu, Kooperatiflerin Dağılması ve Bakanlığın Kooperatifleri hakkındaki görev ve yetkilerine ilişkin hükümler içermektedir. Ülkemizde tarımsal amaçlı kooperatifler içerisinde ele alınan su ürünleri kooperatifleri de bu kanuna tabidir.

“5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu” ise, üretimi talebe göre plânlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere üreticilerin, ürün veya ürün grubu

⁴³ Pazarlamaya yönelik boyut kategorileri, ulusal mevzuatta yer almamaktadır. Sirkülerde yer alan asgari boy ve ağırlık ölçüleri stok korumaya yönelik olarak düzenlenmektedir.

bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz üretici birlikleri kurmalarını sağlamayı amaçlar ve su ürünleri üretici birliklerinin de dahil olduğu tarımsal üretici birliklerinin kuruluşu, işleyişi, yönetimi, görevleri ve denetimine ilişkin hükümleri kapsar.

Yakın dönemde, kanunun AB mevzuatı ile uyumunun sağlanması amacıyla Su Ürünleri Kanunu'nun değiştirilmesine ilişkin bir taslak hazırlanmıştır. Söz konusu taslak, TBMM Çevre Komisyonu ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'ndan geçmiş, şu anda halen Tarım Komisyonu'nda incelenmektedir. Ancak, bu kanunun değiştirilen 15. maddesi (yeni kanun taslağının 6. maddesi), şu andaki şekliyle, AB'nin balıkçılık ve su ürünlerinde pazarın ortak örgütlenmesine ilişkin 104/2000 (EC) sayılı tüzüğü ile uyumlu değildir. Ayrıca, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu da söz konusu AB tüzüğünden farklılık arz etmektedir (Anonim 2007b).

2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de bir gereksinim olarak vurgulandığı üzere, kısa vadede balıkçılık yönetimi, kontrol, pazarlama ve yapısal uyuma ilişkin Türk mevzuatının, AB mevzuatına uyumlaştırılması öncelik olarak ele alınmıştır. Orta vadede ise balıkçılık yönetiminin kurumsal kapasitesinin yeniden organize edilmesi ve güçlendirilmesi; balıkçılık yönetimi, kontrol, pazarlama ve yapısal uyum çalışmalarının AB mevzuatına uyumlaştırılması hedeflenmiştir. Bu önceliğin gerçekleştirilmesi amacıyla, ilgili mevzuatın, bir takvim çerçevesinde uyumlaştırılması gerekmektedir. Bu kapsamda, AB'nin balıkçılık alanındaki OPD mevzuatına karşılık gelen pazarlama ve örgütlenme ile ilgili yapılması gereken gerekli idari düzenlemeler 2003 yılı Ulusal Programı'nın balıkçılık başlığı altında yer almaktadır.

4.4. Türkiye'de Su Ürünlerinin Pazarlanması

Üretimin milli ekonomiye katkısının sağlanmasında pazarlama çok önemli bir araçtır. Pazarlama üretimle doğrudan ilişkilidir. Üretilen ürünler pazarlanıp ekonomik girdiye dönüştürülemezse üretimin bir anlamı olmaz. Pazarlanacak ürünün, üretim aşamasından başlayarak tüketiciye ulaştırılana kadar olan aşamalarda ürünün kayıplarının en aza indirilmesi, kalitenin korunması, değerinin kaybedilmemesi büyük önem taşımaktadır.

Su ürünleri pazarlamasında da birincil amaç üretilen ürünleri bozulmadan ve tazeliğini yitirmeden tüketicilerin kullanımına sunmak olduğundan, dağıtım zincirinin iyi organize edilmesi gerekmektedir. Ayrıca ürünlerin gerek iç pazarın gerekse dış pazarın talep ettiği standart, çeşit, kalite ve miktarda üretilmesi ve üretimin ve üreticilerin çağdaş ülke normlarına göre entegrasyonu gerekmektedir (Doğan 2003).

Türkiye’de ülke çapında en iyi şekilde organizasyonunu tamamlamış bir pazarlama sistemi henüz gerçekleştirilmiş değildir. Ülkemizde su ürünleri pazarlama kanalı çeşitli şekillerde oluşmaktadır.

İç tüketime yönelik olarak avlanan ve yetiştirilen su ürünlerinin dağıtımını büyük oranda yerel yollarla yapılmaktadır. Genel olarak oteller, lokantalar ve işleme sanayi su ürünlerini toptan balık pazarlarından veya komisyonculardan satın alırken, bazı toptancılar ve süpermarket zincirleri ürünleri direkt olarak balıkçılardan veya balık çiftliklerinden almayı tercih etmektedirler. Taze ürünlerin çoğu yerel pazarlarda veya kooperatifler aracılığıyla satılmaktadır. Su ürünleri üretimi yapan büyük firmalar, yerel ve dış pazarlarda satış departmanları şeklinde bir araya gelerek entegre şirketler oluşturmaktadırlar (Anonymous 2007b).

Ülkemizde deniz ürünlerinin pazarlanması genel olarak aşağıdaki pazarlama kanalları aracılığıyla gerçekleştirilmekte, deniz ürünleri de aynı şekilde aşağıdaki ana gruplara ayrılabilir (Anonim 2007b):

- a. Tekne adına mezatı gerçekleştirmek üzere doğrudan bir su ürünleri haline sevk edilen balıklar,
- b. Bir teknede doğrudan içinde bulunulan bölge veya başka bir bölgeden gelen kabzımala (komisyoncu) satılan balıklar,
- c. Doğrudan bir işleme tesisine sevk edilen balıklar,
- d. Tekne adına bir soğuk depoya sevk edilen balıklar.

Su ürünlerinin pazarlanmasında üretici ve tüketici arasına giren çeşitli aracı birimler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Seyis 2003):

- Yetiştiriciler ve balıkçılar
- Aracı kurum ve komisyoncular
- İşletme tesisleri
- Lokanta ve oteller
- Perakendeciler
- Süpermarketler-dışsatımcılar
- Tüketiciler

Deniz balıkları avcılığında ilk sırada yer alan Doğu Karadeniz Bölgesi'nden ve diğer bölgelerden ülkemizin büyük balık pazarlarına canlı olarak çok miktarda balık dağıtımı yapılmakta, ancak değerlendirme, paketlenme ve taşıma koşullarının iyi olmaması nedeniyle yüksek oranda fireye sebebiyet verilmektedir. Bu nedenle av miktarı fazla olduğunda teknelerin çoğu avlarının bir kısmı balık unu fabrikalarına satmaktadır. Ancak, 2005 yılında avlanan hamsi miktarındaki ani azalmaya bağlı olarak, balık unu ve yağına giden üretim miktarı çok düşük olmuş, avın büyük bir bölümü (%82'si) kabzımallar, toptancılar ve diğer esnaf aracılığıyla satılmıştır. Buradan, bu şekilde satılan avın büyük ölçüde taze olarak tüketildiği sonucuna varılmaktadır (Anonim 2007b).

2006 yılında toplam su ürünleri üretimimizin denizlerden avcılık yoluyla elde edilen kısmının pazarlama şekilleri ve pazarlanan ürün miktarlarının bölgelere göre dağılımı Çizelge 4.1'de gösterilmektedir. Buna göre, pazarlamada en büyük pay %66'lık bir oran ile Komisyonculara aittir. Bunu %12 ile balık unu ve yağ fabrikaları izlemektedir (Anonim 2006).

Çizelge 4.1. Deniz ürünlerinin bölgelere göre pazarlama şekilleri ve pazarlanan ürün miktarları

Pazarlama şekli (Ton)											
Deniz Ürünleri Bölgeleri	Toplam üretim	Toplam	Balık unu ve yağ fab.	Kooperatif ve Birlikler	Komisyoncu (Kabzımal/ Tuccar)	Konserve Fabrikası	Yetiştirme Çiflikleri	Tüketici	Diğer	Kendi Tükettiği	Değerlen dirilemeyen
TOPLAM	488 966	469 231	60 000	10 477	323 819	36 281	655	34 751	3 248	3 892	15 843
Doğu Karadeniz	239 319	235 441	60 000	2 640	161 072	2 991	-	8 427	311	1 376	2 502
Batı Karadeniz	101 031	93 357	-	-	45 059	31 030	406	16 645	217	801	6 873
Marmara	70 409	66 683	-	766	63 149	87	41	2 082	558	810	2 916
Ege	61 678	57 978	-	7 023	41 649	2 034	74	5 873	1 325	654	3 046
Akdeniz	16 529	15 772	-	48	12 890	139	134	1 724	837	251	506

Avcılık faaliyeti sonucu elde edilen su ürünlerinin pazarlanmasında balık halleri merkez konumdadır. Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'nin 5. maddesi gereğince, belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde su ürünlerinin toptan alım ve satımının su ürünleri halinde veya su ürünleri toptan satış merkezinde⁴⁴ yapılması zorunludur. İhraç edilmek veya işlendikten sonra iç tüketime arz edilmek üzere, tekneden tekneye veya doğrudan su ürünleri sanayiine yapılacak satışlar hariç, su ürünleri hali veya toptan satış merkezi dışında su ürünlerinin toptan satışı yapılamaz. Su ürünleri hali veya toptan satış merkezi içinde her ne şekilde olursa olsun, perakende satış yapılamaz. Bu amaç için, müzayede alanlarından tamamen bağımsız olarak oluşturulmuş alanlarda perakende satış yapılabilir.

Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'nde yer alan hususlara ve projesine uygun olarak kurulan, su ürünlerinin açık artırma ile toptan satışının, muhafazasının, kalite, hijyen ve sağlık kontrolünün ve dağıtımının yapıldığı, kapasitesi 10 ton/gün ve üzeri olan su ürünleri halleri, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu gereğince, belediyelerin yanı sıra, gerçek ve tüzel kişiler tarafından da kurulabilmektedir. Ancak ülkemizde, toptan satışların gerçekleştirildiği işlem hacmi yüksek su ürünleri hallerinin tamamı Belediyeler tarafından kurulmuş ve işletilmektedir. Bu da Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunları'nda, belediyelerin toptancı halleri tesis ve idare görevlerinin bulunması ve hal kurmak isteyenlerin belediyelerden izin alması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Buna bağlı olarak, gerçek ve tüzel kişiler yeni hallerin kurulmasında yeterince etkin olamamaktadırlar (Anonim 2007a).

Su ürünlerinin pazarlanması ve korunması için önemli işlevi olan su ürünler halleri henüz ülke çapında yeterli sayıda bulunmamaktadır. Ülkemizde, işlem hacmi yüksek başlıca 10 adet su ürünleri hali bulunmaktadır (Çizelge 4.2). Bu hallerin AB modeline uygun olarak düzenlenmesi süreci devam etmektedir. Bunun dışında, yine AB modeline uygun olarak yapılması planlanan haller bulunmaktadır.

⁴⁴ Su Ürünleri Toptan Satış Merkezi: Su ürünleri hali bulunmayan beldelerde, su ürünlerinin, bu amaçla ayrılan alanlarda, Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'nde yer alan şartlara uygun olarak, kontrollü toptan satışının yapıldığı, kapasitesi 10 ton/gün'e kadar olan yerlerdir.

Çizelge 4.2. Ülkemizdeki başlıca su ürünleri halleri (Anonim 2007a)

1.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Su Ürünleri Hali
2.	Samsun Büyükşehir Belediyesi Su Ürünleri Hali
3.	İzmir Büyükşehir Belediyesi Su Ürünleri Hali
4.	Ankara Büyükşehir Belediyesi Su Ürünleri Hali
5.	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Su Ürünleri Hali
6.	Çanakkale Belediyesi Su Ürünleri Hali
7.	Bursa Büyükşehir Belediyesi Su Ürünleri Hali
8.	Balıkesir-Bandırma Su Ürünleri Hali
9.	Trabzon Belediyesi Su Ürünleri Hali
10.	Ordu Belediyesi Su ürünleri Hali

Balıkçı tekneleri tarafından avlanan avcılık ürünlerinin karaya çıkış noktaları olarak hizmet veren ve balıkçı teknelerinin korunma, barınma ve bakım-onarım amaçlı ihtiyaçlarını karşılayan balıkçı barınakları⁴⁵, aynı zamanda avın pazarlanması ve korunması için gerekli balık hallerini de içerisinde barındırabilmektedir. Balıkçı barınaklarında av kapasitesinin en az %10'unun satışını yapabilecek kapasiteye sahip balıkthane veya balık satış yeri bulunmalıdır. Ancak, barınakların birçoğunda balık satış yeri yoktur ve belediye tarafından kıyıda daha içeriye, karayoluyla daha kolay ulaşılabilen alanlara taşınan balık halleri de mevcuttur (Örneğin İzmir balık hali).

Ülkemizdeki barınakların %60'ında (16 barınak) balık satış yeri bulunmamaktadır. %40'ında (11 barınak) ise ortalama 600 m² alanlık balık satış yeri mevcuttur. Balıkçı barınaklarında balık satış yerlerinin olmayışı özellikle küçük tekne sahipleri için bir sorun oluşturmaktadır. Ürünlerini pazara sunmak için yani alıcıya ulaşmak için kendileri ayrıca bir masraf yapmak zorunda kalmaktadırlar. Ürünlerinin pazarlanması için en azından merkezi barınaklarda balık satış yerleri olması gerekmektedir. Ayrıca balık satış yeri olan balıkçı barınaklarında kooperatiflerin balıkçılardan aldıkları

⁴⁵ Balıkçı barınağı: Her türlü balıkçı gemilerine hizmet vermek maksadı ile mendireklerle korunmuş, yeterli havuz ve geri saha ile barınacak gemilerin manevra yapabilecekleri su alanı ve derinliğe sahip, yükleme, boşaltma, bağlama rıhtımları ile suyu, elektriği, ağ kurutma sahası, satış yeri, idare binası, ön soğutma ve çekek yeri bulunan, büyüklüğüne ve sağladığı imkanlara göre balıkçı limanı, barınma yeri veya çekek yeri olarak adlandırılan kıyı yapılarını ifade etmektedir.

komisyon o barınaktan yararlanan balıkçıların ürünlerini dışarıda satmaya yöneltmektedir. Ayrıca, balıkçı barınaklarını çoğunda (%96'sında) balık işleme tesisi yoktur. % 4'ünde ortalama 11 ton/yıl kapasiteli işleme tesisi bulunmaktadır (Gökçe 2006).

Balıkçı barınakları sınırları, yüzölçümü, üst yapı tesislerinin gösterildiği vaziyet planıyla birlikte, TKB ile Ulaştırma Bakanlığı'nın olumlu görüşlerine dayanılarak, Maliye Bakanlığı'nca öncelikle su ürünleri kooperatif veya kooperatif birliklerine, on yıldan az ve yirmi beş yıldan fazla olmamak üzere pazarlıkla kiraya verilir. Su Ürünleri Kooperatif ve Birlikleri ilan edilen süre içinde kiralama talebinde bulunmadığı veya gerekli şartları taşımadıkları takdirde barınak, Maliye Bakanlığı tarafından gerçek ve tüzel kişilere kiralanmak üzere ihale edilir. Balıkçı barınakları sağladıkları imkânlarla, barındırdığı gemi sayısı ve büyüklüğüne göre balıkçı limanı, barınma yeri ve çekek yeri olmak üzere sınıflandırılmaktadır. (Anonim 1996).

Türkiye'de 2005 yılı itibariyle, 277 adet kıyı yapısı bulunmaktadır. Bunlardan 165 adedi balıkçı barınağı, 39 adedi barınma yeri, 73 adedi ise çekek yeridir. Balıkçı barınaklarının, %35'i, deniz ürünleri üretiminin yaklaşık %60-70'inin elde edildiği Karadeniz Bölgesi'nde, %28'i Ege Bölgesi'nde, %26'sı Marmara Bölgesi'nde, %10'u Akdeniz Bölgesi'nde, %1'i ise Göller Bölgesi'nde bulunmaktadır (Anonim 2007a).

4.4.1. Su ürünleri tüketimi

Ülkemizde, üretimin büyük bir bölümü, dünyadaki eğilimin aksine taze olarak tüketilmektedir. İşlenmiş ürünler ise, daha çok ihracata yöneliktir. Son on yılda ülkemizdeki su ürünleri tüketim miktarı genellikle kişi başına 7 kg'ın üzerinde olmuştur. 2006 yılında ise, kişi başına tüketim 8.2 kg olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. 1996-2006 yılları arasında kişi başına yıllık su ürünleri tüketim miktarları⁴⁶
(Anonim 2006).

Yıl	Kişi Başına Tüketim Miktarı (kg)
1996	8.602
1997	7.663
1998	8.119
1999	7.590
2000	7.985
2001	7.547
2002	6.697
2003	6.649
2004	7.812
2005	7.229
2006	8.191

Akdeniz'deki diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında ülkemizdeki tüketim miktarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Örneğin, AB'de kişi başına yıllık tüketim 56.5 kg ile en fazla Polonya'da, 4.4 kg ile en az Macaristan'da gerçekleşmiştir. AB-25 ortalaması ise, 22.7 kg'dır (Anonymous 2006c).

Türkiye'de bölgeler arasındaki su ürünleri tüketim eğilimlerinde büyük farklar gözlenmektedir. Örneğin, kıyılarıdaki su ürünleri tüketim miktarı iç kesimlere göre daha fazladır. Örneğin, Karadeniz Bölgesi'nde 25 kg iken, büyük şehirlerde (İstanbul, İzmir, Ankara gibi) 16 kg, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise, 0.5 kg'dır. Bunda tüketici tercihlerinin büyük etkisi bulunmaktadır. Ülkemiz insanı geleneksel olarak kırmızı eti tercih etmektedir. Balık tüketimi konusunda ise, taze balıklar tercih edilmekte, dondurulmuş balık almaktan kaçınılmaktadır. Ayrıca işlenmiş su ürünleri damak zevki de henüz tam olarak gelişmemiştir. Bu olgu üretilen işlenmiş ürünlerin dış pazarlara satış zorunluluğunu ortaya çıkarmakta, dış pazarlarda oluşacak olumsuz

⁴⁶ Taze, soğutulmuş, tütsülenmiş, dondurulmuş, tuzlanmış, konserve ve diğer şekilleri dâhildir. Kişi başına tüketim iç tüketimden hesaplanarak elde edilmiştir.

gelişmelerden sektörün direkt olarak korunmasız durumda kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, ülkemiz mutfağına hitap eden su ürünlerini yaymak ve geliştirmek ilk hedeflerden birisi olmalıdır. Kıyı şeridi dışında yaşayan halkımızın da balık tüketmesini sağlamak amacıyla işleme teknolojileri kullanılarak balığın dayanma süresi ve kalitesi korunarak uygun fiyatla tüketiciye sunulmalıdır. Ayrıca, avcılık yolu ile elde edilen taze su ürünlerinin pazarlama zincirinin yetersizliği nedeni ile, tüketici taze ürünlerden optimum ölçüde faydalanamamaktadır. Bunun yanında, su ürünleri arz-talep dengesinin sağlanmasında kilit rol oynayan yetiştiricilik ürünlerinin üretim koşullarındaki belirsizlik ve dağıtım kanallarının sınırlılığı, tüketiciye bu ürünlerin ulaştırılmasında olumsuzlukların yaşanmasına neden olmaktadır (Anonim 2001, Anonim 2007a, Anonim 2007b).

4.4.2. Su ürünleri dağıtım sistemi

Daha önce de bahsedildiği üzere, oteller, lokantalar ve işleme sanayi, su ürünlerini genelde ya doğrudan toptan satış yerleri ya da su ürünleri satış işlemlerinin çoğunda her kademedede rastlanan kabzımallardan satın alırken, bunlardan bazıları doğrudan balıkçı teknelerinden de ürün satın alabilmektedir. Denizde yetiştirilen su ürünleri için de durum böyle iken, içsularda avcılıkla üretilen çoğu ürün, doğrudan su ürünleri haline gönderilmekte veya yerel araçlarla kooperatifler tarafından satılmaktadır. Kooperatifler, büyük toptan satış yerlerinde gerçekleştirilen satışlarda daha az yer almaya başlamış ve kabzımallar en önemli araçlar haline gelmiştir. Kabzımallar hem anlaşmalı oldukları balıkçı teknelerinden gelen ürünlerin mezatını gerçekleştirmekte, hem de diğer toptan satış yerlerindeki diğer kabzımallar adına hareket edebilmektedirler. Müzayede alanında satışlar mezat yöntemiyle yapılmaktadır. Bu nedenle ürüne olan talep büyük önem taşımaktadır. Çünkü, günlük karaya çıkarılan av miktarının yanı sıra, ürüne olan talep de fiyatların değişmesine neden olmaktadır. Ancak mezatın açık ve şeffaf bir şekilde yapılmaması ve fiyatların kabzımallar tarafından belirlenmesi sebebiyle alıcılar arasındaki rekabet sınırlı kalmaktadır. Kabzımallar, herhangi bir müzayede periyodunda (gün) istediği kadar mezat gerçekleştirebilmektedir. Bütün bunların yanı sıra, kabzımallar, mezata konulmadan doğrudan tekmeden alınıp karayoluyla alıcıya gönderilen ürünlerle ilgili işlemleri de gerçekleştirmektedirler. 1380 sayılı Su Ürünleri

Kanunu gereğince, kabzımallara satış değerinin %3'ü oranında bir komisyon ödenmektedir (Anonim 2007b).

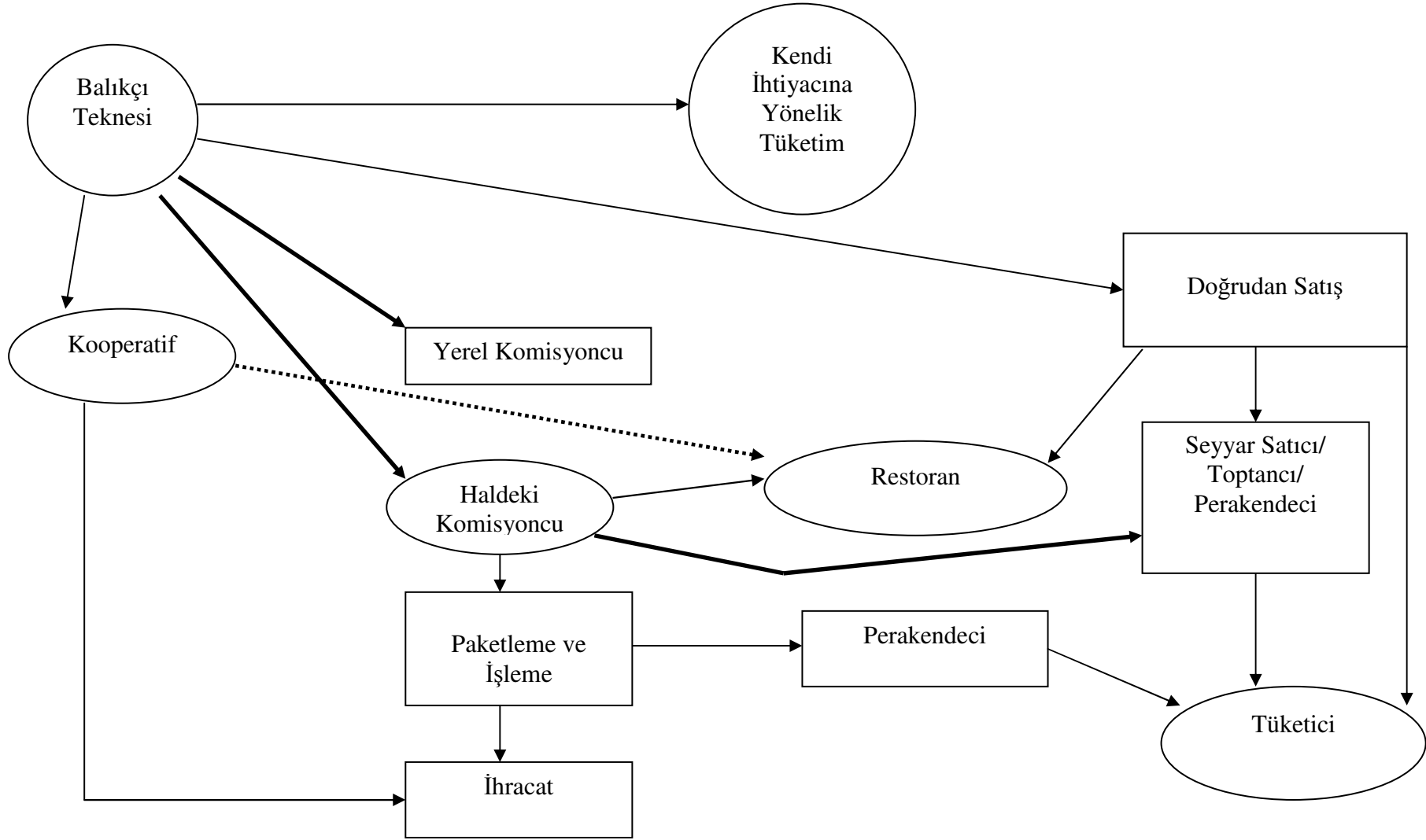
Dağıtım şekilleri, küçük tekneler/troller, gırgır tekneleri, tatlı su balıkları, yetiştiricilik ürünleri ve orkinos için farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Bunlardan örnek olarak küçük tekneler/troller ve gırgır için, sistemin nasıl işlediğini gösteren pazarlama zinciri şemaları Şekil 4.4. ve Şekil 4.5'de gösterilmiştir (Anonim 2007b).

Ana balık hallerine uzak, çeşitli limanlarda karaya çıkarılan su ürünlerinin çoğu kamyonlarla taşınmaktadır. Birçoğu balıkçılar, kabzımallar veya küçük ölçekli yerel nakliye şirketlerine ait olan bu kamyonların çoğu kanunla yasaklanmasına karşın açık kasalıdır ve frigorifik değildir. Bununla birlikte, işleme tesisleri, üretim yerinden piyasaya kadar etkin bir soğuk zincir sağlayabilmek için kendi taşıma imkanlarını kullanmaktadırlar (Anonim 2007b).

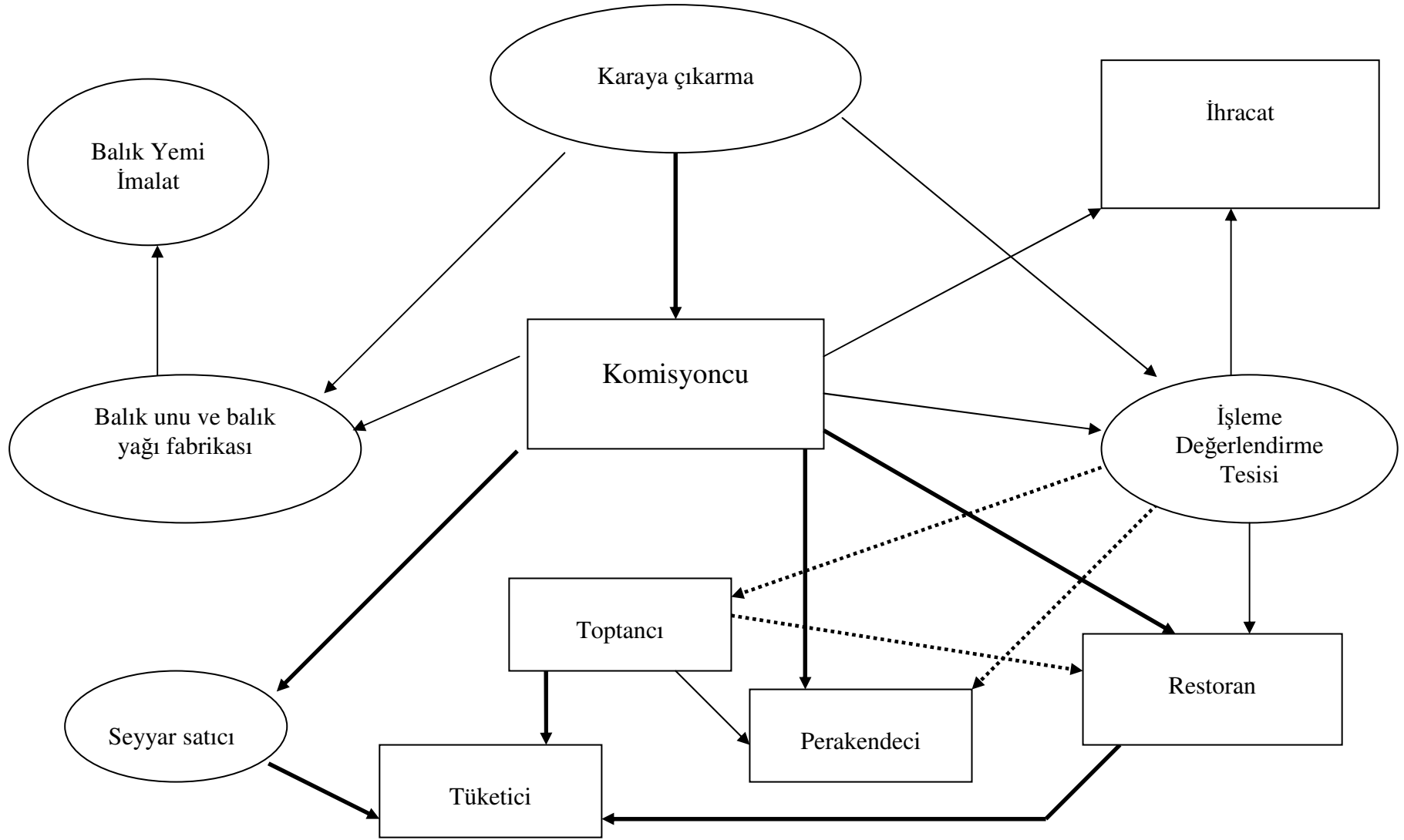
4.4.3. Su ürünlerinin işlenmesi

Taze veya hiçbir işleme tabi tutulmamış soğutulmuş su ürünleri temel gıda maddeleridir. İşlenmiş ürünler ise; AB tanımlarına da uyumlu olarak; kesilmiş, fileto haline getirilmiş, tuzlanmış, kurutulmuş, füme edilmiş, pişirilmiş, dondurulmuş ve konserve edilmiş su ürünleridir.

Balığın taze olarak tüketilmesinin gün geçtikçe çeşitli koşullara bağlı olarak zorlaşması, su ürünleri sanayiini ürünlerinin raf ömrünü uzatmaya yönelik çalışmalar yapmaya itmiştir. Su ürünlerinin yapısının çok hassas olması ve mikroorganizmaların ürünün yüksek besin değerinden dolayı çok çabuk çoğalmaya başlaması koruma yöntemlerinin ve işleme teknolojisinin önem kazanmasına neden olmuştur. Ülkemizde su ürünleri işleyen ve değerlendiren tesis sayısı giderek artmakta ve bu tesislerde, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, Su Ürünleri Yönetmeliği ve AB Direktif şartlarının yerine getirilmesi yönünde uyum çalışmaları yürütülmektedir. (Anonim 2001).

Şekil 4.4. Küçük tekneler ve troller için pazarlama zinciri

Şekil 4.5. Gırgırlar için pazarlama zinciri

Su ürünleri işleme tesisi kuran gerçek ve tüzel kişiler faaliyete geçmeden önce TKB'ye müracaat ederek çalışma izni almakla yükümlüdürler. Söz konusu müracaat dikkate alınarak, uygun görülen tesislere çalışma izni verilir Ayrıca, AB'ye ihracat yapacak tesislerin de TKB'den izin alması gerekmektedir. Ülkemizde şu anda 160'ı ruhsatlı ve 17'si ruhsatsız işleme tesisi bulunmaktadır. AB'ye ihracat için onay alan işleme tesislerinin sayısı ise 101'dir. Bunun dışında, AB onaylı olmayan, ancak AB dışındaki üçüncü ülkelere ihracat yapma ruhsatı bulunan 28 tesis ile sadece iç piyasaya ürün verme ruhsatı bulunan 22 tesis bulunmaktadır (Anonim 2007b).

İşleme ve değerlendirme tesisleri, ham madde olan balıkçılık ürünlerini işleyerek, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, fileto, konserve, marinat (yağlı salamura), tuzlanmış, füme, işlenmiş dondurulmuş (ısıtıl işlem gördükten sonra dondurma işlemi uygulanmış) ürünler olarak insan tüketimine sunmaktadır. Ayrıca bol av vermesi durumunda hamsi, çaça ve diğer balıklardan balık unu ve yağı imal edilmektedir (Anonim 2007a).

Maliyetinin az olması nedeniyle ülkemizde tüketime sunulan su ürünleri çoğunlukla taze, soğutulmuş veya dondurulmuş haldedir. Son yıllarda konserve ve işleme sanayinde büyük yatırımlar yapılmış ve ülkemiz tüketicilerine yeni olanaklar sunulmuştur. Bu gelişmeler ülkemizde balık tüketiminin artmasına katkıda bulunmuştur. Su ürünleri sanayiinin kapsadığı ürünler, balık konserveleri, balık unu ve yağı, yumuşakça ve kabuklu konserveleri ile kabuklu ve kabuksuz salyangoz ve işlenmiş diğer su ürünleridir. Ülkemizde yetiştiricilik ve avcılıkla üretim yapan üreticilerimiz iç piyasaya veya ihraç pazarlarına ürünlerini çoğunlukla taze ve/veya soğutulmuş olarak vermektedir (Anonim 2001).

Su ürünleri işleme sektöründe ilk aşamayı taze ve soğutulmuş su ürünleri oluşturmuştur. Bu ürünlerin ihracatı 1940'lı yılların başından beri yapılmaktadır. Teknolojideki ilerleme, soğuk-donmuş zincir sisteminin hayata geçirilmesi ve havayolu ile taşımacılığın devreye girmesi ile birlikte, ihracata yönelik su ürünleri işleme sanayii de gelişim göstermiş, yetiştiricilikten elde edilen çipura ve levrek üretiminin artması ile birlikte, soğutulmuş su ürünleri ihracatının seviyesi de artmıştır. Taze ürünlerin ihracatı arttıkça, işleme tesislerinin ürünleri arasına dondurulmuş ürünler de katılmış ve ürün

yelpazesi genişletilmiştir. Soğuk ve donmuş zincirin gelişmesinden önce tüketicilerin kurutulmuş ve fümelenmiş ürünlere olan yoğun ilgisi, günümüzde de hala belli bir kesim için önemini korumakta ve bu ürünlere olan talep belli bir düzeyde bulunmaktadır. İç piyasada bu ürünlere yönelik talep oldukça sınırlı olmakla birlikte, özellikle bu ürünlerin bir bölümü yurtdışında yaşayan Türkler için olmak üzere dış pazara ihraç edilmektedir. Ayrıca, hem iç piyasada tüketilmek, hem de ihraç edilmek üzere, marine edilmiş hamsi üretilmektedir.

Balık unu ve yağı fabrikalarının tarihi 1970'li yıllara dayanmaktadır. O yıllarda Doğu ve Orta Karadeniz Bölgeleri'nde hamsi üretimindeki büyük potansiyeli değerlendirmek amacıyla çok sayıda tesis kurulmuştur. Yıllar itibariyle bu alana verilen devlet yardımıyla birlikte önemli bir kapasite artışı sağlanmış, ancak sonraki yıllarda av miktarının sınırlı olması ve kazancın fazla olmaması sebebiyle çoğu tesis kapanmak zorunda kalmıştır. Şu anda sektörde verimlilik düzeyi çok düşüktür ve sadece 11 fabrika faaliyet halinde bulunmaktadır. Bu nedenle balık unu üretimi yetersiz kalmakta ve dışardan balık unu ithal etmek zorunda kalınmaktadır (Anonim 2007b).

Yetiştiricilik sektörünün yem ihtiyacını karşılamak üzere kurulan balık yemi fabrikaları, yem üretmek için balık unu ve yağına ihtiyaç duymaktadır. Ancak, yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı ihtiyaç duyulan balık yemini üretebilmek için dışardan balık unu ve yağı ithal edilmektedir. Bunun yanı sıra gerekli balık yeminin bir kısmı da hazır olarak dışardan ithal edilmektedir.

Şu anda ülkemizde balık yemi üreten 10 adet firma bulunmaktadır. Türk yem sanayiine yapılan yatırımlar daha çok entegre gıda üretim, işleme ve pazarlama sistemlerine yönelik olmaktadır. Balık yemi üretimine ilişkin resmi istatistikler yeterince kayıt altına alınmamakla birlikte, 2003 yılında balık yemi üretiminin 65.000 ton olduğu belirtilmektedir. Ülkemizde, balık yemi talep eden çipura ve levrek çiftliklerinin Ege Bölgesi'nde kurulu olması nedeniyle, en fazla balık yemi üretimi bu bölgede gerçekleştirilmektedir. 10 adet yem fabrikasının 6'sı bu bölgede, geriye kalan 4 fabrikadan 2'si Karadeniz Bölgesi'nde, biri Doğu Anadolu ve diğeri Güneydoğu Anadolu bölgesinde faaliyet göstermektedir. Son dönemde, yıllık 15.000 tonluk üretim

kapasitesi ile iki yeni yabancı şirket (İtalya ve Fransa) Türk balık yemi piyasasına katılmıştır (Yıldız 2005).

İnsanlarımız giderek hazırlanması kolay hazır gıda maddelerine yönelmektedir. Son yıllarda konserve ürünlere olan talep artmıştır. Konservenin 5 yıl gibi bir raf ömrüne sahip olması, işletmelerin geniş dağıtım ve pazarlama ağı kurması, raflarda ek maliyetlere neden olmaması ve reklâm desteği gibi etmenlerin tüketim artışına yol açtığı düşünülmektedir (Anonim 2007a).

Başta sardalya ve palamut konserve olmak üzere, eskiden beri Marmara Denizi çevresinde faaliyet gösteren konserve sanayii bir ara önemini yitirmiş olsa da, 1990'lı yıllarda konserve yapılmak üzere ton balığı ithalatının başlamasıyla birlikte yeniden canlanmıştır. 1983 yılında Çanakkale'de bu alanda faaliyet gösteren, konserve ton balığı piyasasında %80'lik paya sahip olan bir şirket kurulmuş ve kısa zamanda Avrupa pazarında önde gelen şirketler arasına girmiştir. İç piyasadaki büyümeyle birlikte bu sektöre olan yeni girişler devam etmektedir (Anonim 2007b).

4.4.4. Fiyatlar

Balık fiyatlarının yüksekliği su ürünlerinin hem taze olarak tüketimini azaltmakta, hem de işlenmesini kısıtlamaktadır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de balık fiyatları günlük olarak değişmektedir. Fiyat istikrarı yoktur. Piyasaya müdahale sistemi tesis edilememiştir. Balık fiyatlarının düzene girmesi hem kişi başına tüketimi hem de işletmelerin bütçe ve işleyebilecekleri miktar üzerinden yurt dışı bağlantılarını etkileyecektir. İşlenmiş balık fiyatlarının yüksek olmasının diğer bir nedeni de soğuk depolama giderlerinden kaynaklanmaktadır. Yetiştiriciliği yapılan su ürünlerinin satışları pazar merkezlerinde doğrudan perakendeciler ile toptancı ve ihracatçı firmalara yapılmaktadır. Küçük üreticiler özellikle turistlerin yoğun olduğu güney bölgelerinde faaliyet göstermekte ve yerel pazarlar ile çiftlikten satışlara daha fazla bağımlı kalmaktadır (Anonim 2007a).

Ayrıca, avcılığı yapılan en önemli türlerin sezonsal talep değişimleri nedeniyle fiyatları da değişim göstermektedir. Örneğin av sezonu başında taze hamsiye olan talep doğrultusunda piyasa fiyatları artmaktadır. Benzer şekilde, limanlarda soğuk ve dondurulmuş ürünler için depoların olmaması aşırı üretime neden olmakta, bu da fiyat oluşumunu etkilemektedir. Bu nedenle, günlük olarak arz edilecek ürün miktarının belirlenmesi gerekmektedir, ancak maalesef bu konuda üreticiler tarafından yapılan herhangi bir plan bulunmamaktadır (Anonim 2007b).

Avcılıkla elde edilen bazı su ürünlerinin 2006 yılına ait satış fiyatları Çizelge 4.4'te gösterilmektedir (Anonim 2006).

Çizelge 4.4. Avcılıkla elde edilen bazı su ürünlerinin satış fiyatları (2006)

Tür	Miktar (ton)	Fiyat (YTL/kg)	Değer (YTL)
Barbunya	2617	13 000	34 021 000
Hamsi	210 000	2750	577 500 000
Kalkan	807	22 500	18 157 500
Uskumru	783	7.000	5 481 000
İstakoz	18	30.000	540 000
Karides	3856	14 000	53 984 000
Palamut	29 690	5000	148 450 000
Çipura	867	13 500	11 704 500
Levrek	490	15 000	7 350 000

4.4.5. İthalat ve ihracat

2002-2006 yılları arasında su ürünleri ithalatının 22 532 ton ile 53 563 ton arasında su ürünleri ihracatının ise, 26 860 ile 41 973 ton arasında gerçekleştiği görülmektedir. Elde edilen verilere göre, miktar olarak bakıldığında, 2006 yılında yaklaşık 12 000 tonluk negatif ticaret dengesi oluşmuştur. Değer olarak bakıldığında ise, aynı yıl 216 milyon YTL (150 milyon\$) değerinde pozitif bir ticaret dengesi yakalanmıştır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. 2002-2006 yılları arasındaki su ürünleri ithalatı ve ihracatı (Anonim 2006)

Yıllar	Miktar		Değer			
	İthalat	İhracat	İthalat		İhracat	
	(ton)		(YTL)	(\$)	(YTL)	(\$)
2002	22 532	26 860	29 392 818	18 754 783	148 444 397	96 728 389
2003	45 606	29 937	48 123 816	32 636 120	186 152 895	124 842 223
2004	57 694	32 804	77 423 079	54 240 304	258 987 885	180 513 989
2005	47 676	37 655	92 425 248	68 558 341	277 963 150	206 039 936
2006	53 563	41 973	120 592 605	83 409 842	336 723 477	233 385 315

İthalat yapılan ürünler arasında taze ve soğutulmuş dil, pisi ve diğer yassı balıklar, hamsi, mercan, fener balıkları, ahtapot, kalamar, dondurulmuş hamsi, somon, sardalya, uskumru, kolyoz gibi balıklar ile karides, sübye, ahtapot, fileto halinde dondurulmuş somon, kömür balığı ve mezgıt, surimi, tütsülenmiş somon gibi ürünler sayılabilir. İhracat yapılan ürünlerin çoğunu ise, taze ve soğutulmuş orkinos, levrek ve çipura oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra dondurulmuş halde hamsi ve yılanbalığı ile tütsülenmiş alabalık ile salyangoz, mürekkep balığı ve midye ihracatı yapılan diğer su ürünleri arasında sayılabilmektedir (Anonim 2006).

Ülke bazında bakıldığında ise, değer olarak en fazla ithalat yaptığımız ülkenin Norveç olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise Fas gelmektedir. En fazla ihracatın ise, miktar itibariyle birinci sırada İtalya'ya, ikinci sırada ise Yunanistan'a yapıldığı görülmektedir. Ükelere göre su ürünleri ithalatı ve ihracatı Çizelge 4.6'da görülmektedir (Anonim 2006).

4.5. Su Ürünleri Sektörü'nde Örgütlenme ve Destekleme

Ülkemizde su ürünleri üreticileri 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre örgütlenip tüzel kişilik kazanabilmektedir.

Çizelge 4.6. Türkiye'nin ülkelere göre su ürünleri ithalatı ve ihracatı

İthalat				İhracat			
Ülke Adı	Miktar	Değer		Ülke Adı	Miktar	Değer	
		YTL	(\$)			YTL	(\$)
Norveç	13 014	44 142 075	31 280 857	Japonya	5 410	97 076 408	66 972 767
Fas	16 239	13 697 843	9 063 960	İtalya	11 567	66 171 816	46 237 639
Yunanistan	1 748	9 331 468	6 503 480	Hollanda	4 400	42 924 531	29 692 897
Hindistan	1 859	3 810 618	2 639 617	İspanya	5 120	40 654 269	28 246 663
İspanya	2 003	3 738 718	2 575 917	Yunanistan	5 589	40 074 888	27 864 851
Tayland	685	2 102 199	1 452 590	Almanya	2 747	12 447 101	8 717 501
Singapur	214	1 630 560	1 143 202	Güney Kore	1 202	10 011 982	6 565 474
Çin	1 219	1 526 861	1 046 060	Lübnan	1 874	5 913 813	4 188 980
Gürcistan	5 086	1 098 847	819 377	Fransa	815	2 828 578	1 946 733
İtalya	344	882 202	608 276	K.K.T.C	698	2 654 637	1 854 962

4.5.1. Su ürünleri üretici birlikleri

Su ürünleri üretici birlikleri, amacı üretimi talebe göre plânlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlarda uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere üreticilerin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliğe haiz üretici birlikleri kurmalarını sağlamak olan 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'na göre kurulmaktadır. Bu konuda ayrıca, birliklerin hangi ürün veya ürün grubu bazında kurulacaklarını, birliğin toplam üretim miktarının ürün bazında tespiti ve mevcut tarımsal örgütlerin uyumlarına ilişkin usul ve esasları belirleyen “Tarımsal Üretici Birliklerinin Kuruluş, Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik” ve “Üretici Birliği Tüzüğü” bulunmaktadır.

Birlikler; ürün veya ürün grubu bazında faaliyet gösteren ve tüzüklerinde belirlenen miktardaki üretimi bu kuruluşlar aracılığıyla pazarlamayı taahhüt eden, en az 16 üreticinin bir araya gelmesiyle, asgarî ilçe düzeyinde kurulur. Birliğin toplam üretim kapasitesinin ürün bazında, TKB tarafından yönetmelikle belirlenecek asgarî düzeyin altında olmaması gerekir. Üretim kapasitesi, deniz ürünleri avcılığı için 1600 ton/yıl, iç su ürünleri avcılığı için ise, 400 ton/yıl; yetiştiricilik ürünleri söz konusu olduğunda ise, deniz ürünleri için 300 ton/yıl, iç su ürünleri için ise, 80 ton/yıldır.

Birlik, üyelerin imzaladıkları tüzük ile TKB'ye müracaatları sonucunda tüzel kişilik kazanır. Birlik üyeleri, giriş aidatı ve her yıl için yıllık aidat ödemekle yükümlüdür. Birlikler, bu Kanunun amacına uygun olarak aşağıdaki görevleri yapar :

- a) Üyelerinin ürettikleri ürünlerle ilgili piyasa araştırmaları yapmak ve yaptırmak,
- b) Üyelerinin ürünlerine pazar bulmak, ürünlerin pazara arzını düzenlemek,
- c) Üyelerine üretim teknikleri, hasat, depolama, paketlenme konularında teknik destek sağlamak,
- d) Üyelerine girdi temininde yönlendirici yardımlarda bulunmak,
- e) İç pazara ve ihracata uygun çeşitlerin üretilmesini sağlamak,
- f) Eğitim ve yayım hizmeti vermek, danışman hizmeti sağlamak,

- g) Ürün kalitesini iyileştirici tedbirler almak ve ürün standartlarını uygulamak,
- h) Paket ve ambalajlarla ilgili standartların uygulanmasını sağlamak,
- i) Çevreyle uyumlu üretim tekniklerini yaygınlaştırmak,
- j) Üyeleri adına ürün depolanmasına, gerektiğinde bu amaçla depo kiralanmasına yardımcı olmak,
- k) Ürünlerin tanıtımıyla ilgili faaliyetlerde bulunmak,
- l) Ürünlerle ilgili her türlü kaydı tutmak,
- m) Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul ettiği uluslararası ürün veya ürüne özgü ortak piyasa düzenlemelerinin gerektirdiği görevleri yürütmek,
- n) Sözleşmeli üretim kapsamında, üyeleri adına örnek tip sözleşmeler düzenlemek ve bununla ilgili faaliyetleri koordine etmek.

Birliğin gelirlerini; üyelik aidatları, üyelere sağlanan danışmanlık hizmetleri karşılığında alınan ücretler, yurt içi ve yurt dışından sağlanan bağış, fon ve yardımlar, taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler, reklâm, tanıtım ve yayın gelirleri, birlik aracılığı ile pazarlanan ürünlerin satış bedeli üzerinden kesilecek hizmet payı ve diğer gelirler oluşturmaktadır. Birlikler, üyelerine gelirlerinden pay dağıtamazlar.

Aynı ürün veya ürün grubunda faaliyet gösteren en az 7 su ürünleri üretici birliği bir araya gelerek “**Su Ürünleri Merkez Birliği**”ni oluşturabilir Ülkemizde bu yıl itibariyle toplam 16 adet su ürünleri üretici birliği bulunmaktadır. Bunlardan 9 tanesi içsu ürünleri, 5 tanesi deniz ürünleri, 2 tanesi ise alabalık üreticileri birliğidir. Su ürünleri merkez birliği ise bulunmamaktadır (TEDGEM 2008).

4.5.2. Su ürünleri kooperatifleri

Her türlü su ürünlerinin üretimi, yetiştiriciliği, avcılığı, işleme, depolama, pazarlama, konularında ortaklarına hizmet vermek ve gerektiğinde bu konularla ilgili tesisleri kurmak ve işletmek, piyasaya sevk işlerinde su ürünlerinin istenen ve ihtiyaca uygun şekilde hazırlanmasını, muhafaza edilmesini ve naklini sağlamak amacıyla kurulan su ürünleri kooperatifleri, en az 7 ortak tarafından imzalanacak anasözleşme ile kurulur. Konuları aynı veya birbirleriyle ilgili nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif

tarafından “**Kooperatif Birlikleri**”, kooperatif birlikleri tarafından da kendi aralarında kooperatif şeklinde “**Kooperatif Merkez Birlikleri**” kurulabilir. Belirlenen bölgelerde aynı çalışma konularına sahip birden fazla kooperatif birliği ve birden fazla kooperatif merkez birliği kurulamaz.

Türkiye’de 2008 yılı itibariyle, 522 adet su ürünleri kooperatifi, 14 adet kooperatif birliği ve merkezi Ankara’da bulunan 1 adet su ürünleri kooperatifleri merkez birliği (SUR-KOOP) bulunmaktadır (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Su ürünleri kooperatiflerinin sayısı ve dikey örgütlenme (TEDGEM 2008)

(adet)	Kooperatif	Kooperatif Birlikleri	Kooperatif Merkez Birliği
Sayısı	522	14	1
Ortak sayısı	28 185	12 225	10 362
Ortak koop.sayısı	-	197	171

Kooperatife ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler kooperatif ana sözleşmesinde yer alan bütün hükümleri hak ve ödevleriyle birlikte kabul ettiklerini belirten bir dilekçe ile kooperatif Yönetim Kurulu’na başvururlar. Sözlü müracaatla ortak olunamaz. Yönetim Kurulu, bu başvuruyu ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırarak inceler. Uygun görülenlerin ortaklığa kabulü için karar alınır. Müracaatların sonuçları olumlu veya olumsuz olsun 1 ay içerisinde ilgiliye bildirilmek zorundadır. Ortaklığa girişte aranacak şartlar şunlardır (Anonim 2003):

- 1- Türk vatandaşı olmak
- 2- Kanuni ve medeni haklarını kullanma yeterliliğine sahip olmak
- 3- Kooperatifin çalışma bölgesinde en az 1 yıldır ikamet ediyor olmak
- 4- Aynı bölgede aynı amaçlı başka bir kooperatife ortak olmamak

- 5- Kuruluşta kooperatif anasözleşmesini imzalamış olmak veya sonradan kooperatife girişte anasözleşme hükümlerini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğine dair bir ortaklık dilekçesi vermiş olmak
- 6- Kooperatifin çalışma konularına giren konularda ticaret ve komisyonculuk yapmamak
- 7- Ortaklık için taahhüt ettiği sermayenin en az ¼ 'ünü peşin olarak ödemek
- 8- Avcılık ruhsat tezkeresi ve/veya yetiştiricilik belgesi sahibi olmak.

4.5.3. Destekleme

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve çeşitli devlet organları uzun vadeli bir destek programı çerçevesinde su ürünleri sektörüne kredi desteği, KDV/vergi iadesi/kredi ve yakıt sübvansiyonu biçimlerinde destek vermektedir. Söz konusu destek mekanizmaları Çizelge 4.8'de gösterilmektedir (Anonim 2007b).

Çizelge 4.8. Su ürünleri sektörüne verilen destekler

Destek Mekanizması	2005	2006
	Giderler (€)	Tahmini (€)
Hazır/Konserve Su Ürünleri için İhracat Giderleri İade Planı	637,144	634,920
Balıkçı Tekneleri (yakıt) için Vergi İndirimi Planı	45,860,000	49,832,026
Yetiştiricilik Destekleme Planı	23,500,000	22,400,000
Balıkçılar ve Yetiştiriciler için Sübvansiyon Edilmiş Kredi Planı	589,996	827,267
TOPLAM	70,587,140	73,694,213

4.6. Türk Su Ürünleri Sektörünün Pazarlama ve Örgütlenme Açısından AB ile Karşılaştırılması

4.6.1. Pazarlama açısından karşılaştırma

AB ve Türkiye'nin su ürünleri sektörünün pazarlama açısından karşılaştırılmasında, konunun pazarlama standartları, tüketici bilgisi, pazarlama sistemi, fiyatlar ve üçüncü ülkelerle ticaret gibi başlıklar açısından ele alınması gerekmektedir.

AB'nin balıkçılık ürünlerinin pazarlanmasını bir düzen içerisinde yürütmek amacıyla oluşturduğu ve uygulamakta olduğu ortak pazarlama standartları ile AB bütününde pazarlamanın daha şeffaf bir şekilde yapılması sağlanmıştır. Mevcut uygulama ile hem ürün kalitesi iyileştirilmekte, hem üretici ve tüketiciler için pazarlama daha kolay hale gelmekte, hem de haksız rekabet önlenmiş olmaktadır. Türkiye'nin bu konudaki ulusal mevzuatı, daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde bahsedilen tazelik kategorilerini içermekte, ancak boyut kategorilerini içermemektedir. Ancak, tazelik kriterleri ortak piyasa düzeninin oluşturulması amacıyla su ürünlerinin ilk satışı aşamasında değil, insan tüketimine uygunluğunun belirlenmesi amacıyla pazarlamanın her aşamasında kullanılmaktadır.

Tüketici bilgisi konusunda ise, AB'de tüketicinin satın aldığı ürünler hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu türler uygun işaretleme veya etiketleme ile ticari ismi, üretim yöntemi ve avlanma alanı belirtilmediği sürece, pazarlama yöntemine bağlı olmaksızın, nihai tüketiciye perakende satış için sunulamaz. Türkiye'de ise, perakende satışta sergilenen veya satışa sunulan ürünlerin üzerinde sadece adını ve fiyatını belirten etiket bulunması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu konuda "Su Ürünlerinde Pazarlama Standartları ve Tüketici Bilgisi Hakkında Yönetmelik Taslağı" hazırlanmış, ancak henüz uygulamaya sokulmamıştır. Son değişiklikler yapılarak yakın bir zamanda yürürlüğe girmesi beklenmektedir. İlgili yönetmelik yürürlüğe girdiği takdirde, türün ticari ismi, istihsal yöntemi, istihsal alanını içeren bir işaretleme ya da etiket olmadan, pazarlama yöntemi ne olursa olsun, satış için tüketiciye

sunulamayacaktır. Ayrıca, satış aşamasında türlerin bilimsel isimleri de belirtilebilecektir.

Ayrıca, Su Ürünleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'na ait EK Madde 7'de pazarlamaya ilişkin olarak, "Pazara sunulacak su ürünlerinin, belirlenen pazarlama esaslarına uygun olması ve bu esaslara göre sınıflandırılması zorunludur. Diğer ülkelerle yapılan özel anlaşmalar çerçevesinde ticarete karşılıklı olarak belirlenmiş özel kurallar saklı kalmak kaydıyla, pazarlama esaslarına uygun olmayan ürünler pazarlanamaz" şeklinde bir hüküm bulunmaktadır.

Konuya pazarlama sistemi açısından bakıldığında ise, yine belli farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Bilindiği üzere, kapsadığı alan, tüketici alışkanlıkları ve fiyat farklılıkları nedeniyle geniş bir kesime hitap eden AB'de su ürünlerinin üretimi ve pazarlanması ÜÖ'leri tarafından gerçekleştirilmektedir. AB'de avlanan ürünler, sadece kayıtlı teknelerden kayıtlı olan ilk alıcıya veya kayıtlı mezat yerlerinde satılabilir. İlk alıcılar, mutlaka yetkili kurumlarda kayıtlı olmalıdır. Karaya çıkış sonrasında söz konusu ürünlere ilişkin bir takım belgelerin düzenlenmesi gerekmektedir (satış notu, depolama bildirim, nakliye belgesi). Mezat yerlerine getirilen balıklar, elektronik mezat sistemiyle satılmaktadır.

Türkiye'de ise, daha önce de bahsedildiği üzere, pazarlama sisteminde genelde komisyoncu aracılığıyla pazarlama şekli hakimdir. Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'ne göre, su ürünleri haline getirilen ürünler, doğrudan müzayede alanına veya soğuk muhafaza ünitesine yönlendirilir. İşletmeci tarafından su ürünleri haline ürün getiren kişilerden, getirilen ürüne ilişkin giriş belgesi alınır. Hale getirilen su ürünleri, müzayede alanı içerisinde canlı, taze-soğutulmuş, işlenmiş veya dondurulmuş olarak, açık artırma usulü ile işletmecinin yetki verdiği satış memurları gözetiminde satılır. Satış açık artırma usulü ile gerçekleşmediği takdirde işletmecinin izni ile pazarlık usulü ile de toptan satışa sunulabilir. Hal içerisinde yer tahsisi yapılan komisyoncular, yetkili müzayede memuru gözetiminde yapılacak açık artırmada birbirlerinden ürün alıp satarlar. Ürünlerin hal dışına çıkarılması esnasında işletmeci tarafından gerekli kontroller yapılır ve ürün çıkışlarının işletmeci tarafından kaydı

tutulur. Hal giriş belgesindeki bilgilerin doğruluğu kontrol edilir ve satışı yapılmış, nakledilecek ürüne ait sevk belgesi düzenlenir. Halden hale toplu su ürünleri naklinde sağlık sertifikası aranır. Ürünlerin perakende satışında ise, ürünlerin alışveriş merkezleri, balık satış amaçlı dükkânlar gibi sabit perakende satış yerleri ile sabit olmayan, semt pazarları gibi belirli zamanlarda kurulan perakende satış yerleri dışında doğrudan tüketiciye satılması yasaktır. Perakende satış yerlerinde, satılan ve sergilenen ürünlerin toptan satış yerlerinden, nakil ve sağlık koşullarının kontrol edilerek geldiğini gösterir belgeler ile menşei belgesinin ve istenildiğinde yetkililere gösterilmek üzere, toptan satış yeri çıkış faturalarının da bulundurulması zorunludur.

Bütün bu uygulamalara rağmen, pazarlama ve dağıtım sisteminde yetersizlikler söz konusudur. Bu kapsamda pazarlamanın her aşamasında, Bakanlık kontrolörleri ve belediye yetkili personeli tarafından gerekli denetimler yapılsa da, maalesef problemler devam etmektedir. Örneğin karaya çıkarılan ürünlerin perakende satış yerlerine ulaştırılmasında soğuk zincirin gerekleri yeterli ölçüde yerine getirilememektedir. Ayrıca, izlenebilirlik açısından ürünün avlanma aşamasından itibaren tüketiciye ulaşana kadarki süreçte uygulanan etkin bir kayıt ve bilgilendirme sistemi bulunmamaktadır. Hal dışında satışların kayıt altına alınamaması veya mevcut satışların eksik bildirilmesi bir diğer önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bununla birlikte, 01.03.2006 tarihinden itibaren 10 su ürünleri halinde satış notu (bildirimi) uygulaması pilot uygulama olarak başlatılmıştır. Uygulamaya yönelik ilgili kurumlar ve satıcılarla bir dizi toplantılar yapılmış sorumluluklar paylaşılmıştır. İlk alıcılar için kriterler belirlenmiştir. Uygulamaya işleme tesisleri ve balık unu yağı fabrikaları gibi diğer alıcılarda dahil edilerek yaygınlaştırılacaktır (Anonim 2007d).

AB, Topluluk balıkçılık ürünlerinin optimum bir şekilde pazarlanmasını sağlamak ve kaynakların önceden tahmin edilemeyen doğası ile başa çıkmak için mali müdahale sisteminine dayanan özel bir fiyat sistemi uygulamaktadır. Buna göre, balık fiyatları her ürün için balıkçılık yılı başlamadan önce, yıllık olarak belirlenmekte, piyasada meydana gelecek olumsuzlukları önlemek için ise çeşitli müdahale mekanizmaları ile üretici korunmaktadır.

Şener (1988), Türkiye'de su ürünlerinde devlet tarafından belirlenen bir taban fiyat uygulaması söz konusu olmadığını, Türkiye'de su ürünlerinin pazarlanması ve fiyat belirlenmesinin hallerde gerçekleştiğini, hal bulunan şehirlerde ürünün yasal olarak halk sağlığı açısından hale getirilmek zorunda olduğunu, fiyat ve pazarlamanın burada mezar ile yapıldığını ve Türkiye'de uygulamada görülen diğer bir yöntemine göre; hal olmayan yerlerde (% 25 civarı) fiyatların, komisyoncular tarafından saptandığını bildirmiştir. (Yıldız ve Elbek 2005).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de balık fiyatları günlük değişmektedir. Fiyat istikrarı yoktur ve piyasaya müdahale sistemi tesis edilememiştir. Ayrıca, balık fiyatları dönemler arasında çok farklılık göstermekte ve bu yüzden balığın bol avlandığı dönemlerde uygun fiyatlarla alınıp soğuk depolarda uzun süreli ücretli muhafazası gerekmektedir. Bu, işletme için hem ek depolama maliyeti oluşturmakta, hem de uzun süreli depolamayı izleyememe yüzünden balıklarda kalite kaybı meydana getirmektedir. Balık fiyatlarının düzene girmesi hem kişi başına tüketimi hem de işletmelerin bütçe ve işleyebilecekleri miktar üzerinden yurt dışı bağlantılarını etkileyecektir (Anonim 2007a).

Pazar olanaklarının araştırılması alanındaki AB düzenlemesi, balıkçılık sektöründeki Topluluk yapısal yardımıyla ilgili kural ve düzenlemeler getiren 2792/99 (EC) sayılı Konsey tüzüğünde⁴⁷ belirlenmiştir. Konsey tüzüğünün Bölüm IV'ü uyarınca, Üye devletler, balıkçılık ve yetiştiricilik ürünleri için yeni pazarlar bulmak geliştirmek amacıyla FIFG'den yararlanabilmişlerdir. Bu kapsamda yeni pazar olanaklarının belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik önlemlere örnek olarak, İspanya'da avlanmaması gereken küçük balıkların tüketilmemesi, Fransa'da halkın taze balık tüketmesini teşvik, İngiltere'de ilk ve orta dereceli okullardaki öğrenci ve öğretmenleri hedef alan bazı kampanya ve eğitim programları sayılabilir. Türkiye'de ise, bu amaca yönelik kullanılabilecek benzeri bir mali araç bulunmamaktadır. Bununla birlikte, balık tüketimini özendirici çeşitli kampanyalar yürütmek TKB'nin görev ve sorumlulukları arasında bulunmaktadır.

⁴⁷ Söz konusu tüzük 1198/2006 (EC) sayılı Konsey tüzüğü ile yürürlükten kaldırılmış, 2007-2013 dönemi için Avrupa Balıkçılık Fonu (EFF) yürürlüğe girmiştir. Bu tüzük kapsamında yine yeni pazarların ve promosyon kampanyalarının geliştirilmesine dair bir madde yer almaktadır.

AB’de üçüncü ülkelerle ticaret konusunda işleme endüstrisine yönelik bazı tarife kolaylıkları bulunmaktadır. Ayrıca, üçüncü ülkeler kaynaklı ithalatın, Topluluk fiyatından daha düşük fiyatla yapılması durumunda, referans fiyat uygulaması vardır. Bunun dışında, henüz işletilmemiş olmasına rağmen, piyasada ciddi fiyat dalgalanmaları yaşanması halinde, önleyici güvenceler de öngörülmüştür. Türkiye’nin balıkçılık alanında üçüncü ülkelerle ticaretinde ulusal mevzuatında “474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetveli Hakkında Kanun”, “2976 sayılı Dış Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun”, “95/7606 sayılı İthalat Rejimi Kararı” ve “95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı” uygulanmaktadır. Uluslararası düzenleme olarak ise, “AB-Türkiye 1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı” ve “Serbest Ticaret Anlaşmaları” mevcuttur.

1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile AB kaynaklı bazı tarım ürünlerine ticari açıdan tercihli uygulama başlatılmış, buna karşılık olarak birtakım ürünlerde yeni tavizler almış veya mevcut tavizleri geliştirmiştir. Ancak, bu karar ve eklerinde, menşei düzenlemeleri haricinde balıkçılık ürünlerine doğrudan değinilmediği görülmektedir.

4.6.2. Örgütlenme açısından karşılaştırma

Avrupa ülkelerinde su ürünleri yetiştiriciliği alanında çok yoğun bir örgütlenme göze çarpmaktadır. Daha önce de ayrıntılı olarak ele alındığı üzere, AB’de balıkçılık alanında faaliyet gösteren ÜÖ’leri, piyasanın istikrarını korumaya yardımcı olmak amacıyla balıkçılar tarafından gönüllü olarak kurulmakta ve avcılığın dengeli bir çizgide yürütülmesi ve üyelerin ürünlerini uygun şartlarda satmasını sağlamak için üretim planlamasını ve üretimin talebe göre ayarlanmasını özellikle avlanma planları uygulayarak teşvik etmek, arz yoğunluğunu artırmak, fiyatları stabilize etmek ve sürdürülebilir avlanmayı destekleyecek avlanma yöntemlerini teşvik etmek gibi önlemler almaktadırlar. ÜÖ, bir liman veya bölgede teknelere yönelik olarak karaya çıkış ve pazarlama düzenlemeleri yapma yetkisine sahiptir ve su ürünleri toptan satış piyasasında fiyat müdahalesine ilişkin kısmi finansman kaynaklarına erişebilmektedirler. Ayrıca Üye devletler tarafından ÜÖ’lerine avlanma kotalarının tahsisi ve yönetimi ile üyelerinin avcılığa yönelik teknik önlemlerin uygulamasını sağlamak gibi yetkiler verilebilmektedir.

Üye devletler, üretici örgütlerinin işlevlerini yerine getirmeleri için gerekli önlemleri almakta ve yükümlülüklerini yerine getirmeyen örgütler için yaptırım uygulamaktadırlar (Eraktan 2008).

Üretici örgütlerinin uygulamaları ve örgütlenmeleri ülkelere göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin İspanya’da örgütlenme; balıkçıların, şirketlerin ve sanayiinin örgütlenmesi olarak üç aşamada gerçekleşmektedir. “Balıkçılık Komitesi” adındaki kurum da örgütlenmedeki normları belirlemektedir. Üye ülkeler arasında balıkçılık konusunda en iyi örgütlenmiş ülkelerden biri de Danimarka’dır (Köroğlu 2003).

AB’de 660 000 kişilik istihdam ve 300 milyar €’nin üzerindeki toplam yıllık cirosu ile yaklaşık 40 000 çiftçi kooperatifini temsil eden Avrupa Birliği Tarımsal Kooperatifleri Genel Konfederasyonu (COGECA), kurulduğu yıldan itibaren, AB kurumları tarafından tarım ve balıkçılık alanındaki tüm kooperatifler için ana temsilci kuruluş ve sözcü olarak tanınmıştır. Bu anlamda, balıkçılık alanında faaliyet gösteren kooperatiflerin tekne idaresi, ticaret, pazarlama ve işleme gibi birçok faaliyetini yürütmektedir (COGECA 2008).

Türkiye’de ise, sektörde su ürünleri üretici birlikleri ve su ürünleri kooperatifleri olmak üzere farklı yasal dayanağa ve örgütlenme biçimine sahip yapılanmalar mevcuttur. Ancak bu yapılanmalar AB’dekinden oldukça farklılık göstermektedir ve Türkiye’de resmen kurulmuş bir ÜÖ bulunmamaktadır.

Su ürünleri üretici birliklerinin üyelerinin ürettikleri ürünlerle ilgili piyasa araştırmaları yapmak-yaptırmak, söz konusu ürünlere pazar bulmak, ürünlerin pazara arzını düzenlemek, üyelerine üretim teknikleri, hasat, depolama, paketleme konularında teknik destek sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Aynı şekilde su ürünleri kooperatiflerinin ilgili kanunda tanımlandığı üzere benzer görevleri bulunmakta, ancak bu yapılanmalar gerek örgütlenme düzeyi gerekse iş hacmi açısından yeterli düzeyde başarılı olamamıştır.

Türkiye’de tarımsal kooperatiflerle ilgili önemli ölçüde gelişme gerçekleştirildiği halde, su ürünleri kooperatifleri konusunda çok az gelişme kat edilmiştir. Geleneksel nedenlerin yanı sıra, coğrafik nedenler ve işsizlik gibi faktörlerin etkisiyle, kıyı alanında yaşayan insanların bir bölümü balıkçılığa yönelmiş ve bu uğraşmayı kendilerine meslek olarak seçmişlerdir. Buna karşılık balıkçılığa bağlı kooperatifçilik hareketi beklenen ivmeyi gösterememiş, var olan birçok su ürünleri kooperatifi de kuruluş amaçlarını gerçekleştirmekten uzak bir yapı sergilemiştir. Ayrıca, Türkiye’de balıkçılar arasındaki örgütlenme düzeyinin düşük olmasının yanında, kooperatifler arasındaki üst örgütlenme düzeyi de düşüktür (Ünal ve Yercan 2006).

Şöyle ki, 522 adet su ürünleri kooperatifi varken, sadece 14 adet kooperatif birliği bulunmaktadır (TEDGEM 2008).

Ayrıca, Türkiye’de alt sektörlerarası örgütler ve müdahale sisteminin olmayışı AB ile Türkiye arasında örgütlenme açısından göze çarpan farklar arasında sayılabilir.

Koçel (1971), Türkiye balıkçılığının geliştirilmesi için öne sürülen kooperatifçilik hareketinin başarıya ulaşamamasının nedenleri üzerinde durmuş, özellikle küçük ölçekli kooperatiflerin maliyet yapılarının uygun olmayışı nedeniyle, yaşama güçleri ve rekabet kabiliyetlerinin sınırlı kaldığını, daha yüksek bir hizmet standardına erişebilmek için gerekli teçhizat ve uzman personelden faydalanabilme imkanları olmadığını, kredi temininin ve pazarlama faaliyetlerinin sınırlı kaldığını, bu olumsuzlukların dikey bütünleşmeye gidilerek bir dereceye kadar halledilebileceğini bildirmiştir. Bununla birlikte yazar, kooperatif hareketin avantajlarını ortaya koymuş fakat yapısı itibarıyla kooperatifleşmeye müsait olan Türkiye balıkçılığında istenilen sonuçlara ulaşamadığını vurgulamıştır (Ünal ve Yercan 2006).

Su ürünleri üretim faaliyetinde bulunan ve bu yoldan geçimini sağlayan insanların birbirlerine ve kazanç elde ettikleri su ürünleri kaynaklarının korunmasına katkı sağlayıp bu yönde ilerlemeler kaydetmeleri ancak bir araya gelip bu kaynaklardan belirli kurallar dahilinde yararlanmaları ile gerçekleşebilir. Ayrıca, örgütlenme içinde

görevlerin etkin bir biçimde yapılabilmesi için örgütün bir fon veya kaynak ile desteklenmesi gerekmektedir (Anonim 2001).

Bütün bunların gerçekleşebilmesi için ise, su ürünleri üreticileri tarafından kurulan tüzel kişiliklerin, 104/2000 (EC) sayılı Konsey tüzüğü kapsamında üretici örgütü olarak tanınabilmesi için yasal dayanaklarını oluşturan kanunlarda bazı değişiklikler yapılması ve ayrıca tanınma kriterlerini belirleyen bir kanun oluşturulması gerekmektedir.

4.7. AB'ye Uyum Süreci

4.7.1. Şimdiye kadar yapılan çalışmalar

AB Ortak Balıkçılık Politikalarına uyum çalışmaları, Haziran 2001'de Tarım ve Köyşleri Bakanlığı koordinatörlüğünde başlatılmış ve çeşitli kurum ve kuruluşların katılımı ile alt çalışma grupları oluşturulmuştur. Bu kapsamda 102 adedi ülkemizi ilgilendiren toplam 623 adet mevzuat saptanmıştır. Bu mevzuatlardan 7 adedi uyumlu, 21 adeti kısmen uyumlu ve 58 adeti uyumsuz bulunmuş ve ülkemiz balıkçılık mevzuatının AB balıkçılık mevzuatı ile büyük ölçüde uyumsuz olduğu sonucuna varılmıştır. OPD'ye ilişkin olarak ise 87 adet mevzuat incelenmiş, bunlardan 27'sinin ülkemizi ilgilendirdiği, 2'sinin taramaya esas olduğu, ancak taramaya esas bu mevzuatlardan 1'inin kısmen uyumlu, diğerinin ise uyumsuz olduğu belirlenmiştir⁴⁸

Mevcut uyumsuzlukları gidermek ve bunun için AB desteği almak amacıyla 2001 yılında Ön Proje hazırlanmıştır. 2003 yılında AB tarafından nihai proje kabul edilmiş ve TKB Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve "Katılım Öncesi Programı" kapsamında finanse edilen 2.457.000 €'luk toplam bütçeye sahip TR-03-AG-01 nolu "Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesebatına Uyum Projesi-" 2005 yılında uygulamaya konulmuştur. Proje bileşenleri aşağıda gösterilmektedir:

⁴⁸ Taramaya esas mevzuatlardan 2406/96 (EC) sayılı tüzüğün kısmen uyumlu, 104/2000 (EC) sayılı tüzüğün ise uyumsuz olduğu belirlenmiştir.

- Yasal, Yapısal ve Kurumsal Yapılanma,
- Koruma, Kontrol ve Kaynak Yönetimi,
- Ortak Piyasa Düzeni,
- Balıkçılık Kayıtları ve Bilgi Sistemleri.

Proje kontratlarından eşleştirme kontratı kapsamında, yasal yakınlaşma veya uyumun sağlanması, AB su ürünleri müktesebatının benimsenmesi ve uygulanması ile kurumsal yapılanmaya yardımcı olunması ve mesleki eğitimlerin sağlanması amaçlanmış ve proje 24 ay süreyle bir konsorsiyum tarafından yürütülmüştür.

Teknik yardım kontratı kapsamında ise, sektör stratejisi ve planlama, politika birimlerinin oluşturulması kamuoyu bilgilendirme kampanyaları pazar çalışmaları, su ürünleri bilgi ve gemi izleme sistemlerinin kurulması ve proje faaliyetlerine yönelik eğitimler amaçlanmıştır. Proje 15 ay süreyle yürütülmüştür.

Liman büro inşaatı, enformasyon teknolojileri alım kontratı ve liman büroları ekipman alım kontratı projenin yardımcı kontratlarını oluşturmuştur.

Bu kapsamda, bugüne kadar aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Anonim 2007d):

- Su Ürünleri Kanunu değişiklik yasa tasarısı⁴⁹ hazırlanmıştır.
- 90 adet Su Ürünleri Mühendisi açıktan atanmıştır.
- Eğitim kapsamında pazarlama sisteminin geliştirilmesi, ÜÖ'lerinin etkinliğinin artırılması, kaynakların korunması, yeni uygulamaların tanıtılmasına yönelik olarak 2657 adam/gün eğitim yapılmıştır.
- Yayım kapsamında ise, “Su Ürünleri Bilgi Sistemi”, “Balıkçı Teknelerinde Kalite ve Hijyen”, “Su Ürünlerinin Pazarlanması”, “Sürdürülebilir Balıkçılık Yönetimi” konulu broşürler ve “Denizden Sofraya” isimli eğitici film hazırlanmıştır.
- Karadeniz Bölgesi’nde 17 adet, Marmara Bölgesi’nde 8 adet, Ege Bölgesi’nde 2 adet ve Akdeniz Bölgesi’nde 3 Adet olmak üzere kurulan toplam 30 adet Balıkçılık

⁴⁹ Tasarı, kaynakların korunması, avcılık ve üretimin kayıt altına alınması, balıkçı gemileri izleme sisteminin kurulması ve işletilmesi, desteklemeler, cezai uygulamalarda caydırıcılığın artırılması, pazarlama standartları ve tüketici bilgisiyle ilgili hususları içermektedir.

İdari Binası'nın 29 tanesinin inşası, tamamının ise tefrişi proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu binalar faaliyete geçirilmiştir ve çalışan personel sayısı yaklaşık 120 adettir.

- Sektör Çalışması, Stratejisi ve Planları oluşturulmuştur.
- Su Ürünleri Bilgi Sistemi⁵⁰ (SÜBİS) kurulmuştur.
- Gemi İzleme Sistemi (GİS) kurulmuştur.
- AB OBP ye Uygun Seyir Defteri uygulamaya konulmuştur.
- Satış bildirim uygulaması başlatılmıştır.
- Model su ürünleri hali tasarımları yapılmıştır.

Bilindiği gibi, 16-17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleşen AB Zirvesi'nde Türkiye ile katılım müzakerelerine başlanması kararı alınmıştır. Katılım müzakereleri 3 Ekim 2005 tarihinde resmen başlamış,. Ekim 2005-Ekim 2006 döneminde 33 müzakere faslında AB müktesebatı ile Türk mevzuatının karşılaştırıldığı tarama toplantıları tamamlanmıştır⁵¹.

Balıkçılık faslına ilişkin tanıtıcı tarama toplantısı 24 Şubat 2006, ayrıntılı tarama toplantısı ise 31 Mart 2006 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Tanıtıcı tarama toplantısında AB Komisyonu tarafından balıkçılık müktesebatı hakkında bilgi verilmiş, ayrıntılı tarama sürecinde ise, Türk Heyeti yaptığı sunumlarla ülkemizdeki mevzuat ve uygulamalar hakkında Komisyon'a bilgi vermiştir.

Toplantı öncesinde, Komisyon tarafından gönderilen 29 sorudan oluşan sualnamede pazar politikasına ilişkin olarak piyasa hakkında özellikle üretici örgütleri, ortak pazarlama standartları ve tüketici bilgileri ile ilgili ulusal yasaların benimsenmesi konusundaki ilerlemeler, yetkili otoritenin kurulması, ilgili gerekliliklere uyulması ve ÜÖ'lerinin kurulmasındaki gelişmeler hakkında bilgi istenmiştir. Yoğun çalışmalar sonucunda söz konusu sorular cevaplanmıştır. Balıkçılık tarama süreci başarılı bir

⁵⁰ SUBİS; seyir defteri bildirim, karaya çıkış bildirim, depolama bildirim, nakil bildirim, satış bildirim ve gemi kayıt sistemi ile ürünlerin avlanmasından, satışına kadar olan tüm sürecin kayıt altına alınmasını mümkün kılmaktadır.

⁵¹ "Kurumlar" ve "Diğer" fasılları, müzakerelerin son aşamasında ele alınacak konulardan oluştuğundan tarama süreci kapsamı dışında değerlendirilmektedir.

şekilde sona ermiştir. Özet olarak, AB Komisyonu tarafından aşağıda belirtilen noktalar üzerinde yoğunlaşmıştır (TKB 2006):

- Balıkçılıkta idari yapılanma konusunda daha iyi bir organizasyon,
- Bilimsel verilerin eksikliği, araştırma altyapısının zayıflığı, çapraz kontrolle ilgili çalışmaların ihtiyacı,
- Karadeniz, Ege ve Akdeniz’de diğer üye devletler ile işbirliği ,
- Karaya çıkarma standartları ve av sınırlamaları,
- Filo yönetimi teknik altyapısı için öngörülen takvim,
- Tekne ölçüm sistemleri arasındaki farklılıklar,
- Av miktarlarının kayıt altına alınması için planlanan tedbirler,
- Karadeniz’de komşu ülkelerle balık nakli (özellikle kalkan balığı) için alınan tedbirler,
- Yapısal politikalarda Türkiye ile AB arasındaki farklılıklar,
- Ulusal Stratejik Planın sektöre genel bakışı içermesi, bu doğrultuda sektörle yoğun istişareye ve yapısal politikayı yürütmek üzere çok sayıda personel ihtiyacı,
- Türkiye’nin denetim ve kontrol konularında destek alabileceği,
- Ortak piyasa düzeni kapsamındaki tazelik kriterlerinin piyasa ile ilgili olması,
- Ürün bilgilerinin tüketicilere doğrudan yansıtılmasının ve tüm pazar sistemine uygulanmasının önemi,
- Pazara ilişkin verilerin elektronik olarak aktarımının takvimi ve sorumlu kurum,
- Tarımsal Üretici Örgütleri ve Kooperatiflerin iç hukuka yansıtılmasındaki rolleri,
- Sosyal prim destekleri, yatay destek programları, blok muafiyetler gibi konularda devlet yardımlarının Türkiye’deki sistemden farklılığı,
- Devlet yardımları konularının Türkiye’de nasıl örgütleneceği,
- Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne (UNCLOS) taraf olup olmayacağı,
- Mevcut ikili anlaşmaların AB’ye üye olunması durumunda bildirilmesi gerekliliği ve Komisyon tarafından uygun görülmesi halinde 3. ülkeler - AB arasında anlaşma haline gelebileceği,
- Orkinosun Akdeniz için önemi ve Türkiye’de bu balık için av sınırı; ICCAT kotası,

- Karadeniz’de Romanya ve Bulgaristan gibi komşu ülkelerle işbirliği,
- Türkiye’de iyi bir veri akış sisteminin mevcudiyeti, bu sistem için iyi bir veri tabanının gerekliliği,
- Hamsi ve sardalya ile ilgili verilerin ICCAT ve GFCM’e gönderilmesinde Türkiye’den de destek sağlanması,
- Avcılık kaydı ve verilerin toplanmasına ilişkin bir sistemin geliştirilmesi gerekliliği,
- Veri toplama, stok tespiti gibi konularda Yunanistan ve Kıbrıs ile işbirliği.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Brüksel Temsilciliği’nin Avrupa Komisyonu Balıkçılık Genel Müdürlüğü’nde Sektörden Sorumlu Birim Başkanı Michael ROITMANN ile 12 Mayıs 2006 tarihinde yaptığı bir görüşmede, Türkiye için müzakerelerin açılmasında birtakım kıstaslar (benchmark) olabileceğine dikkat çekilerek bazı önemli noktaların altı çizilmiştir. Önemli görülen bu noktalar aşağıda özetlenmiştir (TKB 2006):

- Müzakereler iki tarafın da hazır olduğu zaman açılmalıdır ve müzakerelerin ne kadar süreceğini şimdiden kestirmek mümkün değildir.
- Müktesebata uyum beklendiği kadar kolay gerçekleşmeyecektir.
- Mevcut durum itibarıyla ICCAT içerisinde Karadeniz ile ilgili bir kota uygulaması yoktur. Ancak Romanya ve Bulgaristan’ın üyeliği ile birlikte birtakım kuralların konması gündeme gelebilecektir.
- Siyasi istek ve kapasite önemlidir.
- Komisyon müzakerelerde Türk Heyetinin (kişi sayısı bakımından) daha az sayıda katılım sağlamasını beklemektedir.
- İdari reform, balıkçılar için kayıt tutma sistemi, stok tespiti, diğer ülkelerle işbirliği Türkiye’nin üzerinde durması gereken konulardır.

Tarama sürecine ilişkin olarak “Taslak Tarama Sonu Raporu” yayınlanmıştır. Ancak, balıkçılık faslı halen Konsey’de görüşülmektedir. 11 Aralık 2007 tarihinde AB Dışişleri Bakanları Konseyi, Türkiye’nin Ankara Anlaşması’na Ek Protokol’den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirene kadar (GKRY’ye liman ve havaalanlarının açılması

dahil) Balıkçılığın da içinde bulunduğu 8 fasılda⁵² müzakerelerin açılmamasını ve hiç bir fasılda kapatılmamasını karara bağlamıştır.

4.7.2. AB'ye uyum sürecinde yapılacaklar

AB'ye uyum sürecinde, şu anda TBMM gündeminde olan Su Ürünleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının yasalaşması beklenmektedir. Beklenen bu gelişme gerçekleşir gerçekleşmez ruhsatlar, satış bildirimleri ve seyir defterine ilişkin ikincil mevzuatlar uygulamaya konulacaktır. Pazarlama Standartları ve Tüketici Bilgisi Hakkında Yönetmelik ise, Hukuk Müşavirliği'mizden alına görüşler doğrultusunda mevcut Su Ürünleri Kanunu'nun 23/B maddesinin 2. fıkrasının yasal dayanak olabilmesi nedeniyle söz konusu kanunun yasalaşması beklenmeden son değişiklikler yapıldıktan sonra yürürlüğe girebilecektir. 2008 yılından itibaren yeni idari binaların kurulması, malzeme, ekipman ve personel ihtiyacının karşılanması, SUBİS ve GİS'in yeni binalarda da uygulanması, sistem altyapısının güçlendirilerek yaygınlaştırılması, faaliyete geçirilmiş olanların AB uygulamalarına paralel olarak etkin kullanılması planlanmaktadır. Araştırma altyapısının güçlendirilmesi anlamında araştırmacı personel sayısının artırılması ve eğitimi, araştırma gemisi alımı, stok araştırmaları ve izleme çalışmalarının başlatılması düşünülmektedir. ÜÖ'lerinin AB'ye uyumunun sağlanması amacıyla ÜÖ'lerinin kurulması ve tanınmasına ilişkin AB'ye uyumlu mevzuatın yasalaşması beklenmektedir. Buna ilişkin olarak, uygulamaya yönelik üretici ve organizasyonlarına eğitimler verilmesi, paydaşlara yönelik bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenmesi ve ÜÖ'lerinin kurulması ve faaliyetlerine ilişkin destekleme mekanizmalarının oluşturulması öncelikli faaliyetler arasında yer almaktadır.

⁵² Malların Serbest Dolaşımı, Gümrük Birliği, Balıkçılık, Ulaştırma, Mali Hizmetler, İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Dış ilişkiler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut su ürünleri potansiyeli nedeniyle Türkiye açısından büyük önem arz eden balıkçılık konusuna ilişkin AB müktesebatına uyum, kuşkusuz Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır.

Balıkçılığın farklı yönlerini ele alan dört politika alanından oluşan ve AB'nin balıkçılık konusundaki yapı ve işleyişine yön veren Ortak Balıkçılık Politikası'nın çok sayıda mevzuat düzenlemesi içermesi ve ülkemizin su ürünleri alanında AB mevzuatına sınırlı uyumu nedeniyle bu süreçte uyumlaştırılması gereken pek çok konu bulunmaktadır. Her biri kapsam bakımından önem arz eden bu politika alanlarından üretici ile tüketici çıkarlarını eşit şekilde ele alan ve birincil amacı piyasaya pozitif doğrultuda yön vermek olan Su Ürünlerinde Ortak Piyasa Düzeni, bu açıdan belki de üzerinde durulması gereken en önemli başlıklardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

AB'de balıkçılık alanında OPD konusu belirli kurallara bağlanmıştır ve bir düzen içerisinde yürütülmektedir. Bu konuda her zaman hem üreticinin, hem tüketicinin hem de AB'nin çıkarları göz önünde tutularak belli düzenlemelere gidilmiştir. Başlangıçta, uygulamada her ne kadar bir takım sorunlarla karşılaşılsa da, tüm paydaşlar için görev tanımının yapılmış ve bu görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin kontrol edilmesi amacıyla bir denetim mekanizmasının geliştirilmiş olması sebebiyle, sorumlu balıkçılık ve ticaret, piyasaların yönetilmesinde paydaşların daha etkin katılımı, üreticiler arasındaki rekabetin teşvik edilmesi, piyasalarda şeffaflığın özendirilmesi ve endüstrinin farklı kolları arasındaki işbirliği yoluyla entegrasyonun sağlanması, adil rekabet kapsamında piyasaların uluslararası ticarete açık tutulması ve ürünlerde kalitenin teşvik edilmesi gibi hedeflere ulaşmada ülkelere göre değişmekle birlikte genel anlamda istenen başarı sağlanabilmektedir.

Türkiye'de ise OPD adı altında bir sistem mevcut olmayıp, OPD kapsamına giren pazarlama ve örgütlenme konuları TKB'nin farklı birimleri arasında paylaşılmış durumdadır. Bu anlamda konunun farklı birimlerce ele alınıyor olması AB ile farklı olan uygulamaların başında gelmektedir.

Türkiye’de AB’dekine benzer bir pazarlama sistemi henüz gerçekleştirilememiştir. Bu konuda AB ile uyumsuzluklar söz konusudur. Ancak, pazarlama standartları ve tüketici bilgisi ile ilgili düzenlemeler konusunda fazla bir sıkıntı bulunmamakta, mevcut farklılıklar da yakın bir zamanda çıkarılması düşünülen “Su Ürünlerinde Pazarlama Standartları ve Tüketici Bilgisi Hakkında Yönetmelik” ile giderilecektir.

Ancak aynı şeyi örgütlenme konusunda söylemek şu an için olası değildir. Öncelikle Türkiye’de bu konuda iki ayrı yasal düzenleme mevcuttur; su ürünleri üreticileri 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’na göre örgütlenip tüzel kişilik kazanabilmektedirler. Ancak ne üretici birlikleri ne de kooperatifler AB’deki ÜÖ’ne karşılık gelmektedir. Bu konunun uyumlaştırılması ise, ne yazık ki sadece mevcut kanunlarda gerekli değişikliklerin yapılması ile mümkün gözükmemektedir. Çünkü, her iki kanun da tüzel kişilik oluşturmak üzere hazırlanan düzenlemelerdir. Oysa AB’nin bu konudaki ana tüzüğü sıfatı ile yürürlükte olan 104/2000 (EC), söz konusu kanunlar gibi bir tüzel kişilik oluşturulmasını değil, herhangi bir tüzel kişiliğin tanınması amacını taşımaktadır. Bu nedenle mevcut kanunlarımızda gerekli düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra, 104/2000 (EC) gibi tanınma kriterlerini belirleyen bir kanuna ihtiyaç duyulmaktadır. İlgili kesimlerin bu ayrımın farkında olması ve buna göre bir yasal düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, ülkemizde su ürünlerinin pazarlanması konusunda herhangi bir fiyat ve müdahale sistemi bulunmamaktadır. Fiyatlarda istikrarın olmaması hem üretici, hem de tüketici açısından sıkıntıya neden olmakta, her kesimden tüketici zaten tüketimin az olduğu ülkemizde uygun fiyattan istediği balığı tüketememektedir. Söz konusu istikrarsızlık üreticinin kazancına yansımakta, üreticiyi zarara uğratmakta ve müdahale sistemi olmaması sebebiyle de zararını telafi edememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu anlamda ülkemiz balıkçılık sektörü için, gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılarak bir fiyat ve müdahale sisteminin tesis edilmesi OPD’ye uyum kapsamında ele alınması gereken öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte yapılacak mevcut değişikliklere ve düzenlemelere ek olarak, söz konusu gerekliliklerin ne derece yerine getirildiğinin denetlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bunun için, denetleme sisteminin önemle üzerinde durulması gerekmektedir.

AB mevzuatına uyum konusundaki öncelikleri ele alan, 2001 yılında uygulamaya konulan ve 2003'te yeniden gözden geçirilen Ulusal Program'da balıkçılık konusunda yapılması gerekenler başlıklar altında bir takvime bağlanmıştır. Ancak şu an itibariyle uygulamada bu programın gerektirdiği şekilde bir paralellik sağlanamamış ve söz konusu takvimin gerisinde kalınmıştır.

AB'ye üyelik süreci zorlu bir süreçtir. En son yayınlanan 2007 İlerleme Raporu'ndan da anlaşılacağı üzere Balıkçılık, çok sınırlı ilerleme kaydedilen fasıllar arasında yer almaktadır ve Türkiye mevzuatını balıkçılık konusundaki Topluluk müktesebatına uyumlaştırmada önemli bir gelişme kaydedilmemiştir. Piyasa politikası da Topluluk müktesebatına uyumda herhangi bir gelişme kaydedilmeyen konular arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda, Türkiye'de AB'de olduğu gibi bir pazarlama ve örgütlenme sisteminin uygulamaya konulması amacıyla öncelikli olarak aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

- AB mevzuatına uyumlaştırma konusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı,
- Pazarlama sisteminde AB'dekine uyumlu bir üretici örgütlenmesi geliştirilmeli ve bu örgütlerin piyasa koşullarında yetkileri ve etkinlikleri artırılmalı,
- Etkin bir fiyat izleme ve müdahale sistemi geliştirilmeli,
- Paydaşlar için etkin bir görev tanımı yapılmalı ve etkin bir denetim sistemi geliştirilmeli,
- Piyasada üreticiler ve tüketiciler açısından şeffaflık sağlanmalı,
- Piyasaya ilişkin kesin veri ve istatistikler sağlanmalı,
- Balık halleri iyileştirilmeli ve hallerdeki müzayede altyapısı güçlendirilmeli,
- Dağıtımın iç kesimlerde de uygun şekilde yapılabilmesi için, yeterli olmayan soğuk zincir sistemi geliştirilmeli,

- Tüketime artırılması yönünde kamuoyu bilinci artırılmalı ve bu konuda özendirici nitelikte kampanyalara yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Anonim. 1996. Balıkçı Barınakları Yönetmeliği. Yetki Kanunu : 1380/3046. Yayımlandığı Resmi Gazete :13.12.1996-22846
- Anonim. 2001. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Su Ürünleri Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu. DPT, 142s., Ankara.
- Anonim 2002. AB Ortak Balıkçılık Politikasına Genel Bakış. Agrisystems Limited, 33s., İngiltere.
- Anonim. 2003. Sorulu-Cevaplı Tarımsal Kooperatifçilik. TKB Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü, 260 s., Ankara.
- Anonim. 2006. Su Ürünleri İstatistikleri 2006. Türkiye İstatistik Kurumu, 60 s., Ankara.
- Anonim. 2007a. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Balıkçılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. DPT, 127 s., Ankara.
- Anonim. 2007b. Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliği Sektör Çalışması Nihai Raporu. AgrotecSpa. Su Ürünleri Müktesebatı Uyum Grubu, 195 s., Ankara.
- Anonim 2007c. Ortak Balıkçılık Politikası-Pazarların Örgütlenmesi Konulu Sunumu- R. Persson. 03.04.2007, Ankara.
- Anonim 2007d. “Su Ürünleri Sektörü için AB Uyum Sürecinde Yapılanlar ve Yapılacaklar” konulu sunum- V. Kürüm. 23.10.2007, Bandırma.
- Anonymous. 1997. The Future for the market in fisheries products in the European Union; responsibility, partnership and competitiveness. Communication from the Commission to the Council and to the European Parliament. European Commission, 24 p., Luxembourg.
- Anonymous. 1998. Europe...Questions and Answers. How does the European Union Manage Agriculture and Fisheries. European Commission, 15 p., Luxembourg.
- Anonymous. 1999a. Glossary of the Common Fisheries Policy (CFP). European Parliament., 61 p., L-2929, Luxembourg.
- Anonymous. 1999b. Reform of the Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/publications/information_notes/archives/reform_organisation_markets_1999_en.htm. Erişim Tarihi: 19.07.2008.

- Anonymous. 2000. Reform of the Common Market Organisation. Fishing in Europe, No:2, European Commission, 12 p.
- Anonymous. 2002a. The Common Fisheries Policy, European Commission, Directorate General for Fisheries, L-2985, 52 p., Luxembourg
- Anonymous. 2002b. The Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products. European Commission, 26p., Luxembourg.
- Anonymous. 2003. Financial Instrument for Fisheries Guidance-Instructions for use. European Commission, 47 p., Luxembourg.
- Anonymous. 2006a. The European Fisheries Fund 2007-2013. European Commission, 16p., Luxembourg.
- Anonymous. 2006b. Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of Council Regulation (EC) No 104/2000 on the Common Organisation of Markets in Fishery and Aquaculture Products. SEC(2006)1218/COM/2006, 0558 final.
- Anonymous. 2006c. Facts and Figures on the CFP-Edition 2006. European Commission, 37 p., Luxembourg.
- Anonymous. 2007a. List of Recognised Interbranch Organisations in the Fisheries and Aquaculture Sector. Official Journal of the European Union. (2007/C85/11). 19 April 2007.
- Anonymous. 2007b. Turkish Fisheries 2007. TKB Akdeniz Su Ürünleri Araştırma Üretim ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü (AKSAM), 24 s., Kepez/Antalya.
- Anonymous. 2008. List of Recognised Producers' Organisations in the Fishery and Aquaculture Sector. Official Journal of the European Union (2008/C163/05). 26 June 2008.
- Arpa, H. 2003. Su Ürünleri Sektöründe Kamu Örgütlenmesi. AB'ne Üyelik Sürecinde Su Ürünleri Sempozyumu, s. 54-59, Ankara.
- COGECA, 2008. Web sitesi. <http://www.copa-cogeca.be/Main.aspx?page=CogecaHistory&lang=en>. Erişim Tarihi: 12.08.2008.
- Doğan, K. 2003. Türkiye'de Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Pazarlaması. Tarım İstanbul, TKB İstanbul İl Müdürlüğü Yayın Organı, 83:12-21.

- EC, 2008. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fisheries_sector_en.htm. Erişim Tarihi: 04.07.2008.
- EC, 2008. Web sitesi. www.europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l66004.htm, 2006. Erişim Tarihi: 13.07.2008.
- EC, 2008. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy_en.htm. Erişim Tarihi: 13.07.2008.
- EC, 2008. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/external_relations_en.htm. Erişim Tarihi: 14.07.2008.
- EC, 2008. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/common_org_markets_en.htm. Erişim tarihi: 15.07.2008.
- EC, 2008. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/faq/markets_en.htm. Erişim Tarihi: 15.07.2008.
- EC, 2008. Web sitesi. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market_policy/producer_organisations_en.htm. Erişim Tarihi: 19.07.2008.
- Eraktan, G. 2008. AB'de Üretici Örgütleri ve Çiftçi Birlikleri. Web sitesi. www.abveteriner.org/dosyalar/birlikler.doc. Erişim Tarihi: 11.08.2008.
- EUROPA. 2008. Web sitesi. <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l66002.htm>. Erişim tarihi: 20.07.2008.
- EUR-LEX. 2008. Treaty Establishing the European Community. Web sitesi. <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/index.htm>. Erişim Tarihi: 05.07.2008.
- EUROPARL, 2008. Web sitesi. http://www.europarl.europa.eu/facts/4_3_1_en.htm. Erişim Tarihi: 12.07.2008.
- EUROPARL, 2008. Web sitesi. http://www.europarl.europa.eu/factsheets/4_2_4_en.htm. Erişim Tarihi: 13.07.2008.
- Gökçe, B. 2006. AB Balıkçılık Politikaları ve Türkiye'deki Balıkçı Barınak ve Limanlarının Potansiyellerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Dokuz Eylül Üniversitesi, 173 s., İzmir.
- Kılıç, M. 1991. The Common Fisheries Policy, 1992 and Turkish Fisheries. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, 46 s., İstanbul.

- Köroğlu, S. 2003. Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Tarımsal Örgütlenme. AT Uzmanlık Tezi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı-DİABK, 170 s., Ankara.
- Moussis, N. 2006. Access to European Union law, economics, policies, 566 p., Belgium.
- Seyis, T. 2003. Türkiye'de Su Ürünleri Pazarlama Sistemi ve Balık Hallerinin Fonksiyonel Durumu. Doktora Tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, 55 s., İzmir.
- Symes, D.2005. Altering course: future directions for Europe's fisheries policy. *Ocean & Coastal Management*, 35(2-3), 137-155.
- TEDGEM, 2008. Tarımsal Örgütlenmedeki Unsurlar ve Sayıları. Web sitesi. <http://www.tedgem.gov.tr/takooperatif.htm>. Erişim Tarihi: 08.08.2008.
- TKB, 2006. Ortak Balıkçılık Politikası ve Müzakereler Bilgi Notu (basılmamış). TKB Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, 59 s., Ankara.
- Ünal, V. ve Yercan, M. 2006. Türkiye'de Su Ürünleri Kooperatifleri ve Balıkçılar için Önemi. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 23(1-2); 221-227.
- Yıldız, H. Y. 2005. Turkey's Aqua Feeds Segment Set to Grow. *Aqua Feeds: Formulation&Beyond*, 2(1):24-26.
- Yıldız, S. B. ve Elbek, A. G. 2005. Türkiye'de ve AB Ülkelerinde Su Ürünleri Politikaları ve Sektöre Yönelik Koruma Yöntemleri. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 18(1-2); 233-239.
- 2406/96 EC. Council Regulation (EC) No 2406/96 of 26 November 1996 laying down common marketing standards for certain fishery products. *OJ L 334*, 23.12.1996, p. 1.
- 104/2000 EC. Council Regulation (EC) No 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products. *OJ L 17*, 21.1.2000, p. 22.
- 1886/2000 EC. Commission Regulation (EC) No 1886/2000 of 6 September 2000 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the extension to non-members of certain rules adopted by producers' organisations in the fisheries sector. *OJ L 227*, 7.9.2000, p. 11.

- 1924/2000 EC. Commission Regulation (EC) No 1924/2000 of 11 September 2000 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of specific recognition to producers' organisations in the fisheries sector in order to improve the quality of their products. OJ L 230, 12.9.2000, p. 5–6.
- 2508/2000 EC. Commission Regulation (EC) No 2508/2000 of 15 November 2000 laying down the detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards operational programmes in the fisheries sector. OJ L 289, 16.11.2000, p. 8–10.
- 2509/2000 EC. Commission Regulation (EC) No 2509/2000 of 15 November 2000 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards granting financial compensation for withdrawals of certain fishery products. OJ L 289, 16.11.2000, p. 11–15.
- 2813/2000 EC. Commission Regulation (EC) No 2813/2000 of 21 December 2000 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of private storage aid for certain fishery products. OJ L 326, 22.12.2000, p. 30–33.
- 2814/2000 EC. Commission Regulation (EC) No 2814/2000 of 21 December 2000 laying down the detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of carry-over aid for certain fishery products. OJ L 326, 22.12.2000, p. 34–38.
- 939/2001 EC. Commission Regulation (EC) No 939/2001 of 14 May 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of flat-rate aid for certain fishery products. OJ L 132, 15.5.2001, p. 10–13.
- 1813/2001 EC. Commission Regulation (EC) No 1813/2001 of 14 September 2001 laying down the detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the conditions for, the grant of and the withdrawal of recognition of interbranch organisations. OJ L 246, 15.9.2001, p. 7–8.

- 2065/2001 EC. Commission Regulation (EC) No 2065/2001 of 22 October 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards informing consumers about fishery and aquaculture products. OJ L 278, 23.10.2001, p. 6.
- 2183/2001 EC. Commission Regulation (EC) No 2183/2001 of 9 November 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards granting the compensatory allowance for tuna intended for the processing industry. OJ L 293, 10.11.2001, p. 11–13.
- 2318/2001 EC. Commission Regulation (EC) No 2318/2001 of 29 November 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the recognition of producer organisations and associations of producer organisations in the fishery and aquaculture sector. OJ L 313, 30.11.2001, p. 9.
- 2493/2001 EC. Commission Regulation (EC) No 2493/2001 of 19 December 2001 on the disposal of certain fishery products which have been withdrawn from the market. OJ L 337, 20.12.2001, p. 20–21.
- 1198/2006 EC. Council Regulation (EC) No 1198/2006 of 27 July 2006 on the European Fisheries Fund. OJ L 223, 15.8.2006, p. 1–44.
- 498/2007 EC. Commission Regulation (EC) No 498/2007 of 26 March 2007 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 1198/2006 on the European Fisheries Fund. OJ L 120, 10.5.2007, p. 1–80.
- 1447/2007 EC. Council Regulation (EC) No 1447/2007 of 4 December 2007 fixing for the 2008 fishing year the guide prices and Community producer prices for certain fishery products pursuant to Regulation (EC) No 104/2000. OJ L 323, 8.12.2007, p. 1–5.
- 1570/2007 EC. Commission Regulation (EC) No 1570/2007 of 21 December 2007 fixing the Community withdrawal and selling prices for the fishery products listed in Annex I to Council Regulation (EC) No 104/2000 for the 2008 fishing year. OJ L 340, 22.12.2007, p. 69–76.

1571/2007 EC. Commission Regulation (EC) No 1571/2007 of 21 December 2007 fixing the Community selling prices for the fishery products listed in Annex II to Council Regulation (EC) No 104/2000 for the 2008 fishing year. OJ L 340, 22.12.2007, p. 77–78.

1572/2007 EC. Commission Regulation (EC) No 1572/2007 of 21 December 2007 fixing the reference prices for certain fishery products for the 2008 fishing year. OJ L 340, 22.12.2007, p. 79–82.

EKLER

EK I- ORTAK PAZARLAMA STANDARTLARININ UYGULANDIĞI ÜRÜNLER

(a) Tuzlu su balıkları (CN kodu 0302):

- Pisi(*Pleuronectes platessa*),
- Uzun kanatlı orkinos/albacore (*Thunnus alalunga*)
- Mavi yüzgeçli orkinos/orkinos (*Thunnus thynnus*)
- Patlak göz orkinos (*Thunnus or Parathunnus obesus*)
- *Clupea harengus* türü ringa balığı
- *Gadus morhua* türü morina balığı
- *Sardina pilchardus* türü sardalya
- Mezgit-Haddock (*Melanogrammus aeglefinus*)
- Mezgit-Kömür balığı (*Pollachius virens*)
- Mezgit-Pollack (*Pollachius pollachius*)
- *Scomber scombrus* türü uskumru
- *Scomber japonicus* türü uskumru
- İstavrit (*Trachurus spp.*)
- Köpekbalığı-dogfish (*Squalus acanthias* and *Scyliorhinus spp.*)
- Kırmızı iskorpit-Redfish (*Sebastes spp.*)
- Mezgit (*Merlangius merlangus*)
- Mavi merlanos (*Micromestistius poutassou* or *Gadus poutassou*)
- Mezgit balıkları-Ling (*Molva spp.*)
- Hamsi (*Engraulis spp.*)
- *Merluccius merluccius* türü berlam
- Pisi balıkları-Megrim (*Lepidorhombus spp.*)
- Çapak (*Brama spp.*)
- Fener balığı (*Lophius spp.*)
- Pisi Atlantik Norveç-Dab (*Limanda limanda*)
- Limon dil balığı (*Microstomus kitt*)
- Mezgitler Atlantik-Norveç/Akdeniz mezgiti- Pouting and poor cod/ Mediterranean cod (*Trisopterus luscus*) ve bir tür morina/Akdeniz morinası (*Trisopterus minutus*),

- Kupes (*Boops boops*)
- İzmarit (*Maena smaris*)
- Mığrı (*Conger conger*)
- Kırlangiç (*Trigla spp.*)
- Kefal (*Mugil spp.*)
- Vatoz (*Raja spp.*)
- Dere pisisi (*Platichthys flesus*)
- Dil balığı (*Solea spp.*)
- Palaska balığı- Scabbardfish (*Lepidopus caudatus* and *Aphanopus carbo*)
- Barbunya ve red mullet (*Mullus barbatus*, *Mullus surmuletus*)
- Sarıgöz (*Spondyliosoma cantharus*)
- Çaçı (*Sprattus sprattus*)

(b) Canlı, taze, soğutulmuş ya da buharda veya suda kaynatılarak pişirilmiş halde sunulan deniz kabukluları (CN kodu 0306):

- Karides(*Crangon crangon*) and Pembe karides (*Pandalus borealis*)
- Yenilebilir yengeç (*Cancer pagurus*)
- Norveç istakozu (*Nephrops norvegicus*)

(c) Kafadan bacaklılar (CN kodu 0307):

- Mürekkep balığı (*Sepia officinalis* and *Rossia macrosoma*)

(d) Deniz tarağı ve diğer su omurgasızları (CN kodu 0307):

- Deniz tarağı (*Pecten maximus*)
- Deniz salyangozu (*Buccinum undatum*)

EK II- TAZELİK DERECELENDİRMESİ

A. Beyaz balık: Mezgit, morina, kırmızı iskorpit, Brama türleri, fener balığı, ve Akdeniz morinası, kupes, izmarit, mığrı, kırlangıç, kefal cinsi balıklar, megrim, bir çeşit pisi balığı, dil balığı, dere pisi, bir tür dil balığı, palaska balığı, pisi, berlam

	Kriterler				Kabul edilemez ⁽¹⁾
	Tazelik kategorisi			Ekstra	
	Ekstra	A	B		
Deri	Parlak, parlıtlı renk (redfish için) veya opal, renksizleşme yok	Pigmentasyon parlak fakat parlıtlı değil	Pigmentasyon renksizleşiyor, mat		Mat pigmentasyon ⁽²⁾
Deri mukozası	Sulu, şeffaf	Hafifçe bulanık	Süt gibi		Sarımsı gri, opak mukus
Göz	Konveks;siyah parlak göz bebeği;şeffaf kornea	Konveks ve hafifçe batmış, siyah mat göz bebeği, hafifçe opal kornea	Düz; opal kornea; opak göz bebeği		Merkezi konkav; gri göz bebeği ; Süt gibi kornea ⁽²⁾
Solungaçlar	Parlak renk ; mukus yok	Daha az renkli, şeffaf mukus	Kahverengi/ gri, renksizleşiyor;kalın opak mukus		Sarımsı; kalın süt gibi mukus ⁽²⁾
Periton (temizlenmiş balıkta)	Düzgün; parlak; etten ayırması zor	Hafifçe mat; etten ayrılabilir	Kabuklu; etten kolaylıkla ayrılıyor		Ete yapışık değil ⁽²⁾
Solungaçların ve karın boşluğunun kokusu - pisi dışındaki (plaice) beyaz balıklar - pisi balığı (plaice)	Yosun kokusu Taze yağlı, biberimsi, topraksı koku	Yosun kokusu yok, nötr koku Yağlı, yosunsu veya hafifçe tatlı	Fermente, hafifçe ekşi Yağlı, fermente, bayat, hafifçe bozulmuş/ekşimiş		⁽²⁾ ekşi ekşi
Kas/ et	Sıkı ve elastik; düzgün yüzey ⁽³⁾	Daha az elastik	Hafifçe yumuşak (gevşek), daha az elastik; mumsu (kadifemsi) ve mat		yumuşak (gevşek), ⁽²⁾ pullar kolaylıkla ayrılıyor yüzey buruşuk
Kafalı fener balığı için ekstra kriter					
kan damarı (vental kaslar)	Keskin dış yapı ve parlak kırmızı	Keskin dış yapı ve koyulaşan kan rengi	dağılmış ve kahverengi		Tamamen dağılmış ve kahverengi, ette sararma ⁽²⁾

(1) Bu sütun 91/493 (EEC) Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden bir Karar alınıncaya kadar geçerlidir.

(2) Veya daha ileri bozulma durumu

(3) Taze balık rigor mortis öncesi sıkı ve elastik olmayacaktır fakat hala Ekstra kategorisinde değerlendirilecektir.

B. Mavi balık: Albacore/ uzun kanatlı orkinos, mavi yüzgeçli orkinos, patlakgöz orkinos, mavi merlanos, ringa, sardalya, uskumru, istavrit, hamsi, çaça

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			Kabul edilemez (¹)
	Ekstra	A	B	
Deri	Parlak renk, parlak gökkuşağı renkleri, dorsal ve santral yüzeylerde açık ayırım,	Parlaklık ve ışıltı kaybı, dorsal ve ventral yüzeylerdeki farklılık azalmış	Mat, parlaksız, sönük renkler; balık kıvrıldığında buruşan deri	Çok mat Pigmentasyon, deri etten ayrılıyor (³)
Deri mukozası	Sulu, şeffaf	Hafifçe bulanık	Süt gibi	Sarımsı gri, opak mukus(³)
Etin yapısı (²)	Çok sıkı, sert	Hafif sert, sıkı	Hafifçe yumuşak	Yumuşak (gevşek) (³)
Solungaç kapakları	Gümüşümsü	Gümüşümsü, hafif kırmızı veya kahverengi	Damarlardan kahverengimsi, ve yoğun kan sızıntısı	Sarımsı (³)
Göz	Konveks;mavi-siyah parlak göz bebeği; şeffaf göz kapağı	Konveks ve hafifçe batmış, koyu göz bebeği, hafifçe opal kornea	Düz; bulanık göz bebeği, göz çevresinde kan sızıntısı	Merkezi konkav; gri göz bebeği ; süt gibi kornea (³)
Solungaçlar (²)	Tekdüze koyu kırmızıdan mora doğru bir renk ; mukus yok	Daha az parlak renk, kenarlarda solma, şeffaf mukus	Kalınlaşan ,renksizleşen opak mukus	Sarımsı; kalın süt gibi mukus (³)
Solungaçların kokusu	Taze yosun kokusu, keskin, iyot	Yosun kokusu yok, nötr koku	Hafif sülfürlü, yağlı, bozulmuş/ekşimiş veya çürümüş meyve kokusu	Çürümüş ekşi (³)

(1) Bu sütun 91/493/EEC Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden bir Karar alınıncaya kadar geçerlidir.

(2) Soğuk deniz suyunda korunmuş (ya buzla (CSW) ya da mekanik olarak(RSW) soğutulmuş) ringa ve uskumru için 92/48 (EEC) sayılı Direktifteki (OJ No L 187,7.7.1992, s .41) Ek II madde 8' deki gerekliliklere uygun olarak, aşağıdaki tazelik kategorileri uygulanır;
- A kriteri Ekstra ve A kategorilerine uygulanır.

(3) Veya daha ileri bozulma durumu

C. Selachii (Kıkırdaklı balıklar)

Köpek balığı, tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			Kabul edilemez (¹)
	Ekstra	A	B	
Göz	Konveks; çok parlak ve gökkuşağı renginde; küçük göz bebeği	Konveks ve hafifçe batmış, parlaklıkta ve parlıltıda kayıp, oval göz bebeği,	Düz; mat;	Konkav; sarımsı (²)
Görünüş	Rigor mortiste veya kısmi rigorda; deride az miktarda temiz mukus var	Rigor aşaması geride kalmış; deride ve özellikle ağızda ve solungaç açıklıklarında mukus yok	Ağızda ve solungaç açıklıklarında az bir mukus; hafifçe düzleşmiş çene	Ağızda ve solungaç açıklıklarında fazla miktarda mukus(²)
Koku	Yosun kokusu	Koku yok veya çok hafifbayatlama kokusu, fakat amonyak kokusu değil	Hafif amonyak, ekşi	Keskin amonyak kokusu (²)

Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) için spesifik veya ek kriterler

Deri	Parlak, gökkuşağı renkli ve parıltılı pigmentasyon; sulu mukus	Parlak pigmentasyon sulu mukus	Pigmentasyon renksizleşiyor, mat; opak mukus	Renksizleşme, deri buruşması, kalın mukus (²)
Etin dokusu	Sıkı ve elastik;	Sıkı	Yumuşak	Gevşek
Görünüş	Yüzgeçlerin kenarları yarı şeffaf ve kıvrık	Sert yüzgeçler	Yumuşak	Sarkık
Karın	Beyaz ve parlak, yüzgeçlerin etrafında mor kenar	Beyaz ve parlak, yüzgeçlerin etrafıyla sınırlı kırmızı lekeler	Beyaz ve mat, çok sayıda kırmızı ve sarı lekeler	Sarıdan yeşile doğru bir karın, ette kırmızı lekeler

(1) Bu sütun 91/493 (EEC) Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden bir Karar alınıncaya kadar geçerlidir.

(2) Veya daha ileri bozulma durumu

D. Kafadan bacaklılar

Mürekkkep balığı

	Kriterler		
	Tazelik kategorisi		
	Ekstra	A	B
Deri	Parlak pigmentasyon, deri ete yapışık	Mat pigmentasyon, deri ete yapışık	Renksiz, etten kolaylıkla ayrılıyor
Et	Çok sıkı, inci beyazlığı	Sıkı, tebeşir beyazlığı	Hafifçe yumuşak; pembemsi beyaz veya hafifçe sarı
Tentaküller (bacaklar)	Ayırmaya dirençli	Ayırmaya dirençli	Daha kolay ayrılıyor
Koku	Taze yosun kokusu	Yosun kokusu yok, nötr koku	Mürekkkep kokusu

E . Deniz kabukluları

1. Karides

	Kriterler	
	Tazelik kategorileri	
	Ekstra	A
Minimum gereklilikler	<ul style="list-style-type: none">- kabuğun yüzeyi: nemli ve parlak- karidesler bir konteynerden diğerine transfer edilirken ayrı ayrı dökülmeli- ette yabancı koku olmamalı- karideslerde kum, mukus ve diğer yabancı cisimler olmamalı	Ekstra kategorisiyle aynı
Görünüş: 1. kabuklu karides	Beyaz benekleri olan temiz kırmızımsı renk ;kabuğun göğüs kısmı (pectoral) belirgin şekilde açık renkte	Renk beyaz benekli hafifçe yıkanmış kırmızımsı pembeden mavimsi kırmızıya kadar aralıkta;açık renk olması gereken göğüs kısmı (pectoral) griye dönüyor
2. derin- su karidesi (prawn- jumbo karides)	Tekdüze pembe	Kafanın kararma ihtimaliyle birlikte pembe
Kabuk çıkarılırken ve çıkarıldıktan sonra et koşulları	<ul style="list-style-type: none">- kabuklar kolaylıkla fakat teknik olarak kaçınılmaz et kayıplarıyla çıkarılır.- Sıkı ama sert değil	<ul style="list-style-type: none">- Kabuklar daha az kolay, küçük et kayıplarıyla çıkar- Daha az sıkı, hafifçe sert
Parçalar	Ara sıra olan karides parçaları kabul edilir	Küçük miktardaki karides parçaları kabul edilir
Koku	Taze yosun, hafif tatlı koku	mayhoş, yosun kokusu yok

2. Norveç Istakozu

	Kriterler		
	Tazelik kategorileri		
	Ekstra	A	B
Kabuk	Soluk pembe veya pembeden portakal rengi-kırmızıya kadar	Soluk pembe veya pembeden portakal rengi-kırmızıya kadar; siyah benekler yok	Hafif renk kaybı; özellikle kabukta ve kuyruk segmentleri arasında bazı siyah benekler ve grimsi renk
Göz ve solungaçlar	Parlak siyah gözler; pembe solungaçlar	Gözler mat ve gri/ siyah; grimsi solungaçlar	Solungaçlar koyu gri veya kabuğun dorsal yüzeyinde biraz yeşilimsi renk
Koku	Karakteristik yumuşak deniz kabuklusu kokusu	Karakteristik yumuşak deniz kabuklusu kokusunda kayıp; amonyak kokusu yok	Hafifçe ekşi
Et (kuyruk)	Yarı şeffaf, beyaza doğru mavi bir renk	Artık yarı şeffaf değil ama renksizleşme yok	Opak ve mat görünüş

EK III- BOYUT KATEGORİLERİ

Ağırlık skalası				Bölge	Coğrafi bölge	Asgari avlanabilir boyut	
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾				
Atlantik Ringası (Atlantic herring) <i>(Clupea harengus)</i>	1	0,25 ve üzeri	4 veya daha az	1	ICES Vb (EC kuşağı)	20 cm	
	2	0,125-0,25	5-8	2		20 cm	
	3	0,085- 0,125	9-11	3		(a)	18 cm
	4(a)	0,050- 0,085	12- 20			(b)	20 cm
Baltık ringası (Baltic herring) <i>(Clupea harengus)</i> , 59 ⁰ 30' N'in güneyinde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	4(b)	0,036-0,085	12- 27				
	4(c)	0,057- 0,085	12-17				
		5	0,031-0,057	18-32			
Baltık ringası (Baltic herring) <i>(Clupea harengus)</i> Estonya ve Letonya'nın hakimiyeti ve nüfusu altında bulunan sularda yakalanmış ve karaya çıkarılmış	6	0,023-0,031	33-44				
	7(a)	0,023-0,036	28-44				
	7(b)	0,014-0,023	45-70				
	8	0,010-0,014	71-100				
Baltık ringası (Baltic herring) <i>(Clupea harengus)</i> Riga körfezinde yakalanmış ve karaya çıkarılmış							

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Asg.avlanabilir boyut
Köpek balığı (Piked dogfish) (<i>Squalus acanthias</i>)	1	2,2 ve üzeri	-			-
	2	1- 2,2				
	3	0,5- 1				
Kırmızı iskorpit-Atlantik Norveç (Redfish) (<i>Sebastes</i> türleri)	1	2 ve üzeri				
	2	0,6- 2				
	3	0,35- 0,6				
Morina balığı (Cod) (<i>Gadus morhua</i>)	1	7 ve üzeri	-	1		35 cm
	2	4- 7		2	(a)	35 cm
	3	2- 4			(b)	30cm
	4	1- 2		3		35cm
	5	0.3- 1		Baltık	59°30' N'in güneyi	35 cm
Mezgit balıkları Atlantik Norveç (Saithe) (<i>Pollachius virens</i>)	1	5 ve üzeri	-	1		35 cm
	2	3- 5		2	(a)	35 cm
	3	1,5- 3			(b)	30cm
	4	0,3- 1,5		3		35cm
				Baltık	59°30' N'in güneyi	30 cm
Mezgit balıkları Atlantik Norveç (Haddock) (<i>Melanogrammus aeglefinus</i>)	1	1 ve üzeri	-	1	ICES Vb (EC kuşağı)	30 cm
	2	0,57- 1		2	(a)	30 cm
	3	0,37- 0,57			(b)	27 cm
	4	0,17- 0,37		3		30 cm
Merlanos (Whiting) (<i>Merlangius merlangus</i>)	1	0,5 ve üzeri	-	1		27 cm
	2	0,35- 0,50		2	(a)	23 cm
	3	0,25- 0,35			(b)	23 cm
	4	0,11- 0,25		3		23 cm
Mezgit balıkları Atlantik Norveç Ling (morina benzeri bir balık) (<i>Molva</i> türleri)	1	5 ve üzeri		1		-
	2	3- 5		2	(a)	belli değil
	3	1,2- 3			(b)	-
				3		63 cm

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Asg. avlanabilir boyut
<i>Scomber scombrus</i> türü uskumru (Mackerel of the species <i>Scomber scombrus</i>) Akdeniz	1	0,5 ve üzeri	50 veya daha az	1	Kuzey Denizi hariç Kuzey Denizi	20 cm
	2	0,20- 0,50	51- 125	2		20 cm
	3	0,10- 0,20	126- 250	3	30 cm	
		0,08- 0,20	126- 325	5	20 cm	
					Akdeniz	18 cm
Kolyoz <i>Scomber japonicus</i> türü uskumru(Mackerel)	1	0,5 ve üzeri	-			-
	2	0,25- 0,50				
	3	0,14- 0,25				
	4	0,05- 0,14				
Hamsi (Anchovy) (<i>Engraulis</i> türleri)	1	0,033 ve üzeri	30 veya daha az	3	ICES IXa) hariç	12 cm
	2	0,020- 0,033	31- 50	3	ICES IXa)	10 cm
	3	0,012- 0,020	51- 83		Akdeniz	9 cm
	4	0,008- 0,012	84 - 125			
Pisi balığı (Plaice) (<i>Pleuronectes platessa</i>)	1	0,6 ve üzeri	-	1		25 cm
	2	0,4- 0,6		2	(a)	25 cm
	3	0,3 – 0,4			(b)	27 cm
	4	0,15- 0,3			Kuzey Denizi	27 cm
				3		25 cm
				Baltık	Alt bölüm 22'den 25' e Alt bölüm 26'den 28' e Alt bölüm 29 59°30' N'in güneyi	25 cm 21 cm 18 cm
Bakalyaro- Berlam (Hake), (<i>Merluccius merluccius</i>) Akdeniz	1	2,5 ve üzeri	-	1		30 cm
	2	1,2 –2,5		2	(a)	30 cm
	3	0,6- 1,2			(b)	30 cm
	4	0,28- 0,6		3		27 cm
	5	0,20- 0,28			Akdeniz	20 cm
		0,15- 0,28				

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Asg. avlanabilir boyut
Baltabaş balığı (Ray' s bream) (<i>Brama</i> türleri)	1 2	0,8 ve üzeri 0,2- 0,8	-			-
Fener balığı (Anglerfish) (<i>Lophius</i> türleri) bütün, iç organları alınmış	1 2 3 4 5	8 ve üzeri 4- 8 2- 4 1- 2 0,5- 1	-	1 2 3	(a) (b) Akdeniz	- belli değil - belli değil 30 cm
Fener balığı (Anglerfish) (<i>Lophius</i> türleri) kafası alınmış	1 2 3 4 5	4 ve üzeri 2- 4 1- 2 0,5- 1 0,2- 0,5	-			-
Pisi balığı (Dab) (<i>Limanda limanda</i>)	1 2	0,25 ve üzeri 0,13- 0,25	-	1 2 3	(a) (b) Kuzey Denizi	15 cm 15 cm 23 cm 23 cm
Dil balığı (Lemon sole) (<i>Microstomus kitt</i>)	1 2 3	0,6 ve üzeri 0,35- 0,60 0,18- 0,35	-	1 2 3	(a) (b)	25 cm 25 cm 25 cm 25 cm
Albacore veya uzun kanatlı orkinos balığı (Albacore or long-finned tuna) (<i>Thunnus alalunga</i>)	1 2	4 ve üzeri 1,5- 4	-			-
Mavi yüzgeçli orkinos balığı (Blue-fin tuna) (<i>Thunnus thynnus</i>)	1 2 3 4 5	70 ve üzeri 50- 70 25- 50 10- 25 6,4- 10	-		Akdeniz	70 cm veya 6,4 kg

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık (1)	Balık sayısı/kg (2)	Bölge	Coğrafi bölge	Asg. avlanabilir boyut
Patlak gözlü orkinos balığı (Big-eye tuna) (<i>Thunnus obesus</i>)	1	10 ve üzeri	-			-
	2	3,2- 10				
Mezgit (Pollack) (<i>Pollachius pollachius</i>)	1	5 ve üzeri	-	1		-
	2	3-5		2	(a)	30 cm
	3	1,5-3			(b)	-
	4	0,3-1,5		3		30 cm
Derin su mezgiti Mavi merlanos (Blue Whiting) (<i>Micromestitius poutassau</i> veya <i>Gadus poutassau</i>)	1	-	7 veya daha az			-
	2		8- 14			
	3		15- 25			
	4		26- 30			
Mezgitler Atlantik Norveç (Pouting) (<i>Trisopterus luscus</i>) ve zayıf morina (Poor cod) (<i>Trisopterus minutus</i>)	1	0,4 ve üzeri		3		Belli değil
	2	0,25-0,40				
	3	0,125- 0,25				
	4	0,050- 0,125				
Kupez (Bogue) (<i>Boops boops</i>)	1	-	5 veya daha az			-
	2		6- 31			
	3		32- 70			
İzmarit (Picarel) (<i>Manea smarís</i>)	1	-	20 veya daha az			-
	2		21- 40			
	3		41- 90			
Mığır (Conger eel) (<i>Conger conger</i>)	1	7 ve üzeri	-	1		-
	2	5-7		2	(a)	58 cm
	3	0,5- 5		3	(b)	- 58 cm

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Asg. avlanabilir boyut
Kırlangıç balığı (Gurnard) (<i>Trigla</i> türleri) (trigla spp.) Tub gurnad	1	1 ve üzeri	-			-
	2	0,4- 1				
	3	0,2- 0,4				
	4	0,06- 0,2				
Diğer kırlangıç balığı (Gurnard)	1	0,25 ve üzeri				
	2	0,2- 0,25				
İstavrit (Horse hackerel) (<i>Trachurus</i> türleri)	1	0,6 ve üzeri	-	1		15 cm
	2	0,4- 0,6		2		15 cm
	3	0,2- 0,4		3		15 cm
	4	0,08- 0,2		5		15 cm
	5	0,02- 0,08			Akdeniz	12 cm
Kefal cinsi balıklar (Mullet) (<i>Mugil</i> türleri)	1	1 ve üzeri		1		-
	2	0,5- 1		2	(a)	20 cm
	3	0,2- 0,5			(b)	-
	4	0,1- 0,2		3	Akdeniz	20 cm 16 cm
Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (Skate) (<i>Raja</i> türleri)	1	5 ve üzeri	-			-
	2	3- 5				
	3	1- 3				
	4	0,3- 1				
Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (Skate) (Wings)	1	3 ve üzeri	-			-
	2	0,5-3				
Pisi Atlantik Norveç (Flounder) (<i>Plachtyx flesus</i>)	1	0,3 ve üzeri	-	1		24 cm
	2	0,2- 0,3 dahil		2	(a)	24 cm
					(b)	24 cm
				3		24 cm
				Baltık	Alt bölüm 22'den 25' e Alt bölüm 26'den 28' e Alt bölüm 29 59°30' N'in güneyi	25 cm 21 cm 18 cm

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Asg. avlanabilir boyut
Dil balığı (Sole) Dil balığı türleri (<i>Solea spp.</i>)	1	0,5 ve üzeri	-	1		24 cm
	2	0,33- 0,5		2	(a)	24 cm
	3	0,25- 0,33			(b)	24 cm
	4	0,17- 0,25		3		24 cm
	5	0,12-0,17			Akdeniz	20 cm
(Frostfish) (<i>Lepidopus caudatus</i>)	1	3 ve üzeri	-			-
	2	2- 3				
	3	1- 2				
	4	0,5- 1				
Mürekkap balığı (Cuttlefish) (<i>Sepia officinalis</i> ve <i>Rossia macrosoma</i>)	1	0,5 ve üzeri	-			-
	2	0,3-0,5				
	3	0,1- 0,3				
Norveç ıstakozu (Norvey lobster) (<i>Nephrops norvegicus</i>)	1	-	20- veya daha az	2	Skagerrak ve Kattegat	40 mm (*)
	2		21- 30			130 mm (**)
	3		31- 40	2	İskoçya hariç İrlanda denizi (ICES VIa) veVIIa)	25 mm (*)
	4		40' tan fazla		Skagerrak ve Kattegat Batı İskoçya ve İrlanda denizi (ICES VIa) veVIIa)	85mm (**)
				2		20 mm (*)
				3	Akdeniz	70 mm (**) 20 mm (*) 70 mm (**) 20 mm (*) 70 mm (**)

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾	Bölge	Coğrafi bölge	Asg. avlanabilir boyut
Norveç ıstakozu kuyruğu (Norway lobster tails)	1	-	60 ve daha az	2	Skagerrak ve Kattegat	72 mm
	2		61-120			
	3		121-180	2	Batı İskoçya hariç İrlanda denizi (ICES VIa) veVIIa)	46 mm
	4		180' den fazla			
Crangonid karides(Crangonid shrimps) (Crangon crangon)	1	6,8 mm ve üzeri	-			-
	2	⁽³⁾				
		6,5 mm ve üzeri				
Pandalid karides (Pandalid shrimps) (Pandalus borealis) taze veya donuk	Tek boyut	-	250 ve daha az			-
Pandalid karides (Pandalis shrimps) kaynatılmış veya buharlanmış	1	-	160 ve daha az			-
	2		161- 250			
Yenilebilir yengeç (Cancer pagurus)	1	16 cm ve üzeri	-			-
	2	⁽⁴⁾ 13- 16 cm ⁽⁴⁾				

(1) Ağırlık kategorileri alt limitin üstünü içerir üst limiti içermez,

(2) Her iki tür uskumru için balık sayısı/ 25kg balık

(3) Kabuk genişliği

(4) En geniş noktada kabuk genişliği

(a) Skagerrak ve Kattegat hariç

(b) Skagerrak ve Kattegat

(*) Kabuk uzunluğu

(**) Toplam uzunluk

Ağırlık skalası						
Tür	Boyut	Kg/ balık	Balık sayısı/kg	Bölge	Coğrafi bölge	Asg.avlanabilir boyut
Tarak (Common scallop) (<i>Pecten maximus</i>)	Tek boyut	10 cm. ve üzeri (¹)			1'den 5'e kadar olan bölgeler Skagerrak/Kattegat ve ICES VIIa 52° 30' N'nin kuzeyi ve VIId hariç olmak üzere ICES VIIa 52° 30' N ve VIId 1'den 5'e kadar olan bölgeler Skagerrak/Kattegat hariç	100 mm 110 mm 45 mm
Deniz salyangozu (Commen whelk) (<i>Buccinum undatum</i>)	Tek boyut	4,5 cm ve üzeri (¹)				
*Barbunya, Tekir (Striped or red mullet) (<i>Mullus surmuletus</i> , <i>Mullus Barbanus</i>)	1 2 3 a	500 gr ve üzeri 200-500g (500 g hariç) 40-200 g (200 gr hariç)				
Akdeniz	3 b	18-200 g (200 gr hariç)			Akdeniz	11 cm
Sarıgöz (Black sea bream) (<i>Spondylisoma cantharus</i>)	1 2 3 4	800 g ve üzeri 500 g- 800 g arası (800 gr hariç) 300-500 g arası (500 g hariç) 180 g-300 g (300 g hariç)				

(1) Kabuğun en geniş kısmından ölçülen kabuk genişliği

EK IV-DENİZDE AVLANAN ÜRÜNLER İÇİN AV BÖLGELERİ

Av bölgesi	Bölgenin tanımı ⁽¹⁾
Kuzey Batı Atlantik	21 nolu FAO bölgesi
Kuzey Doğu Atlantik ()	27 nolu FAO bölgesi
Baltık Denizi	27.IIIId nolu FAO bölgesi
Merkezi Batı Atlantik	31 nolu FAO bölgesi
Merkezi Doğu Atlantik	34 nolu FAO bölgesi
Güney Batı Atlantik	41 nolu FAO bölgesi
Güney Doğu Atlantik	47 nolu FAO bölgesi
Akdeniz	37.1, 37.2 ve 37.3 nolu FAO bölgeleri
Karadeniz	37.4 nolu FAO bölgesi
Hint Okyanusu	51 ve 57 nolu FAO bölgeleri
Pasifik Okyanusu	61, 67, 71, 77, 81 ve 87 nolu FAO bölgeleri
Antartika	48, 58 ve 88 nolu FAO bölgeleri

⁽¹⁾ FAO yıllık. Balıkçılık İstatistikleri. Avlar. Cilt. 86/1. 2000

⁽²⁾ Baltık Denizi hariç.

EK V

CN Kodu	Ürünlerin Tanımları
	A –Taze ve soğutulmuş ürünler (0302 ve 0307)
1. 0 302 22 00	Pisi balığı (<i>Pleuronectes platessa</i>)
2. ex 0 302 29 90	Pisi Atlantik Norveç (<i>Limanda limanda</i>)
3. 0 302 29 10	Pisi balığı (<i>Lepidorhombus</i> spp.)
4. ex 0 302 29 90	Pisi Atlantik Norveç (<i>Platichthys flesus</i>)
5. 0 302 31 10	Albacore/Uzun kanatlı orkinos (<i>Thunnus alalunga</i>)
ve	
0 302 31 90	
6. ex 0 302 40	<i>Clupea harengus</i> türü Ringa
7. 0 302 50 10	<i>Gadus morhua</i> türü Morina
8. 0 302 61 10	<i>Sardina pilchardus</i> türü Sardalya
9. 0 302 62 00	Mezgit Atlantik Norveç (<i>Melanogrammus aeglefinus</i>)
10. 0 302 63 00	Mezgit Atlantik Norveç (<i>Pollachius virens</i>)
11. ex 0 302 64	Scomber scombrus ve Scomber japonicus türlerinden uskumru
12. 0 302 65 20	Köpekbalığı (<i>Squalus acanthias</i> ve <i>Scliorhinus</i> spp.)
ve	
0 302 65 50	
13. 0 302 69 31	Kırmızı iskorpit (<i>Sebastes</i> spp)
ve	
0 302 69 33	
14. 0 302 69 41	Mezgit (<i>Merlangius merlangus</i>)
15. 0 302 69 45	Mezgit türleri (<i>Molva</i> spp.)
16. 0 302 69 55	Hamsiler (<i>Engraulis</i> spp.)
17. ex 0 302 69 68	<i>Merluccius merluccius</i> türlerinden Bakalorya
18. 0 302 69 81	Fener balığı (<i>Lophius</i> spp.)
19. ex 0 307 41 10	Mürekkep balığı (<i>Sepia officinalis</i> ve <i>Rossia macrosoma</i>)
	B. Canlı, taze ya da soğutulmuş ürünler veya buharda ya da suda kaynatılarak pişirilmiş ürünler
ex 0 306 23 10	<i>Crangon crangon</i> ve derinsu iri karidesi türlerinden karidesler
ex 0 306 23 31	(<i>Pandalus borealis</i>)
ex 0 306 23 39	
	C. Canlı, taze ya da soğutulmuş ürünler veya buharda ya da suda kaynatılarak pişirilmiş ürünler
0 302 23 00	Dil balığı (<i>Solea</i> spp.)
0 306 24 30	Yenilebilen yengeç (<i>Cancer pagurus</i>)
0 306 29 30	Norveç istakozu (<i>Nephrops norvegicus</i>)

EK VI

Aşağıdaki türlerin taze ya da soğutulmuş ürünleri	CN kodu
1. Bir tür dil balığı (<i>Microstomus kitt</i>)	ex 0 302 29 91
2. Orkinos (<i>Thunnus thynnus</i>)	0 302 39 11 ve 0 302 39 90
3. Mezgit (<i>Pollachius pollachius</i>)	ex 0 302 69 51
4. Baltabaş balığı (<i>Brama</i> türü)	0 302 69 75
5. Derinsu mezgit-Mavi mezgit (<i>Micromesistius poutassou</i> ya da <i>Gadus poutassou</i>)	ex 0 302 69 85
6. Mezgitler Atlantik Norveç/Akdeniz mezgiti (<i>Trisopterus luscus</i>)/(<i>Trisopterus minutus</i>)	ex 0 302 69 99
7. Kupes (<i>Boops boops</i>)	ex 0 302 69 99
8. İzmarit (<i>Spicara smaris</i>)	ex 0 302 69 99
9. Mıgır (<i>Conger conger</i>)	ex 0 302 69 99
10. Kırlangıç (<i>Trigla</i> spp)	ex 0 302 69 99
11. İstavrit (<i>Trachurus</i> spp)	ex 0 302 69 91 ex 0 302 69 99
12. Kefal türleri(<i>Mugil</i> spp.)	ex 0 302 69 99
13. Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (<i>Raja</i> spp.)	ex 0 302 69 99 ve ex 0 304 10 98
14. Palaska balığı (<i>Lepidous caudatus</i> ve <i>Aphanopus carbo</i>)	ex 0 302 69 99
15. Tarak (<i>Pecten maximums</i>)	ex 0 307 21 00
16. Deniz salyangozu (<i>Buccinum undatum</i>)	ex 0 307 91 00
17. Barbunya ve tekir (<i>Mullus surmuletus</i> , <i>Mullus barbatus</i>)	ex 0 302 69 99
18. Sarıgöz (<i>Spondyliosoma cantharus</i>)	ex 0 302 69 99
19. Çaç (<i>Sprattus sprattus</i>)	ex 0 302 61 80
20. Lambuka (<i>Coryphaena hippurus</i>)	ex 0 302 69 99

EK VII

Canlı, taze veya soğutulmuş ürünler

CN kodu	Tanım
0 301 93 00 0 302 69 11	Sazan (<i>Cyprinus Carpio</i> , <i>Ctenopharyngodon idella</i> , <i>Hypophthalmichthyes nobilis</i> , <i>Hypophthalmichthyer molitrix</i>)
ex 0 301 99 11 ex 0 302 12 00	Atlantik somonu (<i>Salmo salara</i>)
ex 0 301 91 ex 0 302 11	Alabalık (<i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Salmo trutta</i>)
0 301 92 00 0 302 66 00	Yılan balığı (<i>Anguilla anguilla</i>)
ex 0 301 99 90 0 302 69 95	Çipura (<i>Sparus aurata</i>)
ex 0 301 99 90 0 302 69 94	Levrek (<i>Dicentrarchus labrax</i>)
ex 0 301 99 90 ex 0 302 69 99	Kalkan (<i>Psetta maxima</i>)
0 307 10 10 ex 0 307 10 90	İstridye (<i>Ostrea edulis</i> , <i>Crassostrea gigas</i>)
ex 0 307 31 10 0 307 91 00	Midye (<i>Mytilus</i> türü) Tarak (<i>Ruditapes decussates</i> , <i>Ruditapes philippinarum</i> , <i>Tapes</i> türü, <i>Veneridae</i> , <i>Mercenaria mercenaria</i>)

EK VIII

CN Kodu	Ürünlerin Tanımları
	A. Dondurulmuş ürünler (0 303 ve 0 304)
0 303 31 10	Tütün balığı (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i>)
0 303 78 11	<i>Merluccius</i> cinsinden Bakalorya
0 303 78 12	
0 303 78 13	
0 303 78 19	
ve	
0 304 20 55	
0 304 20 56	
0 304 20 58	
0 303 79 71	Çipura (<i>Dentex dentex</i> ve <i>Pagellus</i> spp.)
0 303 79 87	Kılıç balığı (<i>Xiphias Gladius</i>)
0 304 20 87	
0 304 60 65	
	B. Dondurulmuş ürünler (0 306)
0 306 13 40	<i>Penaeidae</i> familyasından karidesler
0 306 13 50	
ex 0 306 13 80	
	C. Dondurulmuş ürünler (0 307)
1. 0 307 49 18	<i>Sepia officinalis</i> , <i>Rossia macrosoma</i> ve <i>Sepiola rondeletti</i>
0 307 49 01	türlerinden Mürekkep balığı
2. 0 307 49 31	Kalamar (<i>Loligo</i> spp)
0 307 49 33	
0 307 49 35	
ve	
0 307 49 38	
3. 0 307 49 51	Diğer kalamar türleri (<i>Ommastrephes sagittatus</i>)
4. 0 307 59 10	Ahtapot (<i>Octopus</i> spp.)
5. 0 307 99 11	<i>Illex</i> spp.

EK IX

	Türler	Ticari sunum şekli	Rehber Fiyat (€/ton)
I	1. <i>Clupea harengus</i> türü Ringa	Bütün	277
	2. <i>Sardina pilchardus</i> türü Sardalya	“	563
	3. Köpekbalığı (<i>Squalus acanthias</i>)	Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış	1112
	4. Benekli köpekbalığı (<i>Sciorhinus</i> spp.)	“	725
	5. Kırmızı iskorpit (<i>Sebastes</i> spp.)	Bütün	1176
	6. <i>Gadus morhua</i> türü morina	Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış	1647
	7. Mezgıt (<i>Pollachius virens</i>)	“	784
	8. Mezgıt (<i>Melanogrammus aeglefinus</i>)	“	1038
	9. Mezgıt (<i>Merlangius merlangus</i>)	“	965
	10. Mezgıt (<i>Molva</i> spp.)	“	1214
	11. <i>Scomber scombrus</i> türü uskumru	Bütün	326
	12. <i>Scomber japonicus</i> türü uskumru	“	294
	13. Hamsi (<i>Engraulis</i> spp.)	“	1294
	14. Pisi balığı (<i>Pleuronectes platessa</i>)	Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış (1.1.2008-30.4.2008)	1079
		Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış (1.5.2008-31.12.2008)	1499
	15. <i>Merluccius merluccius</i> türü Bakalorya	Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış	3638
	16. Pisi (<i>Lepidorhombus</i> spp.)	“	2541
	17. Pisi (<i>Limanda limanda</i>)	“	863
	18. Pisi (<i>Platichthys flesus</i>)	“	527
19. Albacore/uzun kanat orkinos (<i>Thunnus alalunga</i>)	Bütün	2165	
	Kafası hariç iç organları alınmış	2391	

	Türler	Ticari sunum şekli	Rehber Fiyat (€/ton)
	20. Mürekkep balığı (<i>Sepia officinalis</i> ve <i>Rossia macrosoma</i>)	Bütün	1687
	21. Fener balığı (<i>Lophius</i> spp.)	Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış	2968
		Kafası alınmış	6107
	22. <i>Crangon crangon</i> türü karides	Suda haşlanmış	2425
	23. Pandalid karides (<i>Pandalus borealis</i>)	“	6506
		Taze veya soğutulmuş	1606
	24. Yenilebilen yengeç (<i>Cancer pagurus</i>)	Bütün	1801
	25. Norveç istakozu (<i>Nephrops norvegicus</i>)	“	5497
		Kuyruklar	4386
	26. Dil balığı (<i>Solea</i> spp.)	Bütün veya kafası hariç iç organları alınmış	6949
II	1. Tütün balığı	Aynı ürünleri içeren orijinal paketlerde dondurulmuş	1975
	2. <i>Merluccius</i> spp. türü Bakalorya	Aynı ürünleri içeren orijinal paketlerde dondurulmuş	1214
		Aynı ürünleri içeren orijinal paketlerde fileto halinde dondurulmuş	1506
	3. Sinagrit (<i>Dentex dentex</i> ve <i>Pagellus</i> spp.)	Aynı ürünleri içeren orijinal paketlerde partiler halinde dondurulmuş	1594
	4. Kılıç balığı (<i>Xiphias gladius</i>)	Aynı ürünleri içeren orijinal paketlerde dondurulmuş bütün	4038
	5. Mürekkep balığı (<i>Sepia officinalis</i>) (<i>Rossia macrosoma</i>) (<i>Sepiola rondeletti</i>)	Aynı ürünleri içeren orijinal paketlerde dondurulmuş	1916
	6. Ahtapot (<i>Octopus</i> spp.)	“	2119
	7. Kalamar (<i>Loligo</i> spp.)	“	1168
	8. Kalamar (<i>Ommastrephes sagittatus</i>)	“	961
	9. <i>Illex argentinus</i>	“	869
	10. <i>Penaeidae</i> familyasından karidesler - <i>Parapenaeus longirostris</i> - <i>Penaeida</i> familyasına ait diğer karidesler	“	4032
		“	7819

EK X

Ürünlerin tanımları	CN kodları	
	Taze veya soğutulmuş	Dondurulmuş
0 304 No.lu başlık altında listelenenlerden farklı bir şekilde sunulanlar :		
I. Türler		
(a) Albacore/Uzunkanat orkinos (<i>Thunnus alalunga</i>), taze ve soğutulmuşlar dahil değil:		
1. Her biri 10 kg. dan fazla gelenler ⁽¹⁾		0 303 41 11, 0 303 41 13 ve 0 303 41 19
2. Her biri 10 kg. dan az gelenler ⁽¹⁾		0 303 41 11, 0 303 41 13 ve 0 303 41 19
(b) Sarıkanat orkinos (<i>Thunnus albacares</i>):		
1. Her biri 10 kg. dan fazla gelenler	0 302 32 10 ⁽¹⁾	0 303 42 12, 0 303 42 32 ve 0 303 42 52
2. Her biri 10 kg. dan az gelenler	0 302 32 10 ⁽¹⁾	0 303 42 18, 0 303 42 38 ve 0 303 42 58
(c) Çizgili orkinos (<i>Katsuwonus pelamis</i>)	0 302 33 10	0 303 43 11, 0 303 43 13 ve 0 303 43 19
(d) Orkinos (<i>Thunnus thynnus</i>) taze ve soğutulmuş olanlar hariç		0 303 49 21, 0 303 49 23 ve 0 303 49 29
(e) <i>Thunnus and Euthynnus</i> cinsinden diğer türler	0 302 39 19 0 302 69 21	0 303 49 41, 0 303 49 43, 0 303 49 49, 0 303 79 21, 0 303 79 23 ve 0 303 79 29
II. Aşağıdaki şekillerde sunulanlar:		
(a) Bütün		
(b) Solungaçları ve iç organları alınmış		
(c) Diğer şekillerde (örn.başı kesilmiş)		
(1) Ağırlık referansı tüm ürüne uygulanır.		

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :U. Burcu ERMİŞ
Doğum Yeri :Ankara
Doğum Tarihi : 11.04.1981
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Özel Arı Fen Lisesi (1998)
Lisans : Ankara Üniv. Ziraat Fak. Su Ürünleri Bölümü (2003)
Yüksek Lisans : Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst. Su Ürünleri ABD. (2006)
Doktora : Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst. Su Ürünleri ABD. (devam)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DİABK (2005 Ağustos-devam)

Yayınları (SCI ve diğer)

Ermiş, U. B. ve Bilgin, B. 2006. Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Koruma Politikası ve Türkiye'deki Mevcut Durum. Türk Tarım Dergisi, No: 168.

Ermis, U. B. and Demir, N. 2009. Toxicity of Glyphosate and Ethoxysulfuron to the Green Microalgae, *Scenedesmus obliquus*. Asian Journal of Chemistry, 21(3)-(basımda).